

กฎหมายลักษณะพยาน

ครั้งที่ 1-2

POS2210 กฎหมายลักษณะพยาน

- กฎหมายลักษณะพยาน
- **Law of Evidence**
- หลักกฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานหลักฐาน ทั้งที่เป็นหลักทั่วไปของกฎหมายลักษณะพยาน และกฎเกณฑ์การสืบพยานในหลักฐานของศาล ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา หลักในการรับฟังและไม่รับฟัง พยานหลักฐาน หลักเกี่ยวกับพยานความเห็นข้อที่ศาลรู้เอง ข้อสันนิษฐาน หน้าที่นำสืบ และบทบัญญัติตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- The law of evidence. The general principles of law on witness in the hearing of evidence and rules of the court both in civil and criminal action. Principles of law and law under the Code of Civil Procedure and the Code of Criminal Procedure

หลักทั่วไป

- พยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้างในการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา
- ประเภทของพยานหลักฐาน
- (1) พยานบุคคล หมายถึง บุคคลที่มาเบิกความต่อศาลถึงข้อเท็จจริงที่ตนประสบพบเห็นหรือทราบมา
- (2) พยานเอกสาร หมายถึง ข้อความใด ๆ ในเอกสารที่มีการอ้างความหมายของข้อความเป็นพยาน
- (3) พยานวัตถุ หมายถึง วัตถุสิ่งของที่คู่ความอ้างเป็นพยาน
- (4) พยานผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาการหรือกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง และมาเบิกความโดยการให้ความเห็น

- พยานชั้นหนึ่งและพยานชั้นสอง
- (1) พยานชั้นหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานชั้นที่ดีที่สุดในการ
บรรดาพยานหลักฐานทั้งหลายที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงข้อหนึ่ง
- (2) พยานชั้นสอง หมายถึง พยานหลักฐานในลำดับ
รองลงมา

- พยานโดยตรงกับพยานแวดล้อมกรณี
- (1) พยานโดยตรง หมายถึง พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นประเด็นพิพาทในคดีโดยตรง
- (2) พยานแวดล้อมกรณี หมายถึง พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งมิได้เป็นประเด็นพิพาทในคดีโดยตรง หากแต่พิสูจน์ข้อเท็จจริงอื่นที่บ่งชี้ว่า ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นข้อพิพาทน่าจะเกิดขึ้นหรือไม่

- ประจักษ์พยานและพยานบอกเล่า
- (1) ประจักษ์พยาน หมายถึง พยานบุคคลที่ได้สัมผัสข้อเท็จจริงที่จะเบิกความมาด้วยตนเอง
- (2) พยานบอกเล่า หมายถึง พยานบุคคลที่มีได้สัมผัสข้อเท็จจริงที่เบิกความมาด้วยตนเอง แต่รับทราบมาจากการบอกเล่าของบุคคลอื่น หรือจากบันทึกที่บุคคลอื่นทำไว้

ข้อความเบื้องต้น

- กฎหมายพยานหลักฐาน คือ
- กฎหมายที่กำหนดว่าพยานหรือข้อเท็จจริงใดบ้างที่ศาลจะยอมให้นำสืบกันได้ วิธีการนำสืบพยานหลักฐานตลอดจนการชี้หน้าหนักพยานหลักฐานของศาลว่าพยานที่ศาลยอมให้นำสืบและมีการนำสืบโดยถูกต้องแล้วนั้นศาลจะรับฟังได้เพียงใด

- กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานแตกต่างจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญาอย่างไร
- กฎหมายลักษณะพยานเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบในคดีแพ่งและคดีอาญา ดังนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายกฎหมายลักษณะพยาน ในภาค 1 ลักษณะที่ 5 ส่วนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะอยู่ในภาค 5
- ดังนั้นเมื่อกฎหมายลักษณะพยานเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ การศึกษาจึงมีความเชื่อมโยงกัน การศึกษากฎหมายลักษณะพยานจึงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และวิธีพิจารณาความอาญา
-

- พิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้
- นายแดงใช้ปืนยิงนายดำ จนนายดำถึงแก่ความตาย หากเป็นการเรียนกฎหมายอาญา คำถามจะถามว่า นายแดงมีความรับผิดชอบทางอาญาฐานใด หากเป็นการเรียนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็จะเป็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับนายแดงมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง
- แต่สำหรับการเรียนกฎหมายลักษณะพยาน จะถามเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยจะนำมาพิสูจน์ในศาลมีอะไรบ้าง มีวิธีการในการนำมาสืบในศาลอย่างไร และหากนำพยานหลักฐานนั้นมาสืบแล้วศาลจะรับฟังไว้เป็นพยานการพิจารณาได้หรือไม่ อย่างไร

- ระบบการพิจารณาคดีมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายพยานหลักฐานอย่างไร
- ระบบกล่าวหา (Adversarial system) แนวคิดของระบบกล่าวหาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา แต่แนวคิดของ
- ระบบไต่สวน (Inquisitorial system) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะในการที่จะดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำผิด การที่แนวความคิดพื้นฐานที่ต่างกันนี้ทำในระบบกล่าวหาศาลจะวางตัวเป็นกลาง ส่วนระบบไต่สวนศาลจะมีบทบาทในการถามพยาน เพื่อค้นหาความจริง

- วิธีพิจารณาคดีของศาลที่ใช้ระบบกล่าวหา (Adversarial system) มีวิธีพิจารณาแบบเปิดเผย ทุกคนมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาได้ และใช้การสืบพยานด้วยวาจา ซึ่งเป็นผลมาจากการพิจารณาแบบเปิดเผย เพื่อให้ทุกคนที่ฟังการพิจารณาคดีได้ทราบ และมีการพิจารณาคดีแบบคู่พิพาท โดยที่ศาลจะวางตัวเป็นกลางและรับฟังคู่พิพาทเพื่อตัดสิน การพิสูจน์เป็นหน้าที่ของคู่พิพาท
- ศาลที่ใช้ระบบไต่สวน (Inquisitorial system) จะมีการพิจารณาคดีด้วยลายลักษณ์อักษร การพิจารณาเป็นแบบไม่มีคู่พิพาท โดยที่ฝ่ายมีแต่ฝ่ายไต่สวนกับฝ่ายที่ถูกไต่สวนเท่านั้น และในระบบไต่สวนมีการพิจารณาคดีแบบลับกระบวนการไต่สวนจะไม่ทำในที่สาธารณะ และไม่เปิดเผยเหมือนกับศาลที่ใช้ระบบการพิจารณาแบบกล่าวหา

- ระบบการพิจารณาคดีทั้งสองรูปแบบย่อมส่งผลโดยตรงต่อกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน เช่น ระบบการพิจารณาแบบไต่สวนนั้นการแสวงหาพยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของศาล ไม่ใช่หน้าที่ของกลุ่มความ ศาลจะถามพยานและหาข้อเท็จจริงในคดีเอง ดังนั้น การพิจารณาคดีในระบบไต่สวนจึงไม่มีบทบาทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการนำพยานเข้าสืบมากนัก ตรงกันข้ามกับระบบกล่าวหาที่เป็นการต่อสู้กันของกลุ่มความ ที่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้กล่าวหาต้องพยายามหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ข้อกล่าวหาของตนเองนั้นเป็นความจริง ในขณะที่เดียวกันฝ่ายที่ถูกกล่าวหาก็มีสิทธินำพยานหลักฐานของตนเองมาหักล้างได้ การพิจารณาในระบบกล่าวหาจึงต้องมีบทบาทบัญญัติในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบมาก เพื่อให้เกิดการต่อสู้กันอย่างยุติธรรม
- ดังนั้น หากกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศใดมีบทบาทบัญญัติเกี่ยวกับการนำสืบพยานมากก็จะเป็นระบบกล่าวหา ส่วนประเทศใดกฎหมายวิธีพิจารณาความมีบทบาทบัญญัติเกี่ยวกับการนำสืบพยานน้อยก็จะเป็นระบบไต่สวน

- พยานหลักฐานมีความสำคัญอย่างไร
- พิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้
- ตัวอย่างที่ 1 หากท่านเป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ได้รับการแจ้งจากสายตรวจทางวิทยุว่า พบศพชายไม่ทราบชื่อนอนตายอยู่ริมถนน ในฐานะพนักงานสอบสวนท่านทราบข้อเท็จจริงอะไรบ้าง
- ตัวอย่างที่ 2 หากท่านเป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ได้รับการแจ้งจากสายตรวจทางวิทยุว่า มีการฆ่ากันตาย ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ผู้ตายชื่อนายแดง ส่วนคนที่ฆ่ายังไม่ทราบเพราะได้หลบหนีไป ต่อมาตำรวจจับนายดำได้พร้อมมีดของกลางได้ เชื่อว่าเป็นคนที่ลงมือฆ่านายแดง นายดำปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นคนฆ่านายแดง ในฐานะพนักงานสอบสวนท่านทราบข้อเท็จจริงอะไรบ้าง

(ต่อ)

- จากทั้งสองตัวอย่าง เราไม่มีทางจะทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีอาญาได้ ไม่เหมือนกับการทำข้อสอบกฎหมายอาญาที่โจทย์หรือคำถามจะมีข้อเท็จจริงที่ครบถ้วนมาให้ เราเพียงแต่นำข้อเท็จจริงในโจทย์นั้นมาวินิจฉัยกับหลักกฎหมายให้ถูกต้อง ผิดถูกก็ว่ากันไป แต่ในการดำเนินคดีอาญาจริง ๆ กว่าข้อเท็จจริงจะปรากฏชัดเจนจนสามารถวินิจฉัยได้นั้นต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิดหรือไม่ โดยสิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ คือ พยานหลักฐาน (Evidence) ดังนั้นหากจะพิสูจน์ข้อเท็จจริง (Fact) ต้องอาศัยพยานหลักฐานในการพิสูจน์ ส่วนข้อกฎหมายนั้นไม่ต้องอาศัยพยานหลักฐานในการพิสูจน์ เป็นเรื่องที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการตัดสินปัญหาข้อกฎหมายได้เลย
- หากความจริงไม่ปรากฏ ความยุติธรรมก็ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ เพราะฉะนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่ต้องทำความจริงปรากฏ เพราะหากไม่สามารถค้นหาความจริงในคดีได้ ศาลก็ไม่อาจตัดสินได้ถูกต้อง เช่น อาจไม่สามารถลงโทษจำเลยได้ หรือลงโทษจำเลยที่ไม่ได้ทำผิด

- พยานหลักฐานนำมาใช้พิสูจน์อะไร
- หากเป็นปัญหาข้อกฎหมายนั้นไม่ต้องอาศัยพยานหลักฐานในการพิสูจน์ เพราะเป็นปัญหาที่ต้องนำตัวบทกฎหมายมาใช้ในการวินิจฉัยโดยมีข้อเท็จจริงที่ได้ฟังเป็นยุติแล้วเป็นฐาน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจฟ้อง ปัญหาเกี่ยวกับอายุความ ปัญหาว่าดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดกฎหมาย เป็นต้น
- แต่หากเป็นปัญหาข้อเท็จจริง (Fact) ต้องใช้พยานหลักฐานพิสูจน์ เช่น เกิดเหตุนายแดงเอามีดฟันนายดำจนนายดำทนพิษบาดแผลไม่ไหวจนถึงแก่ความตาย ในคดีนี้มีอะไรบ้างที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นได้ว่านายแดงมีความผิด สิ่งที่น่ามาพิสูจน์ให้เห็นว่านายแดงมีความผิดหรือบริสุทธิ์ก็คือ พยานหลักฐานนั่นเอง เช่น ตัวอย่างดังต่อไปนี้

- ตัวอย่างที่ 1 นายหนึ่งถูกนายสองชักยอกทรัพย์ไป แต่ได้เข้าแจ้งความร้องทุกข์หลังจากเกิดเหตุไปแล้ว 4 เดือน ปัญหาว่าคดีขาดอายุความ (ความผิดต่อส่วนตัว) หรือยังนั้น เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนปัญหาว่ามีการชักยอกทรัพย์กันจริงหรือไม่เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ในคดีนี้ปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้นที่จะต้องมีการสืบพยาน เอาพยานหลักฐานมาสืบว่ามีการชักยอกทรัพย์กันจริงหรือไม่จริง ส่วนปัญหาว่าคดีขาดอายุความหรือไม่ เมื่อเป็นปัญหาข้อกฎหมายศาลสามารถวินิจฉัยได้โดยไม่ต้องสืบพยาน

- ตัวอย่างที่ 2 นายแดงอ้างว่าถูกนายดำขับรถโดยประมาทเลินเล่อชนรถที่ตนเองขับมา ทำให้นายแดงได้รับบาดเจ็บ และรถยนต์เสียหายต้องซ่อมแซม จึงฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิดของนายดำต่อศาล เป็นเงินจำนวน 200,000 บาท นายดำต่อสู้ว่าไม่ได้ขับรถโดยประมาทไม่ได้ทำละเมิด และนายแดงฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันทำละเมิดซึ่งขาดอายุความแล้ว กรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่า ในคดีแพ่งเรื่องนี้ ปัญหาเกี่ยวกับฟ้องของนายแดงขาดอายุความหรือไม่เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งไม่ต้องอาศัยพยานหลักฐานมาพิสูจน์ว่าขาดอายุความหรือไม่ขาด แต่ปัญหาวานายดำทำละเมิดหรือไม่นั้นต้องอาศัยพยานหลักฐานมาพิสูจน์ หากฝ่ายที่เป็นผู้กล่าวหา (โจทก์) เอาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ไม่ได้ว่านายดำทำละเมิดอย่างไร ศาลก็ย่อมยกฟ้องให้จำเลยเป็นฝ่ายชนะคดีไป

ประเภทของพยานหลักฐาน

- พยานบุคคล (Witness)
- คือบุคคลที่มาเบิกความให้ข้อเท็จจริงในคดีต่อศาล โดยการเล่าเรื่องหรือตอบคำถามของศาลหรือคู่ความที่เกี่ยวข้อง คำเบิกความหรือถ้อยคำเท่านั้นที่ถือเป็นพยาน ไม่ใช่ตัวพยาน เรียกพยานบุคคลได้อีกอย่างว่า “พยานถ้อยคำ (Oral Evidence)” และในคดีอาญา พยานบุคคลถือเป็นพยานที่สำคัญที่สุด การสืบพยานบุคคลนั้นในทางอาญาแล้วมีความยุ่งยากมากมายหลายประการ และมีรายละเอียดค่อนข้างมาก เพราะการสืบพยานบุคคลจะต้องให้พยานคนนั้นเบิกความออกมา โดยการเล่าเรื่องหรือตอบคำถามของศาลหรือทนายความ การเบิกความนั้นก็ต้องเบิกความโดยพยานนั้นสมัครใจจะไปบังคับ ชู้เชิญให้เขาเบิกความยอมทำไม่ได้ อีกทั้งในปัจจุบันมีหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการสืบพยานเด็กซึ่งต้องสืบโดยวิธีการพิเศษแตกต่างจากการสืบพยานผู้ใหญ่อีกด้วย

- พยานเอกสาร (documentary evidence)

- คือ สิ่งซึ่งมีการบันทึกตัวอักษร ตัวเลข หรือเครื่องหมายไว้ สิ่งนั้นจะเป็นอะไรก็ได้ จะบันทึกด้วยวิธีใด ๆ ก็ได้ สิ่งที่พยานเอกสารพิสูจน์ คือ ข้อความที่เอกสารแสดงออก ไม่ใช่ตัววัตถุเอกสาร พยานเอกสารนั้นเป็นพยานสำคัญในคดีแพ่ง พยานเอกสารนั้นหากแยกประเภทของเอกสารก็มีอยู่ด้วยกันหลายประเภท เช่น เอกสารธรรมดา เอกสารสิทธิ เอกสารราชการ และเอกสารมหาชน เมื่อเอกสารมีหลายประเภท การนำสืบพยานเอกสารก็ย่อมมีความแตกต่างกัน ตามประเภทของเอกสารนั้น ๆ พยานเอกสารสำคัญมากในการนำมาสืบในคดีแพ่ง เพราะในคดีแพ่งมักทำสัญญากันไว้เป็นหลักฐานในการก่อนิติสัมพันธ์กัน ดังนั้นเมื่อเกิดข้อพิพาทกันตามสัญญา ก็จะต้องเอาสัญญามาเป็นหลักฐานในคดี

- พยานวัตถุ (physical evidence, real evidence หรือ material evidence)
- ได้แก่ วัตถุหรือสิ่งอื่นใดที่อาจจะพิสูจน์ความจริงต่อศาลได้โดยการตรวจดูมิใช่โดยการอ่านหรือพิจารณาข้อความที่บันทึกไว้ เช่น มีด ปืน ยาเสพติดของกลาง บาดแผลของผู้เสียหาย ศพของผู้เสียชีวิต พยานวัตถุอาจเป็นพยานที่เป็นสังหาริมทรัพย์หรือเป็นอสังหาริมทรัพย์ วัตถุใดที่สามารถนำมาศาลเพื่อให้ตรวจดูได้ก็นำมา ส่วนวัตถุไหนนำมาไม่ได้ศาลอ่านจะต้องออกไปตรวจดู
- การแบ่งประเภทของพยานเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ นั้น แบ่งตามลักษณะของพยาน ส่วนคุณค่าหรือน้ำหนักของพยานก็แล้วแต่คดี เช่น ในคดีแพ่งที่มีการก่อกวนสัมพันธ์กันของกลุ่มสัญญา เอกสารที่ทำกันขึ้นมา เช่น สัญญาเช่า สัญญาซื้อขาย ย่อมมีความน่าเชื่อถือกว่าคำพูดของพยาน ดังนั้น พยานเอกสารจึงมีน้ำหนักมากกว่าพยานบุคคล

- พยานโดยตรง พยานแวดล้อมกรณี หมายถึงอะไร
- พยานโดยตรง (Direct Evidence) เป็นพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่จะพิสูจน์ได้โดยตรง เช่น บุคคลที่เห็นเหตุการณ์ยิงกันตาย ศาลสามารถรับฟังข้อเท็จจริงจากคำเบิกความพยานได้โดยไม่ต้องหาเหตุผลอื่นมาเพื่ออนุมานว่ามีข้อเท็จจริงบางอย่างที่คู่ความกล่าวอ้างหรือไม่อีก
- พยานแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) เป็นพยานที่ไม่ได้แสดงถึงข้อเท็จจริงที่พิสูจน์โดยตรง แต่อาจทำให้ศาลอนุมานได้ว่าข้อเท็จจริงที่คู่ความประสงค์จะพิสูจน์มีอยู่จริงหรือไม่ เช่น คำเบิกความของพยานว่าเห็นจำเลยถือมีดเปื้อนเลือดวิ่งออกมาจากในบ้าน เช่น เห็นจำเลยขับรถเข้าไปในซอยบ้านผู้ตายอย่างมีพิรุณ หรือรอยเบรกรถบนถนนเป็นทางยาวแสดงให้เห็นได้ว่าจำเลยอาจขับรถมาด้วยความเร็วเพราะใช้ระยะเวลาในการเบรกลาว
- การแบ่งพยานโดยตรงกับพยานแวดล้อมกรณี มีผลต่อการตัดสินคดีของศาล คุณค่าในการพิสูจน์ของพยานโดยตรงย่อมมีน้ำหนักมากกว่าพยานแวดล้อมกรณี

- ประจักษ์พยาน พยานบอกเล่า หมายถึงอะไร
- ประจักษ์พยาน (Eye Witness) เป็นพยานที่มากับความให้ข้อเท็จจริงแก่ศาลตามที่ตนได้รับรู้มาจากการประสาทของตน มิใช่รู้มาจากการบอกเล่าของผู้อื่น เช่น คนที่เห็นจำเลยเอาปืนยิง คนที่เอามีดแทง คนที่เห็นโจทก์และจำเลยทำสัญญากัน (ข้อสังเกต ประจักษ์พยานนั้นแม้ภาษาไทยจะใช้คำว่า ประจักษ์พยาน และภาษาอังกฤษใช้คำว่า Eye Witness ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นพยานที่เห็นเหตุการณ์ด้วยตาเท่านั้น แต่หมายถึงรับรู้เรื่องราวโดยประสาทสัมผัสของตนเอง)
- พยานบอกเล่า (Hearsay) คือ พยานที่ไม่ได้เห็นเหตุการณ์หรือไม่ได้รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง แต่เป็นพยานที่รับฟังมาจากผู้อื่น แล้วเอาความที่ได้รับฟังมาเล่าหรือมากับความต่อศาลอีกที พยานบอกเล่านี้ไม่อาจถูกชักค้านได้เพราะไม่ได้เห็นหรือรับรู้เหตุการณ์มาด้วยตนเอง เป็นพยานที่ไม่น่าเชื่อถือ (unreliable) (ข้อสังเกต พยานบอกเล่านั้นโดยหลักแล้วศาลจะไม่รับฟัง เพราะถือว่าเป็นพยานที่ไม่น่าเชื่อถือในคดีแพ่งและในคดีอาญาก็จะมีบทบัญญัติที่ห้ามศาลรับฟังพยานบอกเล่าไว้)

- พิจารณาตัวอย่าง นายแดงเห็นนายเอเอามีดแทงนายบี แล้ววิ่งหนีออกไปทางหลังบ้าน นายดำเห็นนายเอถือมีดที่เพื่อนเลือดวิ่งออกมาจากบ้านอย่างมีพิรุณ สงสัยว่านายเอจะเป็นคนฆ่านายบี จึงเอาเรื่องดังกล่าวไปเล่าให้นายขาวฟัง
- แดง คือ ประจักษ์พยาน
- ดำ คือ พยานแวดล้อมกรณี
- ขาว คือ พยานบอกเล่า

- พยานชั้น 1 พยานชั้น 2 หมายถึงอะไร
- พยานชั้น 1 พยานชั้น 2 ไม่มีในกฎหมายไทย แต่นำมาจากหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ ตามหลักที่ว่า ต้องนำพยานหลักฐานที่ดีที่สุดมาสืบในศาล (The best Evidence) เช่น การนำสืบพยานเอกสารต้องนำต้นฉบับเอกสารมาสืบเท่านั้น การนำพยานบุคคลมาสืบ พยานบุคคลนั้นต้องเป็นประจักษ์พยานเท่านั้น เป็นต้น

- พยานนำ และพยานหมาย หมายถึงอะไร
- พยานนำและพยานหมาย เป็นภาษาที่ใช้เรียกประเภทพยานที่มาเบิกความในศาล โดยหากพยานบุคคลนั้นเป็นพยานที่คู่ความพามาศาลเอง เช่น โจทก์ได้ไปขอให้นายแดงซึ่งเป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์มาเบิกความในศาล โดยพยานายแดงมาศาลในวันนัด หรือได้นัดแนะให้นายแดงมาศาลในวันนัด โดยที่ศาลไม่ได้ออกหมายเรียกให้มาเบิกความ กรณีเช่นนี้เรียกว่า พยานนำ (พยานที่คู่ความนำมาเอง)
- ส่วนพยานหมาย เป็นกรณีที่พยานที่คู่ความต้องการให้มาเบิกความในศาลไม่ยอมมา จึงต้องขอให้ศาลหมายเรียกให้มาเบิกความในศาลในฐานะพยาน

- **ปัญหาข้อเท็จจริง**

- เป็นปัญหาเกี่ยวกับการโต้แย้งดุลพินิจการรับฟังพยานหลักฐานของศาล หรือปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการสืบพยาน

- **ปัญหาข้อกฎหมาย**

- เป็นปัญหาเกี่ยวกับตีความตัวบทกฎหมาย หรือปัญหาการนำเอาข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว มาปรับวินิจฉัยกับตัวบทกฎหมาย [หรือที่เรียกว่า ปัญหาหาขอบท]

ท่านศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้กล่าวไว้ใน คำอธิบาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

- ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย
- ปัญหาข้อเท็จจริง ได้แก่
 1. ปัญหาที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในคดี
 2. ปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลตามรูปคดี
- ปัญหาข้อกฎหมาย ได้แก่
 1. ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความกฎหมาย
 2. ปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความคำพิพากษา คำคู่ความ นิติกรรมสัญญา และเอกสาร
 3. ปัญหาที่เกี่ยวกับการปรับบทกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง

- คำพิพากษาฎีกาที่ 1579/2550
- ฎีกาของโจทก์ที่ว่าศาลอุทธรณ์ภาค 9 พังข้อเท็จจริงว่าที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินมรดกของมารดาโจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นการฟังข้อเท็จจริงแตกต่างไปจากพยานหลักฐานในสำนวนเนื่องจากพยานหลักฐานในสำนวนฟังได้ตามที่โจทก์นำสืบว่าที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์นั้น เป็นการหยิบยกพยานและเหตุต่าง ๆ ขึ้นอ้างเพื่อให้ศาลฎีกาฟังว่าที่ดินพิพาทไม่ได้เป็นทรัพย์สินมรดกของมารดาและจำเลยที่ 1 และโจทก์มีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทซึ่งเป็นการฎีกาโต้เถียงดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์ภาค 9 เพื่อให้ศาลฎีการับฟังข้อเท็จจริงตามที่โจทก์นำสืบว่าที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์เป็นฎีกาในข้อเท็จจริง จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 248

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9036/2554
- ที่จำเลยฎีกาว่า จำเลยเพียงแต่ชกต่อยทำร้ายผู้เสียหาย หากจำเลยจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้ผู้เสียหายก็เป็นเงินจำนวนไม่เกิน 10,000 บาท นั้น เห็นว่า สิทธิในการฎีกาในคดีส่วนแพ่งนั้น ต้องพิจารณาจากทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกา เมื่อคดีนี้ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายเป็นเงิน 179,000 บาท จำเลยฎีกาโต้เถียงว่าจำเลยต้องรับผิดชอบไม่เกิน 10,000 บาท จำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกาในคดีส่วนแพ่งจึงไม่เกินสองแสนบาท ต้องห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริงตาม ป.วิ.พ มาตรา 248 วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 40 ฎีกาของจำเลยในข้อนี้เป็นการโต้เถียงดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลอุทธรณ์เป็นฎีกาในข้อเท็จจริง ต้องห้ามตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว

หลักการวินิจฉัย

- ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อกฎหมายยากที่จะทำความเข้าใจ มีประโยชน์ในการพิจารณาสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา
- ข้อสังเกตเบื้องต้นที่ใช้ในการวินิจฉัย คือ
- 1) หากข้อเท็จจริงยังเถียงกันอยู่ว่าเหตุการณ์เป็นแบบนั้นแบบนี้ ยังไม่ยุติ แม้จะอ้างข้อกฎหมายมาด้วย ก็เป็นปัญหาข้อเท็จจริง เพราะมีการเถียงข้อเท็จจริงกันอยู่
- เช่น นาย **a** อ้างว่า **b** จะทำร้ายเค้าย่อมจึงเป็นการป้องกันโดยชอบ **b** อ้างว่าไม่ได้ทำอะไร **a** อยู่ดี ๆ ก็เดินมาต่อย เช่นนี้เป็นปัญหาข้อเท็จจริง (แม้จะอ้างป้องกันหรือไม่มาด้วยก็ตาม)
- แต่หากข้อเท็จจริงยุติคู่ความไม่เถียงกันแล้วว่าการที่ **b** เดินเข้ามาด่าว่าทำร้าย **a** แล้ว **a** ต่อยหน้า **b** เป็นป้องกันหรือไม่ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย

- 2) ถ้าเป็นเรื่องดุลพินิจศาลว่าอนุญาตหรือยกคำขอต่าง ๆ ในกระบวนการพิจารณา คู่ความไม่เห็นด้วย
- เช่น ไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาเพราะไม่มีพฤติการณ์พิเศษ ไม่อนุญาตให้ยื่นคำให้การกรณีขาดนัดเนื่องจากมีเหตุจงใจหรือไม่มีเหตุอันสมควร แล้วคู่ความอ้างว่าดุลพินิจศาลไม่ถูกต้อง ควรที่จะอนุญาต เป็นปัญหาข้อเท็จจริง
- แต่หากคู่ความอ้างว่า ศาลใช้ดุลพินิจขัดต่อกฎหมาย จึงจะเป็นปัญหาข้อกฎหมาย เช่น ศาลอนุญาตให้ขยายระยะเวลาอุทธรณ์ให้อีกฝ่ายหนึ่งทั้ง ๆ ที่สิ้นระยะเวลาแล้วโดยไม่ได้อ้างเหตุสุดวิสัย หรือศาลอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่ไม่ได้เพราะกรณีขาดนัดพิจารณาที่คู่ความไม่ได้สืบพยาน คู่ความฝ่ายนั้นต้องฟ้องเป็นคดีใหม่เท่านั้น ที่ศาลสั่งให้พิจารณาคดีใหม่จึงไม่มีกฎหมายให้อำนาจ

- 3) ดุลพินิจในการลงโทษหรือกำหนดค่าสินไหมทดแทน เป็นปัญหาข้อเท็จจริง แต่หากอ้างว่าลงโทษเกินกว่าหรือน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่มีอำนาจกำหนดค่าสินไหม เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
- แต่หากอ้างว่าลงโทษเบาไป ขอให้ร่อนการลงโทษ หรือขอให้เพิ่มลดค่าสินไหม เป็นดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือค่าเสียหาย เป็นปัญหาข้อเท็จจริง

- **พยานหลักฐานในสำนวน**

- หมายถึง พยานหลักฐานที่ได้ผ่านกระบวนการนำสืบต่อศาล ถูกต้องตามหลักกฎหมายว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐาน
- ดังนั้น พยานหลักฐานที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการนำสืบต่อศาล หรือนำสืบต่อศาล แต่ไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐานต่อศาล ต้องถือว่าเป็นพยานหลักฐานนอกสำนวน ศาลจะนำมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีไม่ได้

- กรณีที่คู่ความอ้างเอกสารซึ่งอยู่ในสำนวนคดีอื่น ถือว่าเป็นการอ้างเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก
- ถ้าสำนวนในคดีอื่นอยู่ในศาลชั้นต้นเดียวกัน ศาลมีอำนาจเรียกเอาเอกสารในสำนวนคดีอื่นมาพิจารณาเองได้ คู่ความที่อ้างไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขอให้ส่งเรียกเอกสารนั้นมารวมกับคดีคดีนี้อีก ศาลรับฟังต้นฉบับในสำนวนคดีอื่นมาประกอบการวินิจฉัยคดีได้ ไม่เป็นการรับฟังพยานหลักฐานนอกสำนวน ฎ.2728/2523
- แต่หากเป็นคนละศาล คู่ความที่อ้างต้องนำต้นฉบับเอกสารมาส่งศาลหรือยื่นคำขอให้ศาลส่งเรียกหรือยืมสำนวนคดีอื่นมา ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 123 วรรคสอง หากไม่นำดำเนินการไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานในสำนวน รับฟังไม่ได้ ฎ.1639/2520

พยานหลักฐานในสำนวน นอกสำนวนคืออะไร

- **หลัก** การรับฟังพยานหลักฐานนอกจากที่จะต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะต้องนำสืบตามมาตรา 87(1) แล้ว พยานหลักฐานนั้นต้องเป็นพยานหลักฐานในสำนวนคดีนั้นด้วย (มาตรา 84 ที่แก้ไขใหม่)
- กล่าวคือ ต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีการนำเข้าสู่สำนวนโดยชอบด้วยกฎหมายด้วย ศาลจึงมีอำนาจหยิบยกพยานหลักฐานดังกล่าวมาวินิจฉัยได้

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- มาตรา 84 การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีใดจะต้องกระทำโดยอาศัยพยานหลักฐานในสำนวนคดีนั้น เว้นแต่
 - (1) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป
 - (2) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือ
 - (3) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล

- **มาตรา 87** ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใดเว้นแต่

(1) พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดีจะต้องนำสืบ และ

(2) คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหลักฐานได้แสดงความจำนงที่จะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้นดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 88 และ 90 แต่ถ้าศาลเห็นว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดี โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของอนุमतรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้

- **มาตรา 88** เมื่อคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงที่จะอ้างอิงเอกสารฉบับใดหรือคำเบิกความของพยานคนใด หรือมีความจำนงที่จะให้ศาลตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ หรืออ้างอิงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง หรือความเห็นของผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ให้ คู่ความฝ่ายนั้นยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน โดยแสดงเอกสารหรือ สภาพของเอกสารที่จะอ้าง และรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคล ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ วัตถุ หรือสถานที่ซึ่ง คู่ความฝ่ายนั้นระบุอ้างเป็นพยานหลักฐาน หรือขอให้ศาลไปตรวจ หรือขอให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญแล้วแต่ กรณี พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นมารับไปจาก เจ้าพนักงานศาล

ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นคำแถลงขอระบุพยานเพิ่มเติมต่อ ศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและสำเนาบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าวได้ภายในสิบห้าวันนับ แต่วันสืบพยาน

เมื่อระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี ได้สิ้นสุดลง แล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้แล้ว มีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าตนไม่สามารถทราบ ได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐาน บางอย่างได้มีอยู่ หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใด หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งมิได้ยื่นบัญชีระบุพยานแสดงให้เห็น ที่พอใจแก่ศาลได้ว่า มีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้ คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานเช่นว่านั้นต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยาน และสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษาคดี และถ้าศาลเห็นว่า เพื่อให้การ วินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้น ก็ ให้ศาลอนุญาตตามคำร้อง

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8489/2551

พิเคราะห์แล้ว เห็นควรวินิจฉัยก่อนว่า การที่ผู้คัดค้านอ้างส่งคำเบิกความของพยานในคดีอื่นเป็นพยานหลักฐานของตนในชั้นอุทธรณ์ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า คำเบิกความของพยานในคดีอื่นเป็นพยานเอกสาร หากผู้คัดค้านประสงค์จะอ้างเป็นพยานหลักฐานแห่งตน จะต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลชั้นต้นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน หากประสงค์จะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นคำแถลงขอระบุพยานเพิ่มเติมต่อศาลชั้นต้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันสืบพยาน เมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว หากมีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่า ตนไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใด แสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่ามีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้จะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษาคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 เมื่อคดีนี้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาไปแล้วและผู้คัดค้านแนบเอกสารมาทำอุทธรณ์โดยไม่มีเหตุอันสมควรจึงหมดเวลาที่จะเพิ่มเติมพยานหลักฐานได้อีก ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 7 ไม่รับฟังเอกสารที่ผู้คัดค้านยื่นในชั้นอุทธรณ์จึงชอบแล้ว ฎีกาข้อนี้ของผู้คัดค้านฟังไม่ขึ้น

- ข้อเท็จจริงที่ไม่ต้องพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐาน ได้แก่
 - (1) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป
 - (2) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ และ
 - (3) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล

- (1) ข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป
- หมายความว่า การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีของศาลนั้น จะต้องรับฟังแต่พยานหลักฐานที่ได้นำสืบมาอย่างถูกต้องในสำนวนคดีนั้นๆ เว้นแต่ว่า เรื่องใดเป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไปแล้ว ถึงแม้ไม่มีการนำสืบพยานหลักฐานให้เห็นข้อเท็จจริงดังกล่าวเข้ามาในสำนวนคดีนั้น ศาลก็สามารถหยิบยกนำเอาข้อเท็จจริงนั้นมาวินิจฉัยคดีได้ และคู่ความแต่ละก็ฝ่ายก็สามารถหยิบยกข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไปมากล่าวอ้างเพื่อเป็นประโยชน์แก่คดีของตนเองได้ กล่าวคือ
- “ข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไปเป็นที่แพร่หลายจนไม่มีความจำเป็นต้องมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์อีก หรือข้อเท็จจริงที่คนที่มีสามัญสำนึกหรือความรู้ความคิดในระดับปกตินั้นสามารถวินิจฉัยได้ง่ายและถูกต้องแน่นอนอย่างไม่มีทางจะโต้แย้งได้อีก ฉะนั้นจึงไม่เป็นการสมควรและไม่มีเหตุผลที่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงเช่นนั้นอีก”

- กล่าวโดยสรุปแล้วข้อเท็จจริงที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปที่ศาลสามารถหยิบยกขึ้น มาวินิจฉัยคดีได้ แม้ไม่มีการนำเสนอถึงเรื่องดังกล่าวนั้น เป็นเรื่องที่ ประชาชนทั่วไปซึ่งไม่ได้หมายความว่าถึงประชาชนทุกคนในประเทศไทย แต่หมายความว่าถึงบุคคลที่มีความรู้ความนึกคิดพอสมควร รู้จัก อยู่ทั่วไปโดยแพร่หลาย เป็นเรื่องที่เป็นเรื่องสามัญสำนึก (Common sense) ที่วิญญูชนทั่วไปรับรู้ได้ เรื่องที่สามารถพบ เห็นได้ในชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไป เรื่องความเป็นไปตาม ธรรมชาติ โดยไม่ใช้การรู้เฉพาะหมู่ เฉพาะเหล่า เฉพาะท้องถิ่น หรือ เป็นเรื่องที่สามารถตรวจสอบจากเอกสารหลักฐานได้อย่างแน่นอน แม่นยำ

- ตัวอย่างข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป เช่น
- 1. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น ไฟย่อมร้อน น้ำย่อมไหลจากที่สูงลงที่ต่ำ ระยะเวลาการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ข้างขึ้นข้างแรม อยู่ในที่มีดย้อมเห็นไม่ถนัด หน้าร้อนกลางวันยาว หน้าหนาวกลางวันสั้น ทิศเหนือ ทิศใต้ พระอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก
- 2. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรู้ที่เป็นมาตรฐานสากล เช่น มาตรฐานชั่ง ตวง วัด การบวก ลบ คูณหาร ทั้งนี้เฉพาะส่วนที่ไม่ลงลายละเอียดลึกเกินไปนัก

- 3. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิประเทศและสภาพความเป็นไปในชีวิตประจำวัน ถ้าไม่ละเอียดลงเกินไปนัก เช่นที่ว่า เชียงใหม่อยู่ภาคเหนือของไทย ประเทศไทยอยู่ติดกับประเทศใดบ้าง กรุงเทพมหานครมีผู้คนแออัด ในช่วงเวลาเร่งด่วนในกรุงเทพมหานครจะติดขัด เยาวราชและแหล่งรวมของกิน จังหวัดภูเก็ตเป็นเกาะ ทางภาคเหนือหนาวกว่าภาคกลาง แต่หากลงรายละเอียดถึงขั้นที่ว่า ซอยใดมีลักษณะเป็นเช่นใด ตำบลใดตั้งอยู่ที่ใด เช่นนี้ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ศาลรู้ได้เอง
- 4. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองเฉพาะที่สำคัญ เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร รัฐธรรมนูญ การขึ้นครองราชย์ การประกาศสงคราม การดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ของข้าราชการในประเทศ

- 5. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เฉพาะส่วนที่ไม่ลงละเอียดลึกไปนัก เช่น โลกเดินรอบพระอาทิตย์ น้ำเป็นของเหลวและจะแข็งตัวเมื่อมีอุณหภูมิ 0 องศา แต่ถ้าลึกไปกว่านี้ เช่น แสงมีความเร็วประมาณ 186400 ไมล์ ต่อ 1 นาที หรือน้ำเป็นสารประกอบระหว่างไฮโดรเจน 2 อะตอม ออกซิเจน 1 อะตอม ถือว่าเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่ศาลไม่อาจรับรู้ได้เองแต่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความอธิบาย ตัวอย่างเช่นคดีที่โด่งดังในปัจจุบันที่ ด.ญ.กนกพรหรือมาริส่า ทินนิง เป็นโจทก์ฟ้องสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่นายกแพทยสภาออกมาวิจารณ์ว่า ศาลไม่มีความรู้เรื่องทางการแพทย์นั้น ความจริงแล้ว ตามหลักกฎหมายเรื่องการนำสืบถึงขั้นตอนวิธีการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ถูกต้องตามหลักการแพทย์นั้น ก็มีใช่เป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไปที่ศาลสามารถรับรู้ได้เอง แต่เป็นข้อเท็จจริงที่ฝ่ายที่กล่าวอ้างมีหน้าที่นำผู้เชี่ยวชาญมานำสืบให้ศาลเห็น ถึงแม้ศาลจะมีความรู้ทางการแพทย์เพียงใดก็ตาม หากไม่มีการนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าวเข้ามาในสำนวน ศาลก็ไม่อาจนำความรู้ส่วนตัวของตนเองมาวินิจฉัยคดีได้

- 6. ภาษา ในส่วนของภาษาไทย ถือเป็นภาษาประจำชาติที่ทุกคนต้องรู้ ความหมายตามธรรมชาติของภาษาไทยเป็นสิ่งที่ไม่ต้องนำเสนอ เว้นแต่ถ้อยคำภาษาไทยที่มีความหมาย 2 แง่ หรือกำกวม หรือเป็นภาษาท้องถิ่น คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม ภาษาโบราณ จะต้องนำเสนอ เพื่อให้ศาลรู้ความหมาย ส่วนถ้อยคำภาษาต่างประเทศนั้น ศาลไทยย่อมไม่รับรู้ แม้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีจะมีความรู้ภาษาต่างประเทศนั้นดีเพียงใด ก็หาอาจนำความรู้ที่เป็นส่วนตัวนั้นมาวินิจฉัยคดีไม่ ซึ่งโดยปกติแล้วจะต้องมีล่ามแปลความหมายของภาษานั้น ยกเว้นแต่ภาษาต่างประเทศบางคำได้มีการยอมรับเข้ามาใช้โดยแพร่หลายจนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทยไปแล้ว เช่น แท็กซี่ ฟรี โอเค ฮัลโหล เป็นต้น

- 7. ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง มีลักษณะของเทศกาลเป็นเช่นไร วันหยุดราชการหรือวันทำการของราชการเป็นวันใดบ้าง ทั้งนี้เฉพาะประเพณีที่เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป หากเป็นประเพณีเฉพาะท้องถิ่น เช่น งานวันวิงวายนของจังหวัดชลบุรี ก็ไม่ใช่เรื่องที่ศาลจะรับรู้ได้เองว่า ลักษณะของเทศกาลนั้นเป็นเช่นไร
- 8. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปอื่นๆ เช่น เสือเป็นสัตว์ดุร้าย แมวเป็นสัตว์เลี้ยงรถตุ๊กๆ มีลักษณะเป็นเช่นไร รถบรรทุกมีลักษณะเป็นเช่นไร อาคารพาณิชย์มีลักษณะเป็นเช่นไร มิดเป็นของมีคม ปืนเป็นอาวุธร้ายแรง เด็ดๆ ไม่มีความระมัดระวังและความรอบคอบดังเช่นผู้ใหญ่ คนเมาสุรามักเดินไม่ตรงและพูดไม่ชัด

- (2) ข้อเท็จจริงซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หมายถึง ข้อเท็จจริงที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเด็ดขาด หรือเป็นกฎหมายปิดปาก ข้อเท็จจริงนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ ไม่สามารถนำสืบให้ศาลเห็นเป็นอย่างอื่นได้
- เช่น ตาม พรบ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ บัญญัติไว้ว่า
- **มาตรา 15** ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เว้นแต่รัฐมนตรีได้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ
- การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง
- การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ตามปริมาณดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย
- (1) เด็กซ์โตรไลเซอร์ไยด์ หรือ แอล เอส ดี มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ศูนย์จุดเจ็ดห้ำมิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไปหรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่สามร้อยมิลลิกรัมขึ้นไป
- (2) แอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ำมิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป

- ดังนั้น หากมีการครอบครองสารเสพติด ตามปริมาณที่กฎหมายกำหนด จะแก้ตัวว่าครอบครองเพื่อเสพไม่ได้
- ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนคดีอาญา ถือเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา
- เช่น ในคดีอาญา ศาลพิพากษาให้จำเลยมีความผิดฐานขบถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยศาลฟังว่า จำเลยประมาท ดังนั้น ในคดีแพ่งที่มีการเรียกค่าเสียหาย ศาลที่พิจารณาคดีแพ่งจะฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยไม่ได้ประมาทไม่ได้ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนคดีอาญานั้น จึงถือเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้

- (3) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับหรือถือว่ารับกันแล้วในศาล
- (1) ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกันแล้วในศาล
- (2) ข้อเท็จจริงที่ถือว่าคู่ความรับกันแล้วในศาล
- ข้อสำคัญ เมื่อเป็นคำรับของคู่ความในศาลแล้ว ย่อมถือว่าข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ ศาลต้องฟังข้อเท็จจริงยุติตามคำรับนั้น ศาลจะไปฟังข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ฎ.1087/2538, ฎ.3504/2542, ฎ.4956/2557 แต่หลักการนี้ใช้บังคับเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น ไม่นำไปใช้ในคดีอาญา

- หลักทั่วไปเกี่ยวกับคำรับ
- (1) คำรับต้องเกิดขึ้นในศาล ข้อเท็จจริงที่คู่ความรับกันนอกศาล ไม่ถือว่าเป็นคำรับตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84 (3) เว้นแต่ถ้ามีการนำคำรับที่กระทำกันนอกศาลมากล่าวอ้างกันในศาล และคู่ความฝ่ายที่กล่าวคำรับดังกล่าวไม่ได้แย้งเป็นอย่างอื่น ถือเป็นคำรับในศาล ศาลรับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นที่ยุติได้
ฎ.4320/2540

- (2) คำรับของกลุ่มความในระหว่างเบิกความเป็นพยาน เป็นคำพยานบุคคลในฐานะพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง มิใช่คำรับตาม ป.วิ.พ. มาตรา 84 (3) ศาลไม่อาจรับฟังข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติตามนั้นได้ เพียงแต่หากคำรับดังกล่าวเชื่อมกับพยานของกลุ่มความอีกฝ่าย ก็อาจมีผลทำให้คำพยานของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งมีน้ำหนักให้รับฟังยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นเรื่อง que ศาลต้องนำไปชั่งน้ำหนักพยานอีกชั้นหนึ่ง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 104

ฎ.2542/2524

- (3) ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความอีกฝ่ายกล่าวอ้าง แล้วคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ชักค้ำหรือนำสืบหักล้างข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเบิกความจะถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นยอมรับข้อเท็จจริงตามคำเบิกความดังกล่าวแล้วไม่ได้ ฎ.3031/2544
- (4) ในคดีที่มีคู่ความฝ่ายเดียวกันหลายคน (คู่ความร่วมมือ) ตาม ปวิพ.มาตรา 59 คำรับของคู่ความเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้ทำคำรับ ไม่มีผลผูกพันคู่ความคนอื่น ๆ ที่มีได้ทำคำรับนั้น ฎ.8880/2547

- คำรับที่เกิดจากคำให้การของจำเลย
- (1) คำให้การของจำเลยยอมรับข้ออ้างตามคำฟ้องโจทก์โดยชัดแจ้ง
- (2) คำให้การของจำเลยมิได้กล่าวถึงข้อเท็จจริงอันเป็นข้ออ้างตามคำฟ้องของโจทก์ในข้อใด ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงนั้น
- ข้อสำคัญ ในประเด็นเรื่องค่าเสียหายควรกำหนดเท่าใด หรือมัดจำหรือเบี้ยปรับควรลดหรือไม่ แม้จำเลยจะมีได้ให้การโต้แย้งถึงประเด็นดังกล่าว ก็ไม่ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์ แม้โจทก์จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบแสดงไม่ได้ประจักษ์ตามขอศาลก็กำหนดได้เองได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์แห่งคดี

- ข้อสังเกต ในประเด็นเรื่อง “ค่าเสียหายควรกำหนดมากน้อยเพียงไร” ต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ประเด็น คือ
- (1) ประเด็นที่ว่า “โจทก์เสียหายหรือไม่” ต้องเป็นไปตามหลักทั่วไปที่ว่า ถ้าคำให้การของจำเลยมิได้ให้การปฏิเสธโดยชัดแจ้งว่าโจทก์มิได้เสียหาย ถือว่าจำเลยยอมรับแล้วว่าโจทก์เสียหาย แต่ถ้าคำให้การของจำเลยให้การปฏิเสธโดยชัดแจ้งว่าโจทก์มิได้เสียหาย เช่นนี้ ถือว่ามีประเด็นข้อพิพาท โจทก์มีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า โจทก์เสียหายจริง หากโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานเข้าสืบ หรือพยานหลักฐานที่เข้าสืบไม่มีน้ำหนักเพียงพอ โจทก์ต้องแพ้ในประเด็นนี้ ย่อมเป็นผลให้โจทก์ไม่อาจเรียกค่าเสียหายได้
- (2) ประเด็นที่ว่า “ควรกำหนดค่าเสียหายให้โจทก์เท่าใด” แม้จำเลยไม่ให้การปฏิเสธ ก็ไม่ถือว่าจำเลยรับว่าค่าเสียหายเป็นตามคำฟ้องโจทก์ ในทางกลับกันแม้โจทก์ไม่นำพยานหลักฐานเข้าสืบว่าโจทก์ได้รับความเสียหายเท่าใด หรือพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบสืบไม่มีน้ำหนักเพียงพอว่าโจทก์ได้รับความเสียหายเท่าใด ศาลก็กำหนดให้เองได้

- (3) คำให้การของจำเลยปฏิเสธฟ้องโจทก์ไม่ชัดเจน ใช้ถ้อยคำคลุมเครือ
- เช่น “นอกจากจำเลยจะให้การรับโดยชัดเจนในเรื่องใดแล้วขอให้การปฏิเสธฟ้องทั้งสิ้น” “นอกจากที่ให้การไว้แล้วถือว่าปฏิเสธ” “โจทก์เป็นนิติบุคคลหรือไม่ โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ จำเลยไม่ทราบไม่รับรอง ไม่รับรู้ไม่รับรอง” “พินัยกรรมมีอยู่จริงหรือไม่ มีผลบังคับหรือไม่ จำเลยไม่ทราบ จึงไม่ขอรับรอง” “ไม่ทราบไม่แน่ใจว่ามีการโอนสิทธิเรียกร้องจริงหรือไม่ มอบอำนาจให้ฟ้องคดีโดยชอบหรือไม่ ไม่ทราบไม่รับรอง”
เช่นนี้ถือว่า จำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์
- ข้อสำคัญ แม้จำเลยจะให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยชัดเจน และแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธนั้น ถ้าต่อมาในระหว่างพิจารณา จำเลยแถลงสละประเด็นข้อต่อสู้ตามคำให้การ ย่อมถือว่า จำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์ในประเด็นที่จำเลยสละแล้ว

- คำถาม จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์โดยชัดแจ้ง แต่มิได้แสดงเหตุแห่งการปฏิเสธหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธไม่ชัดแจ้ง หรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธขัดแย้งกัน ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์หรือไม่
- คำตอบ ไม่ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามคำฟ้องโจทก์ คดียังมีประเด็นข้อพิพาทอยู่และโจทก์ยังคงมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ เพียงแต่จำเลยไม่มีสิทธิที่จะนำพยานเข้าสืบตามข้อต่อสู้ของตน ฎ.7047/2540

- คำถาม คำให้การของจำเลยที่ขัดแย้งกัน ยืนยันข้อเท็จจริงหลายทาง จะถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามฟ้องโจทก์หรือไม่
- คำตอบ กรณีที่จำเลยให้การขัดแย้งกันเอง ถือเป็นคำให้การที่ไม่ชอบด้วย ปวิพ.มาตรา 177 วรรคสอง ไม่มีประเด็นให้ต้องวินิจฉัยตามคำให้การ จำเลยไม่มีสิทธินำสืบตามข้อต่อสู้(จำเลยไม่มีประเด็นนำสืบ) แต่คำให้การดังกล่าวถือว่าเป็นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ทั้งสิ้น คดียังมีประเด็นข้อพิพาทตามคำฟ้องโจทก์ ไม่ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามคำฟ้องโจทก์ ฎ.1069/2554

- คำรับที่จากการส่งคำบอกกล่าวของกลุ่มความอีกฝ่ายตาม ปวิพ.มาตรา 100
- (1) กลุ่มความฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างอิงข้อเท็จจริงใดเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน อาจส่งคำบอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งรายการข้อเท็จจริงนั้นให้กลุ่มความอีกฝ่าย
- (2) ถ้าในวันสืบพยาน กลุ่มความฝ่ายที่ส่งคำบอกกล่าวร้องขอต่อศาล ให้ศาล สอบถามกลุ่มความอีกฝ่ายว่าจะยอมรับข้อเท็จจริงตามคำบอกกล่าวหรือไม่
- (3) ถ้ากลุ่มความอีกฝ่ายไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธ ข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้ง ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่กลุ่มความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยจะตอบหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธในขณะนั้น
- ข้อสำคัญ นำไปใช้กับการให้กลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับเอกสารว่าถูกต้องแท้จริง ด้วย ตาม ปวิพ.มาตรา 100 วรรคสาม

- คำรับที่เกิดจากการที่ศาลสอบถามคู่ความถึงข้อเท็จจริงใดในวันชี้สองสถาน ตาม ปวิพ. มาตรา 183
- (1) ในวันชี้สองสถาน กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริง รวมทั้งพยานหลักฐาน ที่จะต้องสืบพิสูจน์กันคดีนั้นได้ก่อนการชี้สองสถาน
- (2) คู่ความฝ่ายที่ถูกศาลสอบถามมีหน้าที่ต้องตอบคำถามนั้นต่อศาลและถ้าตอบ ปฏิเสธก็ต้องให้เหตุผลด้วย
- (3) ถ้าคู่ความฝ่ายที่ถูกศาลสอบถาม ไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดที่ศาล สอบถาม หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่ายอมรับ ข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่ไม่อยู่ในวิสัยที่จะต้องหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธได้ใน ขณะนั้น

- คำรับของคู่ความในคดีแพ่ง ส่วนใหญ่เกิดจาก
 - 1. การยื่นคำคู่ความ
 - 2. การชี้สองสถานและการกำหนดประเด็นข้อพิพาท
 - 3. การแถลงรับข้อเท็จจริง
-
- คำรับของจำเลยในคดีอาญา แบ่งพิจารณาออกเป็น
 - 1. รับสารภาพต่อบุคคลอื่น
 - 2. รับสารภาพต่อเจ้าพนักงานผู้จับกุม
 - 3. รับสารภาพต่อพนักงานสอบสวน
 - 4. รับสารภาพต่อศาล

- กรณีที่กฎหมายถือว่าเป็นคำรับของกลุ่มความอีกด้วย พิจารณาดังต่อไปนี้
- มาตรา 123 ถ้าต้นฉบับเอกสารซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเป็นพยาน หลักฐานนั้น อยู่ในความครอบครองของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่ง คู่ความฝ่ายที่อ้างจะยื่นคำขอโดย ทำเป็นคำร้องต่อศาลขอให้ส่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ส่งต้นฉบับเอกสารแทนการที่ ตนจะต้องส่งสำเนาเอกสารนั้นก็ได้อีก ถ้าศาลเห็นว่าเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐาน สำคัญ และคำร้องนั้นฟังได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยื่นต้นฉบับ เอกสารต่อศาลภายใน เวลาอันสมควรแล้วแต่ศาลจะกำหนด ถ้าคู่ความอีกฝ่าย หนึ่งมีต้นฉบับ เอกสารอยู่ในครอบครองไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเช่นว่านั้น ให้ถือว่า ข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่ผู้ขอจะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ ยอมรับแล้ว

- มาตรา 124 ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารไม่ยอมนำมาหรือยื่น ต้นฉบับเอกสาร หรือถ้าคู่ความฝ่ายนั้นได้ทำให้เสียหาย ทำลาย ปิดบัง หรือทำด้วยประการอื่นใดให้เอกสารนั้นไร้ประโยชน์โดย มุ่งหมายที่จะกีดกัน ไม่ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐาน ให้ถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้นคู่ความฝ่ายที่ไม่นำมาหรือยื่นเอกสาร ดังกล่าวข้างต้นนั้นได้ยอมรับแล้ว
- มาตรา 125 วรรค 3 ถ้าคู่ความซึ่งประสงค์จะคัดค้านไม่คัดค้านการอ้างเอกสารเสียก่อน การสืบพยานเอกสารนั้นเสร็จหรือศาลไม่อนุญาตให้คัดค้านภายหลังนั้น ห้ามมิให้คู่ความนั้นคัดค้านการมีอยู่และความแท้จริงของเอกสารนั้น หรือความถูกต้องแห่งสำเนาเอกสารนั้น แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของศาลในอันที่จะไต่สวนและชี้ขาดในเรื่องการมีอยู่ ความแท้จริงหรือความถูกต้องเช่นนั้นในเมื่อศาลเห็นสมควร และไม่ตัดสิทธิของคู่ความนั้นที่จะอ้างว่าสัญญาหรือหนี้ที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

- กรณีที่กฎหมายถือว่าเป็นคำรับของกลุ่มความ
- มาตรา 183 วรรคสาม ในการสอบถามกลุ่มความตามวรรคหนึ่ง กลุ่มความแต่ละฝ่ายต้องตอบคำถามที่ศาลถามเองหรือถามตามคำขอของกลุ่มความฝ่ายอื่นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่กลุ่มความฝ่ายอื่นยกขึ้นเป็นข้ออ้าง ข้อเถียง และพยาน หลักฐานต่าง ๆ ที่กลุ่มความจะยื่นต่อศาล ถ้ากลุ่มความฝ่ายใดไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้นแล้ว เว้นแต่กลุ่มความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงผลแห่งการปฏิเสธได้ในขณะนั้น

- กรณีที่คู่ความทำการที่คู่ความฝ่ายหนึ่งแถลงว่าจะรับกันในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งจะยอมดำเนินกระบวนการพิจารณาเพียงเท่าที่ทำนั้น ซึ่งคำทำนั้นต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้
- 1. ต้องเป็นการทำกันในเรื่องของกระบวนการพิจารณาหรือเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีเท่านั้นเช่น ท้าว่าคดีโจทก์เป็นฟ้องซ้ำ คู่ความจะไปทำกันเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นไม่ได้
- 2. ต้องมีการกำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าผลของการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือการชี้ขาดออกมาอย่างหนึ่งให้ฝ่ายหนึ่งชนะคดี

การพิจารณาพิสูจน

- ประเด็นข้อพิพาทคืออะไร
- เหตุที่ต้องมีการกำหนดประเด็นข้อพิพาทก่อนพิจารณาคดี เพราะว่า การพิจารณาคดีเป็นการต่อสู้กันระหว่างโจทก์ผู้ฟ้องคดีกับจำเลยผู้ถูกฟ้องคดี ซึ่งต้องมีการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาตัดสินคดี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ศาลจะต้องกำหนดให้คู่ความนำเสนอพยานหลักฐานได้ถูกต้องตรงกัน ซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่าการกำหนดประเด็นข้อพิพาท เมื่อศาลได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทแล้ว คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบก็ต้องพยายามหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า เป็นไปตามที่ตนเองกล่าวอ้าง หากไม่มีการกำหนดประเด็นข้อพิพาท คู่ความอาจจะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ไม่ตรงประเด็น ทำให้การพิจารณาคดีเกิดความล่าช้าและเกิดความยุ่งยากในการตัดสินคดีของศาล

- พิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้
- โจทก์ฟ้องว่าจำเลยได้ทำสัญญากู้ยืมเงินจากโจทก์ไป เมื่อถึงกำหนดชำระแล้ว จำเลยกลับไม่ยอมนำเงินมาชำระตามสัญญากู้ยืมเงิน โจทก์ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญา จำเลยให้การว่าจำเลยกู้ยืมเงินโจทก์ไปจริงแต่ได้ชำระหนี้ตามสัญญานั้นแล้ว ให้กำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำเสนอ
- ประเด็น (ISSUE) หมายถึง หัวข้อหรือจุดสำคัญของเรื่อง เวลาเราพูดคุยกันเรามักจะบอกให้อีกฝ่ายหนึ่งพูดเข้าประเด็น ซึ่งก็หมายถึงการพูดจุดสำคัญของเรื่องที่จะคุยกัน ส่วนความหมายในทางพิจารณาคดี ประเด็น หมายถึง เรื่องต่าง ๆ ที่คู่ความยกขึ้นให้ศาลพิจารณาหรือวินิจฉัย ซึ่งเรียกว่า ประเด็นแห่งคดี

- ประเด็นแห่งคดี
- สามารถเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ
- 1. ประเด็นที่เกิดจากคำฟ้อง
- 2. ประเด็นที่เกิดจากคำให้การ
- ตัวอย่างที่ 1 ประเด็นแห่งคดีที่เกิดจากคำฟ้อง เช่น แดงฟ้องว่าดำกู้ยืมเงินไป 100,000 บาท โดยแดงได้ทวงถามดำไปแล้ว แต่ดำปฏิเสธไม่ชำระหนี้ ขอให้ศาลสั่งให้จำเลยชำระเงินกู้คืนพร้อมดอกเบี้ย จะเห็นว่าจากคำฟ้องของโจทก์มีประเด็น คือ จำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้กับโจทก์ ประเด็นแห่งคดีตามคำให้การ นายดำให้การว่า ดำไม่ได้กู้เงินของแดงไป สัญญาที่นายแดงนำมาฟ้องเป็นสัญญาปลอม จะเห็นว่าประเด็นตามคำให้การของจำเลยมีประเด็นคือ จำเลยไม่ได้กู้เงินโจทก์

- ตัวอย่างที่ 2 ประเด็นแห่งคดีที่เกิดจากคำฟ้อง เช่น นายหนึ่งฟ้องว่านายสองขับรถโดยประมาทชนรถของนายหนึ่งจนเสียหายต้องซ่อม ขอให้ศาลสั่งให้นายสองชำระค่าสินไหมทดแทนจำนวน 100,000 บาท จากคำฟ้องจะเห็นว่า มีประเด็นแห่งคดี คือ นายสองทำละเมิดนายหนึ่งหรือไม่ ค่าสินไหมทดแทนจำนวน 100,000 หรือไม่ จำเลยให้การว่า จำเลยไม่ได้ขับรถด้วยความประมาทชนรถโจทก์ และค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์เรียกร้องไม่ใช่จำนวนที่โจทก์เสียหาย จะเห็นว่า ตามคำให้การของจำเลยมีประเด็นแห่งคดีคือ จำเลยไม่ได้ทำละเมิดโจทก์ ค่าสินไหมทดแทนไม่ใช่จำนวนที่โจทก์เรียกร้อง
- จะเห็นได้จากตัวอย่างที่ 1 และที่ 2 ว่า ประเด็นแห่งคดีเกิดขึ้นจากคำฟ้องและคำให้การของจำเลยว่ามีเรื่องสำคัญอะไร และเรื่องสำคัญนั้นก็เป็นประเด็นแห่งคดีของโจทก์และจำเลย (ประเด็นแห่งคดีจะกลายเป็นประเด็นข้อพิพาทต่อไป)

- ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำฟ้องและคำให้การ
- คำฟ้อง ประเด็นตามคำฟ้องของโจทก์จะต้องแสดงโดยชัดแจ้งซึ่งสภาพแห่งข้อหาและคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่เป็นหลักฐานแห่งข้อหา ตาม ป.วิ.แพ่ง ม.172 วรรคสอง ด้วย หากเป็นคำฟ้องที่ไม่ชัดแจ้งก็อาจจะไม่ก่อให้เกิดประเด็นแห่งคดี เป็นฟ้องที่ไม่ชอบไป
- ส่วนคำให้การ ประเด็นตามคำให้การต้องแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่า จำเลยรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ ม.177 วรรคสอง

- ประเด็นข้อพิพาท
- ประเด็นข้อพิพาท (point in dispute หรือ matter in issue) หมายถึง ประเด็นแห่งคดีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับ หรือเป็นปัญหาที่คู่ความยังโต้เถียงกันอยู่ ดังนั้น การกำหนดประเด็นข้อพิพาทก็คือการพิจารณาประเด็นตามคำฟ้องและคำให้การ ประเด็นไหนที่เป็นข้อพิพาทกันก็ต้องให้ศาลตัดสินในประเด็นที่พิพาทกันนั้น ส่วนประเด็นไหนที่ไม่พิพาทกันศาลก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาอีก

- พิจารณาตัวอย่าง
- แดงฟ้องว่าดำกู้ยืมเงินไป 100,000 บาท โดยแดงได้ทวงถามดำไปแล้ว แต่ดำปฏิเสธไม่ชำระหนี้ ดำให้การว่า ดำได้ไม่เคยกู้ยืมเงินของแดงไป สัญญาที่แดงนำมาฟ้องเป็นสัญญาปลอม ให้กำหนดประเด็นข้อพิพาท (ประเด็นข้อพิพาทหมายถึง ประเด็นแห่งคดีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ยกขึ้นอ้างแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับ) ดังนั้นในคดีนี้จึงพิพาทกัน เกี่ยวกับ จำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปจริงหรือไม่

- ประเด็นข้อพิพาทมี 2 ประเภท คือ
- 1. ประเด็นข้อพิพาทในข้อกฎหมาย (legal issue) ซึ่งเป็นประเด็นที่ศาลรับรู้ได้เอง ไม่ต้องมีการสืบพยาน และ
- 2. ประเด็นข้อพิพาทในข้อเท็จจริง (issue of fact) ซึ่งเป็นประเด็นที่ศาลไม่สามารถรับรู้เองได้ คู่ความต้องนำสืบพยานให้ศาลรู้ถึงข้อเท็จจริง

- พิจารณาตัวอย่างที่ 1 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยได้ทำสัญญาเช่าห้องพักจากโจทก์โดยตกลงค่าเช่าเดือนละ 10,000 บาท แต่จำเลยผิดนัดไม่ยอมชำระค่าเช่าติดต่อกันจำนวน 6 เดือน ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยชำระค่าเช่าที่ค้างชำระจำนวน 60,000 บาท พร้อมเบี้ยปรับอีกจำนวน 12,000 บาท จำเลยยื่นคำให้การว่า จำเลยไม่ได้ผิดสัญญาเช่า และค่าปรับที่โจทก์เรียกร้องมานั้นไม่ได้อยู่ในข้อตกลงในสัญญา เมื่อพิจารณาถึงคำฟ้องและคำให้การจะเห็นได้ว่า มีประเด็นข้อพิพาทดังนี้
 - 1. จำเลยผิดสัญญาเช่าจริงหรือไม่
 - 2. เบี้ยปรับเป็นไปตามที่โจทก์เรียกร้องหรือไม่

- พิจารณาตัวอย่างที่ 2 โจทย์ฟ้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ฐานกระทำละเมิดต่อโจทก์ โดยบรรยายฟ้องว่า นายแดงลูกจ้างของจำเลยได้ขับรถไปในทางการที่จ้างด้วยความเร็วสูงเป็นเหตุให้ชนกับรถโจทก์เสียหายเป็นเงิน 10,000 บาท จำเลยให้การต่อสู้ปฏิเสธฟ้องโจทก์ว่า นายแดงไม่ใช่ลูกจ้างของจำเลย จึงไม่ได้ขับรถไปในทางการที่จ้าง และไม่ได้ขับรถด้วยความเร็วจนชนรถของโจทก์ โจทก์ต่างหากที่ขับรถตัดหน้านายแดงโดยกะทันหัน และถ้าหากว่าต้องซ่อมรถค่าซ่อมก็ไม่ถึง 10,000 บาท ตามที่โจทก์กล่าวอ้าง มีประเด็นข้อพิพาทดังนี้
- 1. นายแดงทำละเมิดโจทก์หรือไม่
- 2. นายแดงเป็นลูกจ้างและทำละเมิดในทางการที่จ้างของจำเลยหรือไม่
- 3. ค่าสินไหมทดแทนจำนวน 10,000 บาท หรือไม่

- การชี้สองสถานคืออะไร
- การชี้สองสถาน คือ กระบวนการที่ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบของกลุ่มความหลังจากที่จำเลยได้ยื่นคำให้การแก้ฟ้องโจทก์แล้ว ซึ่งปรกติแล้วในคดีแพ่งศาลจะกำหนดวันชี้สองสถานเพื่อให้คู่ความมาศาลเพื่อกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบ แต่ก็มีกรณีที่ศาลไม่จำเป็นต้องชี้สองสถานก็ได้ หากเป็นไปตาม [มาตรา 182](#)
- มาตรา 183 ในวันชี้สองสถาน ให้คู่ความมาศาล และให้ศาลตรวจคำคู่ความและคำแถลงของกลุ่มความแล้วนำข้ออ้างข้อเถียงที่ปรากฏในคำคู่ความและคำแถลงของกลุ่มความเทียบกันดู และสอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานที่จะยื่นต่อศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกันก็เป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความฝ่ายอื่นไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาทและกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้

- กระบวนการในวันขึ้นสองสถานมีขั้นตอนดังต่อไปนี้
- 1. ศาลตรวจคำคู่ความและคำแถลงของคู่ความแล้วนำข้ออ้างข้อเถียงที่ปรากฏในคำคู่ความและคำแถลงของคู่ความเทียบกันดู (การถามถึงคำแถลงของคู่ความนั้นศาลต้องทำให้ทำให้ประเด็นชัดเจนขึ้น จะตั้งประเด็นขึ้นใหม่ไม่ได้ เพราะคำแถลงไม่ใช่คำคู่ความจึงตั้งประเด็นใหม่ไม่ได้ ศาลฟังคำแถลงเพื่อเพิ่มประเด็นข้อพิพาทไม่ได้ แต่ลดได้)
- คำพิพากษาฎีกา 751-752/2509 ศาลมีอำนาจตัดหรืองดสืบพยานตามที่เห็นสมควร เพื่อให้คดีดำเนินไปโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่ศาลสอบทนายโจทก์ว่าจะสืบพยานต่อไปในข้อใด และทนายโจทก์แถลงว่ายังแถลงไม่ได้ ขอสงวนไว้ก่อน แม้ทนายอีกฝ่ายแถลงว่าพยานที่จะสืบข้อใด หากรับข้อเท็จจริงได้ก็จะรับเพื่อไม่ให้คดีล่าช้า ทนายโจทก์ก็ยังยืนยันเช่นเดิม ดังนี้ การที่ทนายโจทก์ไม่แถลงให้ศาลทราบเป็นการประวิงคดีให้ชักช้า ศาลจึงชอบจะงดสืบพยานโจทก์ต่อไปได้

- 2. สอบถามคู่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเถียง และพยานหลักฐานที่จะยื่นต่อศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้าง ข้อเถียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกันก็เป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความฝ่ายอื่นไม่รับ และเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคำคู่ความให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท
- 3. คู่ความไม่มาศาลในวันชี้สองสถาน ศาลก็จะทำการชี้สองสถานไปโดยถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบการชี้สองสถานแล้ว ตาม มาตรา 183 ทวิ ในกรณีที่คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันชี้สองสถาน ให้ศาลทำการชี้สองสถานโดยให้ถือว่าคู่ความที่ไม่มาศาลได้ทราบกระบวนการพิจารณาในวันนั้นแล้ว
- คู่ความที่ไม่มาศาลนั้นไม่มีสิทธิคัดค้านว่าประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบที่ศาลกำหนดไว้ นั้น ไม่ถูกต้อง เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สามารถมาศาลได้ในวันชี้สองสถาน เพราะเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ หรือเป็นการคัดค้านในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในกรณีเช่นนี้ให้นำ มาตรา 183 วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

- ประเด็นข้อพิพาทในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง
- อย่างที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ปัญหาข้อกฎหมายเป็นเรื่องที่ไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบและศาลวินิจฉัยได้เอง ส่วนปัญหาข้อเท็จจริงเป็นเรื่องที่ต้องนำสืบพยานหลักฐานเสียก่อนศาลจึงจะวินิจฉัยได้ ดังนั้นจึงมีความสำคัญที่นักศึกษาต้องทำความเข้าใจและแยกแยะได้ว่า ประเด็นปัญหาข้อกฎหมายมีอะไรบ้าง และปัญหาข้อเท็จจริงมีอะไรบ้าง
- ข้อสังเกต สิทธิในเรื่องอุทธรณ์ ฎีกาของกลุ่มความ ซึ่งกฎหมายจะจำกัดในเรื่องการอุทธรณ์ ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงไว้โดยกำหนดทุกทรัพย์ในคดี หากทุนทรัพย์น้อยก็ไม่อาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ แต่ในส่วนปัญหาข้อกฎหมายอุทธรณ์ฎีกาได้เสมอเพียงแต่ต้องเป็นข้อกฎหมายที่ได้กล่าวมาแล้วในศาลชั้นต้นเท่านั้น

- ประเด็นปัญหากฎหมาย เป็นปัญหาเกี่ยวกับการตีความตัวบทกฎหมาย และการปรับข้อเท็จจริงกับตัวบทกฎหมาย ซึ่งประเด็นปัญหาข้อกฎหมายนั้นหากเป็นกฎหมายไทยคู่ความไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบ ศาลย่อมพิพากษาได้เอง แต่หากเป็นปัญหาข้อกฎหมายต่างประเทศแล้ว คู่ความต้องนำสืบเพราะศาลไม่อาจทราบเองได้
- ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง เป็นประเด็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดี ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ซึ่งข้อเท็จจริงนั้นต้องพิสูจน์โดยการสืบพยานหลักฐาน

กฎหมายลักษณะพยาน

ครั้งที่ 3-4

ภาระการพิสูจน์

- ภาระการพิสูจน์และการนำสืบพยานเอกสาร
- ภาระการพิสูจน์ (ม.84)
- มาตรา 84 วางหลักไว้ว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่แก่คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง
- แต่ว่า (1) คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป หรือซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือซึ่งศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับแล้ว
- (2) ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”

- คำอธิบาย

1. ภาระการพิสูจน์ เป็นความหมายเดียวกับ “หน้าที่นำสืบ”

ตาม ม.84

2. หลักกฎหมายของ ม.84 คือ “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ”

3. เป็นการนำสืบ “ข้อเท็จจริง” เพื่อสนับสนุนคำฟ้องของโจทก์ หรือคำให้การของจำเลย

- 4. แต่มีข้อยกเว้น 3 ประการ ที่คู่ความไม่จำเป็นต้องนำสืบข้อเท็จจริง กล่าวคือ

- (1) ข้อเท็จจริงที่รู้กันอยู่ทั่วไป เช่น
- — วันเสาร์วันอาทิตย์เป็นวันหยุดราชการ
- วันที่ 23 ตุลาคมเป็นวันปิยมหาราช
- พระอาทิตย์ขึ้นทางตะวันออก
- กลางวันสว่าง กลางคืนมืด

- (2) ข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กฎหมายปิดปาก” ไม่ให้เถียงเป็นอย่างอื่น ซึ่งมีได้หลายกรณี เช่น
 - ตัวแทนเชิด ปพพ. ม.821 , 822 (ปิดปากโดยการกระทำหรือการแสดงออก)
 - ยอมให้เพื่อนใช้ชื่อของตนเป็นชื่อห้างหุ้นส่วน ปพพ. ม.1054 (ปิดปากโดยเอกสาร)
 - คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ปวิอ. ม.46 (ปิดปากโดยคำพิพากษาของศาล)

- (3) ข้อเท็จจริงนั้นคู่ความยอมรับกันแล้ว
 - เมื่อคู่ความฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้าง และอีกฝ่ายหนึ่งนั้นยอมรับ เรียกว่า “คำรับในศาล” หมายถึง การรับในคดีที่กำลังฟ้องร้องกัน
 - เมื่อยอมรับกันเช่นนั้น ผลคือ ประเด็นแห่งคดี นั้นเป็นอันยุติ ไม่ต้องนำสืบพยาน
 - คำรับในศาล อาจเกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะ ซึ่งมีผลทางกฎหมายต่างกันเพียงเล็กน้อย
 - * เกิดจากการรับกันในคำคู่ความ เช่น คำฟ้อง คำให้การ มีผลเท่ากับไม่มีประเด็นข้อพิพาทเกิดขึ้นเลย
 - * เกิดในระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี มีผลทำให้ประเด็นข้อพิพาทที่มีอยู่นั้นระงับสิ้นไป

- — คำรับในศาล อาจเกิดขึ้นในลักษณะเป็นคำรับโดยชัดแจ้งก็ได้ หรือโดยปริยายก็ได้ ซึ่งคำรับโดยชัดแจ้งนั้นไม่มีปัญหาใดๆ ...แต่คำรับโดยปริยายจะต้องมีลักษณะพิเศษดังนี้

- * คำฟ้องของโจทก์ข้อใด ถ้าจำเลยมิได้ปฏิเสธโดยชัดแจ้งไว้ในคำให้การ ถือว่าจำเลยยอมรับในข้อนั้น ตาม ม.177 ว.2

- * คำฟ้องของโจทก์ข้อใด ถ้าจำเลยปฏิเสธโดยไม่ชัดแจ้ง มีผลเท่ากับไม่ได้ปฏิเสธ

- * ข้อที่จำเลยยกขึ้นปฏิเสธโดยชัดแจ้งแล้วก็ดี หรือข้ออ้างที่จำเลยยกกล่าวขึ้นใหม่ก็ดี จำเลยจะต้องแสดงเหตุไว้ด้วย ตาม ม.177 ว.2 ความท้าย มิฉะนั้น จำเลยจะนำพยานหลักฐานมาสืบสนับสนุนไม่ได้

- * เหตุผลที่จำเลยยกขึ้นสนับสนุนข้ออ้างข้อโต้เถียงของตนนั้น จะต้องเป็นเหตุผลที่กฎหมายยอมรับ

- * การให้การต่อสู้ไว้ทุก ๆ จุดนั้น จะต้องระวังอย่าให้มีลักษณะเป็นคำให้การสองแง่สองง่ามที่ขัดกันเองอยู่ในตัว

- (4) ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้น พิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามนั้นครบถ้วนแล้ว
- แบ่งเป็น
- (ก) ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งหักล้างไม่ได้ (praesumptio juris et de jure-irrebutable presumptions of law) และ
- (ข) ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งหักล้างได้ (praesumptio juris sed non de jure-rebutable presumptions of law)

- (ก) ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งหักล้างไม่ได้ ถือเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ไม่อาจนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างเป็นอย่างอื่นได้ บางความเห็นไม่ถือกันว่าเป็นข้อสันนิษฐานตามความหมายของกฎหมายลักษณะพยาน และแท้จริงแล้วเป็นเรื่องของบทกฎหมายสารบัญญัติ
- ตัวอย่างเช่น สุภาชิตกฎหมายที่ว่า ต้องสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนรู้กฎหมายนั้น ก็คือหลักกฎหมายที่ว่าความไม่รู้กฎหมายเป็นข้อแก้ตัวไม่ได้นั่นเอง ศาสตราจารย์ประมวล สุวรรณสร เห็นว่า ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งเด็ดขาดคู่ความจะสืบหักล้างไม่ได้ ซึ่งกฎหมายมักจะใช้ถ้อยคำ “ให้ถือว่า” ถ้าใช้ถ้อยคำเป็นอย่างอื่นศาลมักจะตีความไปในทางที่ว่าเป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด
-

- (ข) ข้อสันนิษฐานซึ่งกฎหมายหักล้างได้
- ถือได้ว่าเป็นข้อสันนิษฐานโดยแท้ เพราะมีลักษณะไม่เด็ดขาดอันเป็นหลักตามกฎหมายลักษณะพยาน ซึ่งให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงบางอย่างในเบื้องต้นจนกว่าจะมีการพิสูจน์เป็นอย่างอื่น เช่น
- ป.พ.พ. มาตรา 1357 ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เป็นเจ้าของรวมกันมีส่วนเท่ากัน
- ป.วิ.พ. มาตรา 127 เอกสารมหาชนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้นหรือ รับรองหรือ สำเนาอันรับรองถูกต้องแห่งเอกสารนั้น และเอกสารเอกชน ที่มีคำพิพากษาแสดงว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้องนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารนั้นมา ยันต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์หรือความไม่ถูกต้องแห่งเอกสาร

- พยานเอกสารให้รับฟังได้แต่ต้นฉบับเท่านั้น (ม.93)
- มาตรา 93 วางหลักไว้ว่า “การอ้างเอกสารเป็นพยานนั้น ให้ยอมรับฟังได้แต่ต้นฉบับเอกสารเท่านั้น เว้นแต่
 - (1) เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตกลงกันว่า สำเนาเอกสารนั้นถูกต้องแล้ว จึงให้ศาลยอมรับฟังสำเนาเช่นว่านั้นเป็นพยานหลักฐานได้
 - (2) ถ้าต้นฉบับเอกสารหาไม่ได้ เพราะสูญหายหรือถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือไม่สามารณำต้น ฉบับมาได้โดยประการอื่น ศาลจะอนุญาตให้นำสำเนาหรือพยานบุคคลมาสืบก็ได้
 - (3) ต้นฉบับเอกสารที่อยู่ในอารักขาหรือในความควบคุมของทางราชการนั้น จะนำมาแสดงได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง อนึ่ง สำเนาเอกสารหรือข้อความที่คัดจากเอกสารเหล่านั้น ซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องได้รับรองถูกต้องแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันเพียงพอที่จะนำมาแสดง เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น”

- คำอธิบาย
- 1. **ต้นฉบับเอกสาร** ถือเป็น**พยานชั้นหนึ่ง** ถ้าไปคัดลอกมาหรือถ่ายเอกสารมา ก็เป็นเพียงสำเนาเอกสารซึ่งถือเป็นพยานชั้นสอง การนำสำเนาเอกสารมานำสืบจะทำให้พยานเอกสารนั้นมีน้ำหนักน้อย
- 2. กฎหมายกำหนดให้ศาลยอมรับฟังได้แต่ต้นฉบับเอกสารเท่านั้น แต่ก็มีข้อยกเว้นบางประการที่ศาลยอมรับฟังสำเนาเอกสาร

- 3. ข้อยกเว้นที่ว่านั้นมี 3 กรณี คือ
- (1) เมื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้อง ผลคือ ให้ศาลยอมรับฟังสำเนาเอกสารเช่นว่านั้นเป็นพยานหลักฐานได้
- (2) เมื่อต้นฉบับเอกสารหาไม่ได้ เพราะสูญหายหรือถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือไม่สามารถนำต้นฉบับมาได้โดยประการอื่น ผลคือ เป็นดุลพินิจของศาลที่จะอนุญาตหรือไม่
- (3) เมื่อต้นฉบับเอกสารอยู่ในอารักขาหรือในความควบคุมของทางราชการ คู่ความสามารถนำเอกสารเช่นว่านี้มาแสดงต่อศาลได้ 2 ทาง คือ
 - – นำต้นฉบับเอกสารนั้นมาแสดง โดยผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องอนุญาตก่อน
 - – นำสำเนาเอกสารนั้นมาแสดง โดยผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องได้รับรองถูกต้องแล้ว

- 4. การสูญหายหรือถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือไม่
สามารถนำมาได้โดยประการอื่น มีข้อพิจารณาที่แตกต่างกัน
ดังนี้
- (1) ถูกไฟไหม้ทำลายเสียหรือถูกคนร้ายลักไป เป็นเหตุ
สุดวิสัย
- (2) ถูกไฟไหม้เพราะผู้อ้างเอกสารประเภทเงินเล่าทำให้
ไฟไหม้บ้าน เป็นกรณีไม่สามารถนำมาได้โดยประการอื่น

- กรณีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง (ม.94)
- มาตรา 94 วางหลักไว้ว่า “เมื่อใดมีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ แม้ว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมก็ดี
 - (ก) ขอสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร เมื่อไม่สามารถนำเอกสารมาแสดง
 - (ข) ขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้นำเอกสารมาแสดงแล้วว่า ยังมีข้อความเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารนั้นอยู่อีก
- แต่ว่าบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 93 (2) และมีให้ถือว่าเป็นการตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะกล่าวอ้างและนำพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่า พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือสัญญาหรือหน่ออย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด”

- คำอธิบาย
- การทำความเข้าใจมาตรานี้ จะต้องแยกอธิบายเป็น 2 ส่วน คือ
- 1. มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ซึ่งจะ
สืบพยานบุคคลไม่ได้ ตาม ม.94 ว.1
- 2. ข้อยกเว้นบางประการที่จะสืบพยานบุคคลได้ ตาม ม.94 ว.2

- 1. มาตรา 94 ว.1 บอกอะไรไว้บ้าง ?
- (1) คู่ความเท่านั้นที่จะมีสิทธินำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลได้ บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่คู่ความไม่มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ประการใด
- (2) ที่ว่ามีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง หมายความว่า มีตัวบทกฎหมายบังคับให้ต้องมี ไม่ใช่มีเพราะคู่กรณีตกลงกันเอง ถ้าคู่กรณีตกลงกันเอง แม้จะมีพยานเอกสารก็ตาม ก็นำสืบพยานบุคคลได้ ไม่ต้องห้ามตาม ม.94 ว.1
- (3) ถ้าตัวบทกฎหมายบัญญัติว่า ถ้าไม่มีแล้วจะตกเป็นโมฆะก็ดี เสียเปล่าก็ดี ไม่สมบูรณ์ก็ดี หรือฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ก็ดี เป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดงทั้งสิ้น
- (4) กรณีที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง มีได้เฉพาะข้อพิพาทในทางนิติกรรมสัญญาเท่านั้น

- (5) ตัวอย่างกรณีที่ต้องทำเป็นหนังสือ ได้แก่
- — สัญญาโอนหนี้ ตาม ปพพ. 306
- — สัญญาซื้อขายทรัพย์สิน ตาม ปพพ. ม.456 ว.1
- — สัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่มีกำหนดกว่า 3 ปี ตาม ปพพ. ม.538
- — สัญญาจำนอง ตาม ม.714

- (6) ตัวอย่างกรณีที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ได้แก่
- — สัญญาจะซื้อจะขายทรัพย์สิน คำมั่นในการซื้อขายทรัพย์สิน ตาม ม.456
- — สัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์ไม่เกิน 3 ปี ตาม ปพพ. ม.538
- — สัญญากู้ยืมเงิน ตาม ปพพ. ม.653
- — สัญญาค้ำประกัน ตาม ปพพ. ม.680
- — สัญญาประนีประนอมยอมความ ตาม ปพพ. ม.851
- — สัญญาประกันภัย ตาม ปพพ. ม.865

- (7) เมื่อกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ม.94 ว.1 ได้กำหนดข้อห้ามไว้ 2 ประการ คือ
- — ห้ามนำพยานบุคคลมาสืบแทนพยานเอกสาร โดยอ้างว่าไม่สามารถนำพยานเอกสารมาได้
- — ห้ามนำพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่า เอกสารที่นำมาแสดงนั้นยังมีความเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความอยู่อีก

- กรณีที่ไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ไม่ต้องห้ามด้วย ม.94 ว.1 หมายความว่า คู่ความสามารถนำสืบพยานบุคคลได้ทั้งสิ้น เช่น
 - – กรณีที่เกิดจากมูลละเมิด
 - – สัญญาจ้างทำของ
 - – สัญญาจำนำ
 - – การชำระดอกเบี้ยเงินกู้
 - – ไถ่ถอนการขายฝาก ไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์
 - – การชำระหนี้เป็นของแทนหนี้เงิน
 - – การวางมัดจำหรือชำระหนี้บางส่วน

- 2. มาตรา 94 ว.2 ยอมให้นำพยานบุคคลมาสืบได้ในกรณีใดบ้าง ?
- มาตรา 94 ว.2 เป็นบทยกเว้น กล่าวคือ แม้จะมีกฎหมายบังคับให้ต้องนำพยานเอกสารมาแสดงก็ตาม แต่เมื่อมีเหตุจำเป็น กฎหมายก็ยินยอมให้นำพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างได้ ซึ่งมีอยู่ 4 กรณี คือ
- 2.1 กรณีที่เอกสารต้นฉบับสูญหายหรือถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือไม่สามารถนำต้นฉบับมาได้โดยประการอื่น ตาม ม.93 (2) ให้นำพยานบุคคลมาสืบแทนได้

- 2.2 กรณีที่อ้างว่าเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ให้นำพยานบุคคลมาสืบอ้างอิงได้ ตัวอย่างเช่น
 - — เอกสารกู้เงิน 37,200 บาท จำเลยนำสืบพยานบุคคลได้ความว่า ความจริงกู้ 30,000 บาท โจทก์เขียนจำนวนเงินในสัญญาผิดความจริงโดยจำเลยไม่ทราบ (ต่อสู้อยู่ในประเด็น)
 - — จำเลยกู้เงินโจทก์ 20,000 บาท โดยจำเลยได้ลงลายมือชื่อไว้ในแบบพิมพ์สัญญาที่ ยังไม่ได้กรอกข้อความมอบให้โจทก์ไว้ ต่อมาโจทก์นำเอกสารสัญญากู้นี้มาฟ้อง แต่ปรากฏว่ามีการกรอกข้อความว่าจำเลยกู้เงินจากโจทก์ไป 85,000 บาท เอกสารสัญญากู้นี้จึงเป็นเอกสารปลอม โจทก์อ้างเอกสารนี้มาเป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้ จำเลยจึงนำสืบพยานบุคคลได้ (ต่อสู้อยู่ในประเด็น)

- — โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ตามสัญญา จำเลยที่ 1 ให้การปฏิเสธการกู้เงินและปฏิเสธว่าไม่ได้ทำสัญญากู้ให้โจทก์ ลายมือชื่อในสัญญากู้เป็นลายมือชื่อจำเลยที่ 1 ลงไว้ในแบบพิมพ์สัญญากู้มอบให้จำเลยที่ 2 เป็นหลักฐานแห่งหนี้การพินัยที่จำเลยที่ 1 เสียให้แก่จำเลยที่ 2 โดยไม่ได้กรอกข้อความอื่น ลงในแบบพิมพ์นั้น สัญญากู้ที่โจทก์อ้างเป็นเอกสารปลอม ดังนี้ จำเลยที่ 1 นำสืบพยานบุคคลหักล้างตามข้อต่อสู้ได้ มิใช่เป็นการสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสาร

- 2.3 กรณีที่อ้างว่าสัญญาหรือหนึ่อย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ให้นำพยานบุคคลมาสืบอ้างอิงได้ ตัวอย่างเช่น
 - – ในเอกสารการโอนแสดงว่าโอนในประเภทยกให้ เมื่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต่อสู้ว่าความจริงโอนขาย ดังนี้ ย่อมนำพยานบุคคลมาสืบได้ เพราะเป็นการนำสืบว่าสัญญาให้ไม่สมบูรณ์ แต่เป็นสัญญาซื้อขาย อันเป็นเรื่องนิติกรรมอำพราง
 - – โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้จากจำเลย จำเลยให้การต่อสู้ว่าสัญญา กู้เกิดจากการข่มขู่และไม่ได้รับเงินเลย ดังนี้ จำเลยย่อมนำสืบพยานบุคคลได้ตามข้อต่อสู้ เพราะเป็นการสืบหักล้างว่า สัญญาหรือหนึ่ตามเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย

- — ฟ้องว่าโจทก์จดทะเบียนขายที่ดินให้ทั้งโฉนด 20 ไร่ แต่ความจริงขายเพียง 17 ไร่ อีก 3 ไร่ ฝากไว้ในโฉนดเดียวกัน เพราะแบ่งแยกโฉนดลำบาก บัดนี้จำเลยไม่ยอมให้โจทก์แบ่งแยกโฉนดส่วน 3 ไร่ ดังนี้เป็นนิติกรรมอำพราง โจทก์นำสืบพยานบุคคลตามฟ้องได้
- — จำเลยให้การต่อสู้ว่า สัญญาขายฝากเป็นนิติกรรมอำพรางสัญญาจำนอง ย่อมเป็นการอ้างว่าคู่กรณีมีเจตนาที่แท้จริงจะทำสัญญาจำนองกัน หากเป็นความจริงตามจำเลยอ้าง สัญญาขายฝากย่อมตกเป็นโมฆะ การที่จำเลยของสืบว่าสัญญาขายฝากเป็นโมฆะจึงมิใช่เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร หากแต่เป็นการนำสืบหักล้างว่าสัญญาขายฝากไม่สมบูรณ์ทั้งหมด จำเลยนำสืบพยานบุคคลได้

- — การที่จำเลยที่ 2 นำสืบพยานเอกสารโดยสืบพยานบุคคลประกอบข้อความและลายมือในเอกสารว่า ตนเป็นผู้ยืมมิใช่ผู้ค้ำประกันนั้น เป็นการนำสืบเรื่องนิติกรรมอำพราง ไม่ต้องห้ามตาม ม.94 เพราะเป็นการนำสืบว่าสัญญากู้ที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์
- — การนำสืบว่าสัญญาเช่าซื้อเป็นนิติกรรมอำพรางสัญญากู้ยืมตกเป็นโมฆะใช้ไม่ได้นั้น มิใช่เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร หากแต่เป็นการนำสืบหักล้างสัญญาเช่าซื้อว่าไม่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งหมด ย่อมนำสืบพยานบุคคลได้
- — เจตนาลวงที่แสดงออกมาด้วยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งย่อมตกเป็นโมฆะ การนำสืบพยานตามข้ออ้างของโจทก์จึงเป็นการนำสืบทำลายข้อความในเอกสารว่า สัญญาที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ ตาม ม.94 ว.2

- 2.4 กรณีที่อ้างว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิดให้นำพยานบุคคลมาสืบอ้างอิงได้ ตัวอย่างเช่น
- — สัญญาซื้อขายมีข้อความว่า “ผู้ขายยอมขายที่ดินแปลงที่กล่าวข้างบนนี้ทั้งแปลงแก่ผู้ซื้อ ฯลฯ” ผู้ซื้อยอมนำพยานบุคคลมาสืบได้ว่า ผู้ขายตกลงด้วยวาจาขายที่นอกโฉนดด้วยโดยขายเหมาทั้งแปลงตามแนวเขตที่ผู้ขายนำชี้
- — สัญญาจะซื้อขายที่ดินระบุเนื้อที่ 40 ไร่ เขตติดต่อและโฉนดเลขที่ 1561 ได้ความว่าที่ดินที่จะซื้อขายนั้นโฉนดเลขที่ 1563 เพราะโฉนดเลขที่ 1561 เนื้อที่เพียง 28 ไร่เท่านั้น ผู้ซื้อนำสืบพยานพยานบุคคลได้ เพราะเป็นการนำสืบแปลข้อความที่กำลังถกอยู่ ไม่ใช่แก้ไขข้อความเอกสาร

- — สัญญาซึ่งมีข้อความในตอนต้นว่า กู้เงินเอาที่ดินเป็นประกันและตีราคาที่ดินไว้ด้วย แต่ในตอนท้ายมีว่า ยอมให้ทำนาต่างดอกเบี้ยจนกว่าจะได้ไปทำหนังสือสัญญาซื้อขายทางอำเภอ ดังนี้ ย่อมมีความหมายได้เป็น 2 นัย คือกู้เงินหรือจะซื้อขายที่ดิน ซึ่งคู่ความย่อมนำเสนอพยานบุคคลเพื่อตีความหมายในสัญญาได้
- — หนังสือสัญญาซื้อขายที่ดินมีข้อความว่า บ้านเรือนของผู้มีชื่อไม่เกี่ยวกับในที่ดินรายนี้การที่ผู้ขายต่อสู้นำสืบว่า ไม่ได้ขายที่ดินตอนที่ปลูกเรือนดังกล่าวด้วย เป็นการสืบแสดงความหมายของข้อความแห่งเอกสารว่า ข้อความนั้นหมายถึงที่ดินที่ปลูกเรือนนั้นด้วยผู้ขายย่อมมีสิทธินำเสนอพยานบุคคลได้

- — ข้อความในสัญญาถือว่า จำเลยทำสัญญาจะซื้อ “ข้าวเหนียวกล้องใหญ่” จากโจทก์ การที่จำเลยจะขอสืบพยานบุคคลว่า ข้าวเหนียวชนิดตามสัญญาคือข้าวเหนียวกล้องใหญ่อย่างดีชนิดสีครึ่งเดียวไม่ต้องขัดมันนั้น ย่อมนำเสนอได้ เพราะเป็นการสืบอธิบายความหมายพิเศษแห่งถ้อยคำ

- การกระการพิสูจน์หรือหน้าที่นำสืบในคดีอาญา
- "การกระการพิสูจน์ในคดีอาญา" หรือเรียกว่าหน้าที่นำสืบตาม ป.วิ อาญา มาตรา 174 คดีอาญามีหลักอยู่ว่า "ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยบริสุทธิ์" ดังนั้น ในคดีอาญาโจทก์เป็นคนกล่าวหาว่าจำเลยทำผิด "โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อนเสมอ"
- มีข้อยกเว้นอยู่ 2 กรณีเท่านั้นที่โจทก์สามารถตีลูกโต้กลับไปได้ให้จำเลยสืบได้คือ

- 1. จำเลย "ยอมรับ"ว่าทำผิด แต่อ้าง"เหตุยกเว้นโทษ"
เช่น จำเป็น, วิกลจริต หรืออ้างเหตุผลหย่อนเช่น บันดาลโทษะ
- ตัวอย่าง นพนาฬาท้องว่าถูกมูตาตีบตกบันได โดยหลักฐานพ
นภาผู้กล่าวหาจะต้องมีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามูตาทำ
ผิด แต่ถ้ามูตายอมรับว่าตีบจริง แต่ทำไปเพราะบันดาลโทษะ
แบบนี้ ภาระการพิสูจน์จะสะท้อนกลับมาให้มูตาเป็นคนพิสูจน์
ว่าทำไมถึงบันดาลโทษะ

- 2. มีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด เช่น พรบ. การพนัน ม.6 ที่ให้สันนิษฐานว่าคนที่อยู่ในวงพนันเล่นการพนันด้วย
- ตัวอย่าง ร.ต.ท.เจมส์ จับนายเก่ง นายกอล์ฟ นายแก้ว นายอ้น นายตุ๊ต๊ะ และน.ส.นิว ได้ในวงไพ่ แทนที่ตำรวจผู้กล่าวหาจะต้องนำสืบว่าบุคคลเหล่านี้เล่นไพ่ตามหลักทั่วไป ..แต่กลายเป็นว่าจำเลยเหล่านี้ต้องกลับเป็นคนนำสืบว่าตัวเองไม่ได้เล่นไพ่ (ไปนั่งติวสอบวิชาพยาน กันเฉยๆ จริงๆนะจริงๆ) เพราะกฎหมายบังคับสันนิษฐานให้ผิดไว้ก่อนเสียแล้ว เป็นต้น

- ข้อสังเกต
- - บทบัญญัติมาตรา 174 ที่กำหนดให้โจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อนนั้น ถือเป็น
เรื่องเคร่งครัดจะให้จำเลยนำสืบก่อนไม่ได้ (ฎ.1217/03)
- - จำเลยต่อสู้ว่าทำเพื่อป้องกัน เท่ากับจำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิด
โจทก์ก็ยังคงมีหน้าที่นำสืบ (ฎ.943/03)
- - ความผิดฐานรับของโจรโจทก์มีหน้าที่นำสืบว่าจำเลยรับทรัพย์สินของกลาง
มาโดยรู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด จึงจะเป็นความผิดตาม ป.อ.
มาตรา 357 (ฎ. 2923/44) ส่วนการขอคืนของกลางที่ศาลสั่งริบ ตามมาตรา 36
ป.อาญา เป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา เป็นหน้าที่ของผู้ร้องที่จะต้องนำ
พยานหลักฐานเข้าสืบ(ฎ. 368/35)

- - อายุความฟ้องคดีอาญา เป็นเรื่องอำนาจฟ้องของโจทก์ จึงเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะนำสืบว่าคดียังไม่ขาดอายุความ(ฏ. 1035/40) โดยในคดีอาญา จำเลยจะให้การอย่างไรก็ได้ แม้จะไม่ให้การก็ได้ เมื่อจำเลยให้การอย่างไร หรือจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจตรายงานไว้ จำเลยหาต้องให้การปฏิเสธเป็นประเด็นว่าคดีโจทก์ขาดอายุความไว้ด้วย เมื่อคดีโจทก์ขาดอายุความ ศาลก็พิพากษายกฟ้องได้
- -เมื่อจำเลยไม่ได้ให้การรับว่าจำเลยเป็นบุคคลคนเดียวกับจำเลยในคดีอาญาอื่นที่โจทก์ขอให้นับโทษต่อ โจทก์มีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงดังกล่าวด้วย(ฏ.7262/46)

- - ในเรื่องนับโทษต่อถ้าศาลเคยสอบจำเลย และจำเลยเคยรับว่าเป็นบุคคลเดียวกับจำเลยคดีที่โจทก์ขอให้นับโทษต่อแล้ว ต่อมาโจทก์ขอแก้หมายเลขคดีเนื่องจากพิมพ์ผิดพลาด ศาลมีคำสั่งอนุญาต สำเนาให้จำเลย จำเลยไม่โต้แย้ง ถือว่าจำเลยรับว่าเป็นบุคคลคนเดียวกับจำเลยตามคดีที่ขอแก้ไขใหม่ เพราะเป็นข้อเท็จจริงอันเดียวกันกับที่จำเลยเคยรับข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวมาแล้ว (ฎ. 8044/47)
- - คดีที่จำเลยให้การรับสารภาพ แต่ผู้เสียหายแถลงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก้คดีเมื่อโจทก์ไม่ค้านและไม่ขอสืบพยาน ศาลรับฟังคำของผู้เสียหายได้ (ฎ. 418/09)
เรื่องนี้ฟ้อง ป.อ. 297 จำเลยรับสารภาพตามฟ้อง แต่ผู้เสียหายยื่นคำร้องแถลงว่ารักษา 10 วัน ศาลลง 295 ได้ แต่ถ้าโจทก์แถลงขอสืบพยาน ศาลต้องอนุญาตให้โจทก์นำพยานเข้าสืบหักล้างถ้อยคำของผู้เสียหาย จะงดสืบพยานโจทก์โดยอ้างว่าจำเลยให้การรับสารภาพไม่ต้องสืบพยาน ไม่ได้ (ฎ. 2484/20)

พยานหลักฐานในคดีอาญา

- หลักทั่วไป
- มาตรา ๒๒๖ พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน

- มาตรา ๒๒๖/๑ ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็น พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็น พยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟัง พยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน
- ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้ง ปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย
 - (๑) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น
 - (๒) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี
 - (๓) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ
 - (๔) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษ หรือไม่เพียงพอ

- มาตรา ๒๒๖/๒ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดครั้งอื่น ๆ หรือความประพฤติในทางเสื่อมเสียของจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลย เป็นผู้กระทำความผิดในคดีที่ถูกฟ้อง เว้นแต่พยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้
 - (๑) พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับองค์ประกอบความผิดของคดีที่ฟ้อง
 - (๒) พยานหลักฐานที่แสดงถึงลักษณะ วิธี หรือรูปแบบเฉพาะในการกระทำความผิดของจำเลย
 - (๓) พยานหลักฐานที่หักล้างข้อกล่าวอ้างของจำเลยถึงการกระทำ หรือความประพฤติในส่วนดีของจำเลย
- ความในวรรคหนึ่งไม่ห้ามการนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าว เพื่อให้ศาลใช้ ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือเพิ่มโทษ

- มาตรา ๒๒๖/๓ ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลได้นำมาเบิกความต่อศาล หรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อ พิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า
- ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่
- (๑) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่าที่น่า เชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือ
- (๒) มีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบ ข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเองโดยตรงมาเป็นพยานได้ และมี เหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่า นั้น
- ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรรับไว้ซึ่งพยานบอกเล่าใด และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้อง คัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดยางงานระบุนาม หรือชนิดและลักษณะของ พยานบอกเล่า เหตุผลที่ไม่ยอมรับ และข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่ คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความ ฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน

- มาตรา ๒๒๖/๔ ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ห้ามมิให้จำเลยนำสืบด้วยพยานหลักฐานหรือถามค้านด้วยคำถามอันเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของผู้เสียหายกับบุคคลอื่นนอกจากจำเลย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลตามคำขอ
- ศาลจะอนุญาตตามคำขอในวรรคหนึ่ง เฉพาะในกรณีที่ศาลเห็นว่าจะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี
- มาตรา ๒๒๖/๕ ในชั้นพิจารณาหากมีเหตุจำเป็นหรือเหตุอันสมควร ศาลอาจรับฟังบันทึกคำเบิกความในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือบันทึกคำเบิกความของพยานที่เบิกความไว้ในคดีอื่นประกอบพยานหลักฐานอื่นในคดีได้

- พยานหลักฐานในคดีอาญา (มาตรา 226)
- - พยานที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ อาจเป็นพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล แต่พยานดังกล่าวต้องมีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบด้วยประการอื่น
- - พยานที่เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง เช่น ชูเชิญจงใจว่า จะให้พยานออกโดยรับบำนาญและจะไม่จับกุมดำเนินคดี รับฟังไม่ได้ ตามมาตรา 226 (ฎ.1758/23)
- - เจ้าพนักงานตำรวจจับ ส. ข้อนามียาบ้าในครอบครอง แล้วเสนอว่าถ้า ส. ไป ล่อซื้อยาบ้าจากผู้อื่นจะไม่ดำเนินคดี ส. จึงไปล่อซื้อจากจำเลย คำเบิกความของ ส. ในฐานะพยานโจทก์ จึงเกิดจากการจงใจหรือคำมั่นสัญญาโดยมิชอบ รับฟังเป็นพยานไม่ได้ (ฎ.1839/44)

- - แต่ถ้าปรากฏว่า ผู้ต้องหาให้การโดยการตัดสินใจเอง มิใช่เกิดจากการล่อลวง ขู่ เชื้อ หรือให้สัญญาของเจ้าพนักงาน ศาลรับฟังคำให้การดังกล่าวได้ (ฎ.4765/43)
- - การแสวงหาพยานหลักฐานโดยวิธีการล่อซื้อ ถ้าจำเลยมีเจตนากระทำความผิดอยู่แล้ว ก็ถือว่าการล่อซื้อเป็นวิธีการพิสูจน์ความผิดของจำเลยเท่านั้น ไม่เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น เจ้าพนักงานตำรวจใช้สายลับ นำเงินไปล่อซื้อยาเสพติดให้โทษซึ่งจำเลยมีไว้เพื่อจำหน่ายอยู่ก่อนแล้ว (ฎ.4417/48, 8187/43)
- - แต่ถ้าจำเลยไม่มีเจตนากระทำความผิดอยู่ก่อนแล้ว แต่จำเลยกระทำความผิดขึ้น เนื่องจากการล่อซื้อ ถือเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานที่ไม่ชอบ (ฎ.4301/43, 4077/49)

- - ธนบัตรที่ใช้ล่อซื้อ แต่ไม่ได้ลงบันทึกประจำวันไว้ ก็อ้างเป็นพยานได้ และคดีที่ไม่ได้ทำแผนที่เกิดเหตุ ไม่ทำให้พยานอื่นเสียไป (ฎ.270/42) แผนที่เกิดเหตุเป็นเพียงพยานหลักฐานการจำลองถึงสถานที่เกิดเหตุตามที่พนักงานสอบสวนได้จัดทำขึ้น แม้จะมีระเบียบให้พนักงานสอบสวนจัดทำขึ้นเพื่อประกอบคดี แต่ถ้าพนักงานสอบสวนมิได้จัดทำ ก็หาทำให้พยานหลักฐานอื่นที่โจทก์นำสืบเสียไปแต่อย่างใดไม่ หากพยานโจทก์ฟังได้ว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้อง ศาลก็ลงโทษจำเลยได้โดยไม่ต้องมีแผนที่เกิดเหตุ

- - พยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ต้องได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นรับฟังไม่ได้ เช่น คำรับของจำเลยชั้นสอบสวนซึ่งเจ้าพนักงานมิได้จดไว้ และทั้งเกิดขึ้นโดยมิได้ตักเตือนให้จำเลยทราบก่อนว่าถ้อยคำของจำเลยอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันจำเลยในการพิจารณาได้นั้น ใช้อันจำเลยไม่ได้ (ฎ.769/82) หรือพยานหลักฐานมีเพียงคำให้การรับสารภาพชั้นจับกุมและในชั้นสอบสวนเท่านั้น ซึ่งเป็นพยานบอกเล่า มีน้ำหนักน้อยในการรับฟัง นอกจากนี้จำเลยยังนำสืบว่าถูกเจ้าพนักงานตำรวจซ้อม โดยมีบันทึกข้อความซึ่งพยาบาลเทคนิครับรองอาการบาดเจ็บของจำเลย ทั้งจำเลยอ้างว่าจำเลยไม่เคยลงลายมือชื่อในเอกสารใด ให้เจ้าพนักงานตำรวจ ดังนั้นบันทึกการตรวจค้นจับกุมและบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา จึงเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ตามมาตรา 226

- พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบประการอื่น
- มาตรา ๑๓๕ ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่น สัญญา ชูเชื้อ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหาขึ้น
- - ได้แก่ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติเกี่ยวกับการไต่ถามซึ่งพยานหลักฐานตาม ป.วิ.อาญา หรือที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น

- เช่น ในการถามคำให้การผู้ต้องหาห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรमान ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบด้วยประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต่องหานั้น (มาตรา 135)
- การที่พนักงานสอบสวนแจ้งแก่จำเลยว่าผู้ตายยังไม่ตาย ซึ่งผิดจากความจริง จำเลยจึงยอมรับว่าเป็นผู้ขับรถคันที่ไปชนรถยนต์ที่ผู้ตายขับ ไม่เป็นการล่อลวงเพื่อจูงใจให้จำเลยให้การตามมาตรา 135 (ฎ. 924/44) เรื่องนี้เป็นการดำเนินการที่พนักงานสอบสวนได้ทำไปเพื่อทราบข้อเท็จจริงตามอำนาจของกฎหมาย

- ข้อสังเกต
- - พยานที่เบิกความโดยไม่สาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณ ไม่ชอบด้วย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 112 ประกอบ ป.วิ.อาญา มาตรา 15 (ฎ.824/92)
- - คดีปลอมเอกสาร แม้ไม่มีตัวเอกสารมาเป็นพยานในคดี ศาลฟังพยาน บุคคลลงโทษจำเลยได้ (ฎ.416/23)
- - คำแถลงของผู้เสียหาย ไม่ใช่คำพยาน ศาลจะสั่งดสืบพยานโจทก์แล้ว วินิจฉัยยกฟ้องไม่ได้ (ฎ.2484/20)
- - ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบถามบุคคลภายนอก โดยบุคคลนั้นไม่ได้อยู่ในฐานะพยาน รับฟังไม่ได้ (ฎ.392/86)

- - พยานที่นำมาเบิกความในชั้นศาล ไม่จำเป็นต้องให้การมาแล้วในชั้นสอบสวน ก็เป็นพยานที่ชอบด้วยกฎหมาย และศาลก็รับฟังได้ (ฎ.2107/14,4012/34) และการสอบปากคำพยานในชั้นสอบสวน ก็ไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าจำเลย (ฎ.6612-3/42)
- - พยานเอกสาร ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นเอกสารที่มีการสอบสวนมาแล้วและอยู่ในสำนวนการสอบสวนเท่านั้น ศาลรับได้ (ฎ. 1548/35)
- - ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โจทก์อ้างแต่คำเบิกความของพยานในคดีแพ่ง โดยไม่นำมาเบิกความด้วย รับฟังว่าคดีมีมูลไม่ได้ (ฎ.604/92)
- - คดีที่ผู้เสียหายและผู้ต้องหาต่างฟ้อง และรวมพิจารณากัน ต้องฟังพยานหลักฐานรวมกัน (ฎ.133-4/91) จะแยกว่าพยานคนนี้เป็นพยานเฉพาะของโจทก์คนใดคนหนึ่งไม่ได้ แม้โจทก์อีกคนหนึ่งจะมีได้อ้างพยานนั้นๆก็ตาม ตลอดจนการพิพากษาก็เป็นคดีเดียวกัน จะแยกฟ้องสำนวนหนึ่ง ลงโทษอีกสำนวนหนึ่งไม่ได้

- - แต่ถ้าศาลมิได้สั่งรวมพิจารณา ต้องฟังพยานหลักฐานแยกกัน แม้พยานโจทก์จะเป็นชุดเดียวกันก็ตาม(ฎ. 1679/26)
- - กรณีพยานที่เบิกความในสำนวนหนึ่งก่อนที่จะสั่งรวมพิจารณากับอีกสำนวนหนึ่ง แต่ภายหลังที่ศาลสั่งรวมสำนวนแล้ว พยานปากดังกล่าวมิได้มาเบิกความอีก ดังนี้ จะนำเอาคำเบิกความของพยานปากนั้นมาฟังเป็นโทษจำเลยในคดีหลังไม่ได้ (ฎ.840/36) เพราะไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลยในคดีหลัง แต่อาจรับฟังได้เป็นเพียงพยานประกอบพยานอื่นในสำนวนหลังเท่านั้น โปรดดู มาตรา 226/5 (แก้ไขปี 50)
- - การพิจารณาของโจทก์รวมมิเสียไป แม้ภายหลังศาลจะยกคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมก็ตาม ศาลรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์ร่วมได้ (ฎ. 186/14,1281/03)

- - ในคดีอาญาสามารถนำพยานบุคคลมาสืบหักล้างพยานเอกสารได้ ไม่อยู่ในบังคับมาตรา 94 วิแพ่ง (ฎ. 3224/31)
- - การที่จำเลยลงชื่อในแผนที่เกิดเหตุ เพราะพนักงานสอบสวนบอกว่าลงชื่อแล้วกลับบ้านได้ ไม่ได้หมายความว่าจำเลยถูกบังคับหรือหลอกลวง แต่เป็นการลงชื่อโดยสมัครใจเอง
- - การพิพากษาคดีอาญา ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใด ให้ศาลจำต้องฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งหรือในคดีอาญาเรื่องอื่น (ฎ.4751/39)
- - ตราสารที่มีได้ปิดอากรแสตมป์ ห้ามมิให้ใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น ไม่ห้ามรับฟังในคดีอาญา (ฎ. 90/24)

- คำขัดทอดของผู้ร่วมกระทำผิด

- มาตรา ๒๒๗/๑ ในการวินิจฉัยซึ่งนำนักพยานบอกเล่า พยานขัดทอด พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน หรือพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องประการอื่นอันอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน

- พยานหลักฐานประกอบตามวรรคหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ไปประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

- คำขัดทอดของผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน
- แต่เดิมถือว่ามือน้ำหนักน้อย เว้นแต่เป็นคำขัดทอดที่มีเหตุผล รับฟังประกอบพยานหลักฐานอื่นได้ (ฎ.1325/42) แต่ตามมาตรา 227/1 ที่แก้ไขปี 2550 กำหนดให้ศาลต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่เป็นคำขัดทอดด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่มีเหตุผลหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีหลักฐานอื่นมาประกอบสนับสนุน

- พยานหลักฐานประกอบนั้น
- หมายถึงพยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระจากพยานขัดทอด ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย
- หลักการรับฟังพยานขัดทอดดังกล่าวนี้ นำไปใช้กับการวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานบอกเล่า พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน และพยานที่มีข้อบกพร่องประการอื่นอันอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นด้วย

- ตัวอย่าง
- ข้อเท็จจริงตามรายงานการสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติที่จำเลยไม่โต้แย้ง ศาลรับฟังประกอบดุลพินิจของศาล ในการจะลงโทษสถานใด เพียงใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือ เป็นโทษต่อจำเลย (ฎ.100/47, 4914/46)
- แต่ศาลจะนำข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบเสาะของพนักงาน คุมประพฤติ มาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้ (ฎ.2944/44)

- การรับฟังคำให้การในชั้นจับกุม หรือชั้นรับมอบตัว (มาตรา 84 วรรคท้าย)
- ปวอ. มาตรา 84 วรรคท้าย
- ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับให้ไว้ต่อเจ้าพนักงานผู้จับ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นจับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับ ถ้าถ้อยคำนั้นเป็นคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าเป็นถ้อยคำอื่น จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อได้มีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา 83 วรรคสอง แก่ผู้ถูกจับแล้วแต่กรณี

- 1. ถ้อยคำที่เป็นคำรับสารภาพว่าตนได้กระทำความผิด
- - มาตรา 84 วรรคท้ายบัญญัติห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานโดยเด็ดขาด ดังนี้ การวินิจฉัยพยานหลักฐานของศาล ศาลไม่อาจหยิบยกคำรับสารภาพในชั้นจับกุมว่าจำเลยได้กระทำความผิดมาประกอบพยานหลักฐานอื่นเพื่อลงโทษจำเลยได้อีกต่อไป
- - กรณีข้างต้น มิได้ห้ามรับฟังคำรับสารภาพในชั้นสอบสวนด้วย ศาลจึงยังรับฟังคำรับสารภาพในชั้นสอบสวน มาประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ลงโทษจำเลย ได้ ทั้งนี้ต้องมีการดำเนินการตามมาตรา 134/1-3 และมีการแจ้งสิทธิตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่งก่อน

- 2. ถ้อยคำอื่น
- - ถ้อยคำที่มีใช้คำรับสารภาพว่าตนได้กระทำความผิด ศาลจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ต่อเมื่อ มีการแจ้งสิทธิตามมาตรา 84 วรรคหนึ่ง หรือ มาตรา 83 วรรคสอง กล่าวคือ ต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบ ว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิจะไม่ให้การ หรือให้การก็ได้ และถ้อยคำที่ผู้ถูกจับให้การอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาได้ ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษานายความ
- - คำว่าถ้อยคำอื่น เช่น รับว่าอาวุธของกลางเป็นของตน หลังเกิดเหตุตนนำไปซุกซ่อนไว้ที่ใด หรือตนได้มาที่เกิดเหตุเพราะเหตุใด เป็นต้น

- การรับฟังคำให้การในชั้นสอบสวน (มาตรา 134/4)
- มาตรา ๑๓๔/๔ ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า
 - (๑) ผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในพิจารณาคดีได้
 - (๒) ผู้ต้องหา มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้
- เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้
- ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่งหรือก่อนที่จะดำเนินการตาม มาตรา ๑๓๔/๑ มาตรา ๑๓๔/๒ และมาตรา ๑๓๔/๓ จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้
-

- ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง หรือก่อนการดำเนินการตามมาตรา 134/1-3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้
- - กล่าวคือศาลจะรับฟังถ้อยคำในชั้นสอบสวนของผู้ต้องหาได้นั้น จะต้องมีการแจ้งสิทธิตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง และดำเนินการตามมาตรา 134/1-3 ก่อนแล้ว
- - การแจ้งสิทธิตามมาตรา 134/4 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ก่อนการถามคำให้การของผู้ต้องหา ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่าผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ และถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาได้ (มาตรา 134/4(1)) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำตนได้ (มาตรา 134/1(2))

- - ตามมาตรา 134/4 (1) คำให้การในชั้นสอบสวนของจำเลยที่จะนำไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้ต้องเป็นการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องบอกจำเลย(ผู้ต้องหา) ว่าถ้อยคำที่ให้การอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ ดังนี้ คำให้การของผู้ต้องหาในฐานะพยาน จึงไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้ (ฎ.3281/33) เรื่องนี้พนักงานสอบสวน สอบสวน จำเลยเป็นพยาน แต่ได้นำคำให้การดังกล่าวมาใช้ยืนยันในการพิจารณาคดีชั้นศาลว่า จำเลยกระทำผิด จึงเป็นการมิชอบ แม้คำให้การดังกล่าวจะเป็นคำรับที่ปรักปรำและเป็นผลร้ายต่อตนเอง ก็รับฟังไม่ได้ เพราะขัดต่อ มาตรา 226 หรือกรณีก่อนที่เจ้าพนักงานตำรวจจะจับกุมหรือแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนได้สอบสวน จำเลยนั้นในฐานะพยาน กรณีเช่นนี้จะนำคำให้การดังกล่าวมายืนยันในชั้นพิจารณาไม่ได้ (ฎ.1106/06, 148/36)

- - มาตรา 134/1 ต้องสอบผู้ต้องหาในเรื่องทนายความก่อนถามคำให้การ
- - มาตรา 134/2 การดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี
- - มาตรา 134/3 การให้ทนายความหรือผู้ซึ่งผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำผู้ต้องหา
- กรณีไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 134/1-3 มีผลทำให้ไม่อาจนำถ้อยคำของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนดังกล่าว มารับฟังพิสูจน์ความผิดในชั้นศาลได้ แต่ไม่มีผลถึงกับทำให้การสอบสวนในคดีนั้นทั้งคดีเสียไป อันจะทำให้ัยการไม่มีอำนาจฟ้องแต่อย่างใด

- - นอกจากนั้นพนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบด้วย ทั้งนี้ ตามมาตรา 134 วรรคหนึ่ง
- - กรณีตามมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง การสอบปากคำเด็ก อายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน ก็ต้องจัดให้มีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ เข้าร่วมด้วย ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าวเข้าร่วม ศาลไม่อาจรับฟังคำให้การในชั้นสอบสวนของเด็กเป็นพยานหลักฐานได้ ตามมาตรา 133 ทวิ ประกอบมาตรา 226 (ฎ.4209/48, 3541/49) นอกจากนั้นการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้ต้องหา ก็ต้องจัดให้มีสหวิชาชีพดังกล่าวเข้าร่วมเช่นกัน หากไม่มีจะรับฟังคำให้การชั้นสอบสวนของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยเด็ก ไม่ได้เช่นกัน

- หมายเหตุ มาตรา 133 ทวิ แก้ไขใหม่ ได้กำหนดฐานความผิดไว้ ด้วย ได้แก่
- 1. ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ เกี่ยวกับเพศ ต่อเสรีภาพ ต่อชีวิตร่างกายที่ไม่ใช่ชุลมุนต่อสู้ กรรโชก ชิงทรัพย์ ปล้น ทรัพย์
- 2. ความผิดตาม กฎหมายเกี่ยวกับ การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี, การค้าหญิงและเด็ก, ความผิดตาม กฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
- 3. ความผิดที่มีโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหาย หรือพยาน ที่เป็นเด็ก อายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ

- กรณีดังกล่าวนี้ การสอบปากคำเด็ก ในฐานะผู้เสียหาย พยาน ให้แยกกระทำเป็นส่วนในสถานที่เหมาะสม และก็ต้องจัดให้มีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ ร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง และมีเหตุอันควร ไม่อาจรอ บุคคลดังกล่าวได้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกปากคำเด็ก แต่ก็ต้องมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งร่วมอยู่ด้วย และบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ ด้วย จึงเป็นคำให้การที่ชอบด้วยกฎหมาย

- กรณีการสอบปากคำผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ให้ปฏิบัติดังนี้
- 1. นำมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับ โดยการสอบสวนปากคำทำเป็นสัดส่วน มีสหวิชาชีพ
- 2. ต้องจัดให้มีทนายความตามมาตรา 134/1
- 3. แจ้งสิทธิ ตามมาตรา 134/4(1) ว่ามีสิทธิให้การหรือไม่ให้การก็ได้ฯ ถ้าให้การคำให้การอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้
- 4. ตามข้อ 1 ให้บันทึกภาพและเสียง ในการสอบปากคำ

- พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (มาตรา 226/1)
- มาตรา ๒๒๖/๑ ในกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลว่า พยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยมิชอบ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่การรับฟังพยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา หรือสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน
- ในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย
 - (๑) คุณค่าในเชิงพิสูจน์ ความสำคัญ และความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น
 - (๒) พฤติการณ์และความร้ายแรงของความผิดในคดี
 - (๓) ลักษณะและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบ
 - (๔) ผู้ที่กระทำการโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้ได้พยานหลักฐานมานั้นได้รับการลงโทษหรือไม่เพียงใด

- สรุปได้ว่า พยานหลักฐานใดที่เกิดขึ้นโดยชอบ แต่ได้มาเนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้น หรือได้มา โดยมิชอบ
- ห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่เป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมอย่างมาก ๆ แต่ก็ต้องพิจารณาถึงคุณค่า ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ด้วย

- - ของกลางที่ได้มาจากการค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ รับฟังไม่ได้ เช่น การค้นที่มีได้กระทำต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่ หรือบุคคลในครอบครัว ฯ กรณีการเชิญบุคคลอื่นมาเป็นพยานในการค้น ต้องเชิญมาในขณะที่ตรวจค้นพบของกลาง ถ้าเชิญมาหลังตรวจค้นแล้ว ก็เป็นการไม่ชอบเช่นกัน (ฎ.4793/49)
- กรณีการค้นโดยไม่มีหมายค้น หรือไม่ชอบนี้ ต้องไปว่ากล่าวกันอีกส่วนหนึ่งต่างหาก ไม่มีผลทำให้การสอบสวนเสียไป (ฎ.5144/40) อย่างไรก็ตามเมื่อแม้เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบ (มีอยู่จริง) แต่ก็ ได้มาโดยไม่ชอบแล้วตามมาตรา 226/1 ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวไม่ได้

- การรับฟังพยานบอกเล่า

- ข้อความใดซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลใดนำมาเบิกความต่อศาล หรือที่บันทึกไว้ในเอกสาร หรือวัตถุอื่นใด ซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า และห้ามฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่ น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือเว้นแต่จำเป็นเนื่องจากไม่สามารถนำประจักษ์พยานมาเป็นพยานได้ โดยเพื่อประโยชน์ของความยุติธรรม

- - ลักษณะของพยานบอกเล่า
- อาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุก็ได้ โดยมุ่งถึงข้อความ (ไม่ใช่ตัวพยานบุคคล เอกสาร หรือวัตถุ) เช่น กรณีพยานบุคคล ก็เช่นพยานที่เบิกความต่อศาลโดยอ้างว่ารับฟังข้อความมาจากบุคคลอื่น กรณีพยานเอกสาร เป็นข้อความบันทึกในเอกสารที่ผู้ประสบเหตุการณ์บันทึกไว้ กรณีพยานวัตถุ เช่นข้อความที่บันทึกในวัตถุอื่นใด ซึ่งผู้ประสบเหตุการณ์บันทึกไว้ เช่น เทปบันทึกเสียง

- - กรณีพยานที่ให้การไว้ในชั้นสอบสวน แต่ไม่ได้มาเบิกความในชั้นพิจารณา
- คำให้การของพยานที่ให้การต่อพนักงานสอบสวนนี้ เป็นข้อความที่บันทึกไว้ในเอกสาร ซึ่งอ้างเป็นพยานต่อศาล ถือเป็นพยานบอกเล่าตามมาตรา 226/3 วรรคหนึ่ง ต้องห้ามมิให้รับฟังลงโทษจำเลย (ฎ.3451/35, 5394/ 34, 771/36)

- ข้อยกเว้นที่ให้รับฟังพยานบอกเล่าได้
- ในกรณี น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือเว้นแต่จำเป็นเนื่องจากไม่สามารถนำประจักษ์พยานมาเป็นพยานได้ โดยเพื่อประโยชน์ของความยุติธรรม เป็นการผ่อนคลายให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่าในกรณีดังกล่าวได้
- ส่วนการวินิจฉัยน้ำหนักพยานหลักฐานบอกเล่าเป็นคนละประเด็นกัน เพราะการวินิจฉัยพยานบอกเล่าต้องเป็นไปตามมาตรา 227/1 ซึ่งต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานบอกเล่าโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่มีเหตุผลอันหนักแน่น หรือพยานหลักฐานอื่นประกอบ และพยานประกอบนั้นต้องเป็นพยานที่รับฟังได้ มีแหล่งที่มาอิสระจากพยานบอกเล่า ฯ
-

- ตัวอย่าง
- เช่น คำให้การของพยานในชั้นสอบสวนที่มีเหตุผลสอดคล้อง
ต่องัน หรือเชื่อมโยงกันกับพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ หรือ
คำให้การที่พยานได้ให้ไว้ทันทีหลังเกิดเหตุ แต่มีเหตุจำเป็นไม่สามารถ
นำประจักษ์พยานดังกล่าวมาเบิกความต่อศาลได้ และเพื่อประโยชน์
แห่งความยุติธรรม ศาลอาจรับฟังประกอบพยานแวดล้อมอื่นๆ ของ
โจทก์ แล้วรับฟังลงโทษจำเลยได้ (ฎ.1486/46, 4304/41, 590/39)

- คำให้การขัดทอดในชั้นสอบสวน
- มาตรา ๒๒๗/๑ ในการวินิจฉัยซึ่งนำหน้าพยานบอกเล่า พยานขัดทอด พยานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน หรือพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องประการอื่นอันอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้น ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลอันหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุน
- พยานหลักฐานประกอบตามวรรคหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานอื่นที่รับฟังได้ และมีแหล่งที่มาเป็นอิสระต่างหากจากพยานหลักฐานที่ต้องการพยานหลักฐานประกอบนั้น ทั้งจะต้องมีคุณค่าเชิงพิสูจน์ที่สามารถสนับสนุนให้พยานหลักฐานอื่นที่ไปประกอบมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

- - คำให้การขัดทอดในชั้นสอบสวน
- เป็นพยานบอกเล่า การวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานขัดทอดเป็นไปตามมาตรา 227/1 เช่นเดียวกับพยานบอกเล่า (ฎ. 1014/40, 758/87) แต่คำขัดทอดของผู้ร่วมกระทำผิดด้วยกันนี้ แม้จะมีน้ำหนักน้อย ก็มีใช้ว่ารับฟังไม่ได้เสียเลยทีเดียว ถ้าเป็นคำขัดทอดที่มีเหตุผล หรือคำขัดทอดที่ไม่ใช่การปิดความรับผิดชอบของตน ศาลรับฟังใช้ประกอบพยานหลักฐานอื่นของโจทก์ได้ (ฎ.64/40, 1481/40) คำให้การขัดทอดที่ให้การต่อพนักงานสอบสวนทันที ศาลนำมาฟังประกอบลงโทษจำเลยได้ (ฎ. 937/36)

- - คำให้การของจำเลยในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ถือเป็นพยานบอกเล่าเช่นเดียวกัน แต่มีหลักเกณฑ์การรับฟังตามมาตรา 84 วรรคท้าย และมาตรา 134/4
- - คำบอกกล่าวของผู้ถูกทำร้ายก่อนตาย ซึ่งกล่าวถึงคนร้ายที่ทำร้ายตนเป็นพยานบอกเล่า แต่ถ้าผู้ตายกล่าวถึงคนร้ายที่ทำร้ายตนในขณะที่รู้ว่าตนกำลังจะตาย ไม่มีเวลาคิดปรุงแต่งเรื่องเพื่อปรักปรำผู้อื่น รับฟังได้ (ฎ. 4113/39) เพราะมีความจำเป็น ที่ผู้ตายไม่อาจมาเบิกความต่อศาลได้เพราะถึงแก่ความตายไปแล้ว และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจึงรับฟังได้ตามมาตรา 226/2(1) และ (2)

กฎหมายลักษณะพยาน

ครั้งที่ 5-6

หลักการรับฟังพยานหลักฐาน

- หลักทั่วไป
- มาตรา 85 คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงย่อมมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานใดๆ มาสืบได้ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานและการยื่นพยานหลักฐาน

- มาตรา 86 เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ก็ดี หรือเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ แต่ได้ยื่นฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย นี้ ให้ศาลปฏิเสธไม่รับพยานหลักฐานนั้นไว้
- เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดฟุ่มเฟือยเกินสมควร หรือประวิงให้ชักช้า หรือไม่เกี่ยวแก่ประเด็น ให้ศาลมีอำนาจงดการสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้น หรือ พยานหลักฐานอื่นต่อไป
- เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำ พยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบ พยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ

- จากมาตรา 85 และ 86 การนำสืบพยานหลักฐานของคู่ความต้องคำนึงถึง
 - 1. สิทธิของคู่ความที่จะนำสืบ
 - 2. การนำสืบพยานหลักฐานต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานและกฎหมายว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐาน
- กล่าวอีกนัยหนึ่ง พยานหลักฐานที่ต้องห้ามมิให้รับฟังมีอยู่ 2 ประการ คือ
 - 1. ต้องห้ามโดยลักษณะของคุณค่าของพยานเอง พิจารณาจากกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน
 - 2. ต้องห้ามเพราะมีการนำสืบโดยฝ่าฝืนกฎหมาย พิจารณาจากกฎหมายว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐาน

- พยานหลักฐานที่ต้องห้ามมิให้รับฟังโดยลักษณะของคุณค่าของพยานเอง
- มาตรา 95 ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใดเว้นแต่บุคคลนั้น
 - (1) สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ และ
 - (2) เป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วย
- ตนเองโดยตรง แต่ความในข้อนี้ให้ใช้ได้ต่อเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยชัดแจ้งหรือคำสั่ง
- ของศาลว่าให้เป็นอย่างอื่น
- ถ้าศาลไม่ยอมรับไว้ซึ่งคำเบิกความของบุคคลใด เพราะเห็นว่าบุคคลนั้นจะเป็นพยานหรือ
- ให้การดังกล่าวข้างต้นไม่ได้ และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้าน ก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป
- ให้ศาลจดยางานระบุนามพยาน เหตุผลที่ไม่ยอมรับ และข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้
- ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้
- คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน

- 1. พยานซึ่งไม่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้
- การไม่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ อาจจะเป็นเพราะเหตุทางด้านสภาพร่างกายหรือจิตใจของบุคคลก็ได้ และอาจขึ้นอยู่กับวัยหรือโรคภัยไข้เจ็บด้วย ปัญหาว่าบุคคลสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้หรือไม่ เป็นเรื่องของข้อเท็จจริงและขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล
- กรณีที่ศาลเห็นว่าบุคคลนั้นไม่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้และไม่ยอมให้นำสืบนั้น คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานมาอาจทำการคัดค้านได้ หากมีการคัดค้าน ศาลจะต้องบันทึกเหตุผลที่ไม่ยอมให้สืบพยานดังกล่าวไว้และอาจจดคำคัดค้านของคู่ความไว้ หรือให้คู่ความยื่นคำแถลงรวมไว้ในสำนวน ตามมาตรา 95 วรรคสอง

- 2. พยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวกับประเด็น (ประเด็น คือ ประเด็นข้อพิพาท)
- มาตรา 86 เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ก็ดีหรือเป็น
- พยานหลักฐานที่รับฟังได้ แต่ได้ยื่นฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้ศาลปฏิเสธไม่รับพยานหลักฐานนั้นไว้
- เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดฟุ่มเฟือยเกินสมควร หรือประวิงให้ชักช้า หรือไม่เกี่ยวข้องแก่
- ประเด็น ให้ศาลมีอำนาจงดการสืบพยานหลักฐานเช่นนั้น หรือพยานหลักฐานอื่นต่อไป
- เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐาน
- อื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้ง
- การที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ

- พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี ได้แก่
- 1. พยานหลักฐานที่เป็นสาระสำคัญแห่งคดี ก็คือ พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดีโดยตรง
- 2. พยานหลักฐานที่มีคุณค่าในการพิสูจน์ เป็นคุณสมบัติหรือความสามารถของพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความเป็นไปได้หรือความเป็นไปไม่ได้ของสิ่งที่ต้องพิสูจน์ เป็นพยานหลักฐานที่ขอบด้วยเหตุผล ไม่เลื่อนลอยหรือเป็นเพียงการคาดคะเน

วิธีการนำสืบพยานหลักฐาน

- การยื่นบัญชีระบุพยาน (คดีแพ่ง)
- มาตรา 88 เมื่อคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงที่จะอ้างอิงเอกสารฉบับใดหรือคำเบิกความของพยานคนใด หรือมีความจำนงที่จะให้ศาลตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ หรืออ้างอิงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งหรือความเห็นของผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน โดยแสดงเอกสารหรือสภาพของเอกสารที่จะอ้าง และรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคล ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ วัตถุ หรือสถานที่ซึ่งคู่ความฝ่ายนั้นระบุอ้างเป็นพยานหลักฐาน หรือขอให้ศาลไปตรวจ หรือขอให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญแล้วแต่กรณี พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นมารับไปจากเจ้าพนักงานศาล

(ต่อ) มาตรา 88

- ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นคำแถลงขอระบุพยาน
- เพิ่มเติมต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและสำเนาบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าวได้
- ภายในสิบห้าวันนับแต่วันสืบพยาน
- เมื่อระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณีได้สิ้นสุดลงแล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้แล้ว มีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่า ตนไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่ หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใด หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดซึ่งมิได้ยื่นบัญชีระบุพยานแสดงให้เห็นเป็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่า มีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้ คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานเช่นว่านั้นต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยานและสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษาคดี และถ้าศาลเห็นว่า เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรมจำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลอนุญาตตามคำร้อง
-

- การส่งสำเนาเอกสารให้กับคู่ความฝ่ายอื่น
- มาตรา 90 ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารเป็นพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตนตาม มาตรา 88 วรรคหนึ่ง ยื่นต่อศาลและส่งให้คู่ความฝ่ายอื่นซึ่งสำเนาเอกสารนั้นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน
- ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดยื่นคำแถลงหรือคำร้องขออนุญาตอ้างอิงเอกสารเป็นพยานหลักฐานตาม มาตรา 88 วรรคสองหรือวรรคสาม ให้ยื่นต่อศาลและส่งให้คู่ความฝ่ายอื่นซึ่งสำเนาเอกสารนั้น พร้อมกับการยื่นคำแถลงหรือคำร้องดังกล่าว เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ยื่นสำเนาเอกสารภายหลังเมื่อมีเหตุอันสมควร

(ต่อ) มาตรา 90

- คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงพยานหลักฐานไม่ต้องยื่นสำเนาเอกสารต่อศาล และไม่ต้องส่งสำเนา
- เอกสารให้คู่ความฝ่ายอื่นในกรณีดังต่อไปนี้
- (1) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารเป็นชุดซึ่งคู่ความฝ่ายอื่นทราบดีอยู่แล้วหรือสามารถ
- ตรวจตราให้ทราบได้โดยง่ายถึงความมีอยู่และความแท้จริงแห่งเอกสารนั้น เช่นจดหมายโต้ตอบ
- ระหว่างคู่ความในคดี หรือสมุดบัญชีการค้า และสมุดบัญชีของธนาคาร หรือเอกสารในสำนวนคดี
- เรื่องอื่น
- (2) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับที่อยู่ในความครอบครอง
- ของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของบุคคลภายนอก
- (3) ถ้าการคัดสำเนาเอกสารจะทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้าเป็นที่เสื่อมเสียแก่คู่ความซึ่ง
- อ้างอิงเอกสารนั้น หรือมีเหตุผลแสดงว่าไม่อาจคัดสำเนาเอกสารให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่ให้ยื่น
- สำเนาเอกสารนั้น
-

(ต่อ) มาตรา 90

- กรณีตาม (1) หรือ (3) ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารยื่นคำขอฝ่ายเดียว โดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขออนุญาตงดการยื่นสำเนาเอกสารนั้นและขอยื่นต้นฉบับเอกสารแทนเพื่อให้ศาลหรือคู่ความฝ่ายอื่นตรวจสอบตามเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด
- กรณีตาม (2) ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกเอกสารนั้นมาจากผู้ครอบครองตาม มาตรา 123 โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี และให้คู่ความฝ่ายนั้นมีหน้าที่ติดตามเพื่อให้ได้เอกสารดังกล่าวมาภายในเวลาที่ศาลกำหนด

- หลักทั่วไป ตามมาตรา 88 และ 90
- คู่ความที่จะอ้างเอกสาร บุคคล วัตถุ สถานที่ เป็นพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน จะต้องยื่นบัญชีระบุพยานและสำเนาเอกสาร ตาม ม.88 , 90 มิฉะนั้นจะนำสืบพยานหลักฐานไม่ได้ และห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่ศาลจะเห็นว่าเป็นพยานหลักฐานอันสำคัญ ซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดี ตาม ม.87 (2)

- 1. การยื่นบัญชีระบุพยานครั้งแรก ต้องยื่นต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน พร้อมสำเนาบัญชีระบุพยาน
 - - ต้องยื่นภายในกำหนด ไม่ว่าคู่ความฝ่ายใดจะมีหน้าที่นำสืบก่อนหรือหลัง
 - - วันสืบพยาน คือ วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยาน (วันแรกที่มีการสืบพยานกันจริง ๆ)
 - - ถ้าในวันนัดสืบพยาน แล้วเลื่อนคดีไป วันนั้นก็ไม่ใช่วันสืบพยาน ก็ยื่นบัญชีระบุพยานได้
 - - ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน คือ นับถัดจากวันยื่น — ถึงก่อนวันสืบพยาน (ต้องว่าง 7 วัน ไม่นับวันยื่นกับวันสืบพยาน) เช่น นัดสืบพยานวันที่ 9 ก็ต้องยื่นบัญชีระบุพยานภายในวันที่ 1 หรือถ้านับรวมก็ 9 วัน

- รายละเอียดในบัญชีระบุดยาน
- ถ้าอ้างเอกสารเป็นพยาน ต้องระบุเอกสารหรือสภาพของเอกสารที่จะอ้าง
- ถ้าอ้างบุคคลเป็นพยาน ต้องระบุรายชื่อและที่อยู่ของบุคคลนั้น
- ถ้าอ้างวัตถุหรือสถานที่ ต้องระบุวัตถุ หรือสถานที่ว่าเป็นอะไร อยู่ที่ไหน

- 2. การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม
 - ต้องยื่นภายใน 15 วัน นับแต่วันสืบพยาน โดยยื่นคำแถลงขอระบุพยานเพิ่มเติม พร้อมกับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและสำเนาบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม
- 3. การขออนุญาตยื่นบัญชีระบุพยานเมื่อระยะเวลาตาม ม.88 ว.1 ว.2 ได้สิ้นสุดลงแล้ว
 - คู่ความอาจขอยื่นบัญชีระบุพยานได้อีกตาม ม.88 ว.3 โดยยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานเช่นว่านั้นต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยานและสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษาคดี พร้อมทั้งแสดงเหตุผลอันสมควรว่า

- 3.1 กรณีที่ได้ยื่นบัญชีระบупยานไว้แล้ว
 - 1. ตนไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือ
 - 2. ไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่ หรือ
 - 3. มีเหตุอันสมควรอื่นใด
- 3.2 กรณีที่ไม่ได้ยื่นบัญชีระบупยาน
 - ต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่า มีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบупยานตามกำหนดเวลาได้

- การยื่นบัญชีระบупยานตาม ปวิพ.มาตรา 88 วรรคสาม ต้องทำเป็นคำร้อง
- (1) ฎ.3830/46 คำแถลงของโจทก์ที่สอง ขออ้างส่งสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ร้องและสัญญาว่าจ้างปลูกสร้างบ้านพิพาทระหว่างผู้ร้องกับบริษัท บ. เนื่องจากเพิ่งค้นพบเอกสารทั้งสองฉบับศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว คำแถลงดังกล่าวเป็นการขอรบะบุดยานหลักฐานเพิ่มเติมหลังจากสิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุดยานตาม ปวิพ.มาตรา 88 วรรคสาม ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นคำร้องต่อศาล เมื่อโจทก์ที่ 2 มิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมาย จึงไม่ชอบที่ศาลฎีกาจะพิจารณาอนุญาตให้ระบุดยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

- (2) ฎ.6006/48 การที่ผู้ร้องอ้างเอกสารเพิ่มเติมโดยอ้างว่าเพิ่งค้นพบ ภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วจะต้องทำเป็นคำร้องขออนุญาตอ้าง พยานหลักฐานเช่นว่านั้นต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยานและสำเนาบัญชีระบุ พยานดังกล่าว ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 88 วรรคสาม ศาลจึงจะวินิจฉัยได้ว่าสมควร อนุญาตตามคำร้องหรือไม่ แต่คดีนี้ผู้ร้องเพียงอ้างระบุในอุทธรณ์ว่ามีสำเนาสูติ บัตร ขอให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาเอกสารดังกล่าวและมีคำพิพากษากลับคำ พิพากษาของศาลชั้นต้น โดยมีได้ยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐาน ดังกล่าวและมีได้ยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมสำเนา ศาลอุทธรณ์จึงไม่มีอำนาจ อนุญาตให้ผู้ร้องอ้างพยานเพิ่มเติมในชั้นอุทธรณ์ได้ ทำให้คดีไม่มีพยานหลักฐาน ใหม่ ไม่มีเหตุที่จะย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ ตาม ป. วิ.พ. มาตรา 240 (2)

- (3) ฎ.1612/57 ตามคำร้องของผู้ร้องที่ขออนุญาตนำพยานหลักฐานสืบเพิ่มเติมกล่าวอ้างแต่เพียงลอย ๆ ว่าผู้ร้องเพิ่งพบพยานบุคคลและพยานเอกสารที่ยืนยันไว้ว่าราคาทรัพย์สินที่ขายมีจำนวนต่ำเกินสมควรซึ่งเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลผู้ร้อง โดยผู้ร้องมิได้ได้ยื่นบัญชีระบุพยานแสดงเอกสารหรือสภาพของเอกสารที่อ้างและรายชื่อที่อยู่ของบุคคลและสำเนาบัญชีระบุพยานมาพร้อมกับคำร้องเช่นนั้น เป็นการไม่ชอบด้วย ปวิพ.มาตรา 88 วรรคท้าย

- **การยื่นบัญชีระบупยาน (คดีอาญา)**

- มาตรา ๑๗๓/๑ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ในคดีที่จำเลยไม่ให้การหรือให้การปฏิเสธ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือศาล เห็นสมควร ศาลอาจกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยานก็ได้ โดย แจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน
- ก่อนวันตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่ความยื่นบัญชีระบупยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นรับไปจากเจ้าพนักงาน ศาลและถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงจะยื่นบัญชีระบупยานเพิ่มเติม ให้ยื่นต่อศาลก่อนการ ตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น
- การยื่นบัญชีระบупยานเพิ่มเติมเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคสองจะกระทำได้อีกเมื่อ ได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อผู้ร้องขอแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐาน นั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการ ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่
- ถ้าพยานเอกสารหรือพยานวัตถุใดอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก ให้ คู่ความที่ประสงค์จะอ้างอิงขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานเอกสารหรือพยานวัตถุดังกล่าวมาจาก ผู้ครอบครองโดยยื่นคำขอต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบупยาน เพื่อให้ได้พยานเอกสารหรือ พยานวัตถุนั้นมาก่อนวันตรวจพยานหลักฐานหรือวันที่ศาลกำหนด

- การยื่นบัญชีระบุงพยานในคดีอาญา แบ่งเป็น 2 กรณี คือ
- 1. กรณีมีวันตรวจพยานหลักฐาน ตามมาตรา 173/1
 - 1.1 คู่ความ(ทั้งโจทก์และจำเลย) ต้องยื่นก่อนวันตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า 7 วัน
 - 1.2 การยื่นเพิ่มเติม ต้องยื่นต่อศาลก่อนการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น
 - 1.3 ถ้าพ้นกำหนดดังกล่าว ต้องได้รับอนุญาตจากศาล

- มาตรา ๒๒๙/๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๓/๑ ในการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณา โจทก์ต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน โดยแสดงถึงประเภทและลักษณะของ วัตถุ สถานที่พอสังเขป หรือเอกสารเท่าที่จะระบุได้ รวมทั้งรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคลหรือ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งโจทก์ประสงค์จะนำสืบ หรือขอให้ศาลไปตรวจหรือแต่งตั้งต่อศาลไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยาน พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้จำเลยรับไป ส่วนจำเลยให้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานพร้อมสำเนาก่อนวันสืบพยานจำเลย
- ในการไต่สวนกรณีร้องขอคืนของกลางที่ศาลสั่งริบหรือกรณีร้องขอให้ศาลริบ ทรัพย์ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานต่อศาลไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันไต่สวนพร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ถ้ามี รับไป

- เมื่อระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี ได้สิ้นสุดลง ถ้าคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานไว้แล้วมีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าตนไม่สามารถทราบได้ว่าต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบหรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่ หรือมีเหตุสมควรอื่นใด หรือถ้าคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดซึ่งมิได้ยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานเช่นนั้นแสดงให้เป็นที่น่าพอใจแก่ศาลได้ว่า มีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้ คู่ความหรือบุคคลเช่นนั้น อาจร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานดังกล่าวต่อศาล พร้อมกับบัญชีระบупยานหลักฐานและสำเนาบัญชีระบупยานหลักฐานนั้นไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนเสร็จสิ้นการสืบพยานของฝ่ายนั้นสำหรับกรณีที่คู่ความหรือบุคคลเช่นนั้นได้ยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานไว้แล้ว หรือก่อนเสร็จสิ้นการพิจารณาสำหรับกรณีที่คู่ความหรือบุคคลเช่นนั้นไม่ได้ยื่นบัญชีระบупยานหลักฐานและถ้าศาลเห็นว่าจำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานดังกล่าว เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้
- ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานใดซึ่งคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งอ้างพยานหลักฐานนั้นมิได้แสดงความจำนงจะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้นตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสาม หรือตามมาตรา ๑๗๓/๑ วรรคสองหรือวรรคสาม แต่ถ้าศาลเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองพยาน หรือจะต้องสืบพยานหลักฐานดังกล่าวเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้

- 2. กรณีไม่มีวันตรวจพยานหลักฐาน ตามมาตรา 229/1
- 2.1 โจทก์ต้องยื่นต่อศาล ไม่น้อยกว่า 15 วัน ก่อนวันไต่สวนมูลฟ้อง หรือวันสืบพยาน
- 2.2 กรณีจำเลย ให้ยื่นก่อนวันสืบพยานจำเลย
- 2.3 กรณีการยื่นเพิ่มเติม
 - - ต้องได้ยื่นไว้ก่อนแล้วตาม 2.1 หรือ 2.2 ต่อมาขอยื่นเพิ่มเติม
 - - ต้องแสดงเหตุและข้ออ้างต่อศาล พร้อมกับบัญชีและสำเนาบัญชี ไม่ว่าเวลาใดๆก่อนเสร็จสิ้นการสืบพยานของฝ่ายนั้น
- 2.4 กรณียังไม่ได้ยื่นไว้เลย
 - - ต้องแสดงเหตุอันควรที่ไม่สามารถยื่นในกำหนดได้
 - - ต้องร้องขออ้างพยานหลักฐานต่อศาล พร้อมกับบัญชีระบุพยานและสำเนา ก่อนเสร็จสิ้นการพิจารณา

- ผลของการไม่ยื่นบัญชีระบупยาน (มาตรา 229/1 วรรคสี่)
- ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานที่มิได้ระบุดังพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่ศาลเห็นว่าจำเป็นต้องคุ้มครองพยาน หรือจะต้องนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าว เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งคดีเป็นไปโดยเที่ยงธรรม หรือเพื่อให้โอกาสจำเลยในการสู้คดีอย่างเต็มที่ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้

- หลักเกณฑ์การยื่นบัญชีระบупยานตามแนวคำพิพากษาฎีกา
- - การยื่นบัญชีระบупยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ถือว่าเป็นการยื่นบัญชีระบупยานตลอดทั้งเรื่อง รวมทั้งชั้นพิจารณาด้วย (ฎ.280/05 ป., 2409/23)
- - ในคดีที่ผู้เสียหายเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ โจทก์ร่วมก็มีสิทธิระบупยานเพิ่มเติมได้ (ฎ.568/13)
- - การฟ้องคดีใหม่ตามคำสั่งศาลที่ให้แยกฟ้องจำเลยที่ให้การปฏิเสธ ตาม มาตรา 176 วรรคสอง ต้องระบุบัญชีพยานใหม่ด้วย (ฎ.2389/22)

- - สรรพเอกสารในคดีนี้โจทก์ระบุบัญชีพยานไว้แล้ว การที่โจทก์สืบพยานบุคคลประกอบสรรพเอกสารคดีอื่นโดยผิดหลงสลับสำนวนกัน เท่ากับนำพยานที่ไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานมาสืบไม่ชอบ (ฎ.4260/40) เรื่องนี้ โจทก์ระบุ อ. และสรรพเอกสารในสำนวนคดีนี้ เป็นพยานไว้แล้ว แต่ผู้แทนโจทก์ได้สืบ อ. และนำสรรพเอกสารในคดีอื่นมาสืบในคดีนี้โดยผิดหลง เมื่อศาลชั้นต้นได้สั่งให้เพิกถอนการสืบพยานโจทก์ปาก อ. เพราะเป็นกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายย่อมมีผลลบล้างการสืบพยานโจทก์ปาก อ. ที่ดำเนินการไปแล้ว ดังนั้นต่อมาโจทก์จึงมีสิทธินำ อ. มาเบิกความและนำสืบสรรพเอกสารในคดีนี้โดยชอบได้ ไม่เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ เพราะการสืบ อ. ถูกเพิกถอนไปแล้ว

ข้อยกเว้นของการยื่นบัญชีระบупยาน

- กรณีดังต่อไปนี้ไม่ต้องยื่นบัญชีระบупยาน
- (1) พยานหลักฐานที่ศาลใช้อำนาจเรียกมาเอง ตาม ปวิพ.มาตรา 86 วรรคสอง
- ฎ.1565/50 ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ทำแผนที่พิพาทเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมตาม ป.วิ.พ. มาตรา 86 วรรคท้าย ซึ่งศาลสามารถสั่งได้เองโดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ แม้คู่ความจะมีได้ระบупยานเพิ่มเติมศาลก็รับฟังพยานหลักฐานที่มีการสืบเพิ่มเติมนั้นได้ตามมาตรา 87 (2) ส่วนพยานหลักฐานนั้นจะมีน้ำหนักรับฟังได้เพียงใดเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน มิใช่เรื่องนอกประเด็นนอกคำฟ้อง

- (2) คู่ความทุกฝ่ายตกลงกันโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่าไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีระบупยาน
- (2.1) ฎ.445/09 เมื่อศาลสอบถาม คู่ความต่างยอมรับว่า ทางพิพาทตามที่โจทก์ฟ้องนี้เคยพิพาทกันมาแล้ว 2 คดี และคดีดังกล่าวถึงที่สุด โจทก์ขออ้างสำนวนทั้งสองและได้เสียค่าอ้างแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจรับฟังสำนวนนั้น ๆ มาประกอบการพิจารณาคดีได้ แม้โจทก์จะมีได้ยื่นระบупยานอ้างสำนวนนั้นอีกก็ตาม
- (2.2) ฎ.997/21 ในการชี้สองสถาน ศาลตรวจคำคู่ความและฟังคำแถลงของคู่ความและสำนวนที่คู่ความแถลงว่ามีการฟ้องร้องกันมาก่อนและผูกติดไปกับสำนวนที่ส่งไปศาลฎีกาพิจารณาได้ โดยไม่จำเป็นต้องระบุไว้ในบัญชีพยาน

- (3) เอกสารใดที่คู่ความได้แนบไปท้ายคำฟ้อง คำให้การ คำร้องสอด หรือคำคู่ความอื่น ๆ แล้ว ไม่จำเป็นต้องระบุไว้ในบัญชีระบุพยานอีก
- (3.1) ฎ.901/93 โจทก์กล่าวถึงหนังสือซื้อขายมาในฟ้อง และแนบหนังสือซื้อขายมาท้ายฟ้องต้องถือว่าหนังสือซื้อขายเป็นส่วนหนึ่งของฟ้อง โจทก์ไม่จำเป็นต้องระบุอ้างในบัญชีพยานอีก ส่วนการเสียค่าธรรมเนียมอ้างเอกสารนั้น เมื่อโจทก์ยื่นเอกสารมาพร้อมกับฟ้อง ต้องสันนิษฐานในเบื้องต้นว่า โจทก์อ้างเอกสารนั้น
- (4) พยานหลักฐานใดที่มีใช้เป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของตนไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีระบุพยาน

- (5) พยานเอกสารที่ใช้ประกอบการถามค้าน
- (5.1) ฎ.3470/38 การที่จำเลยมิได้ระบุหนังสือมอบอำนาจเป็นพยานและส่งสำเนาให้โจทก์แต่ใช้เอกสารนั้นประกอบการถามค้านโจทก์ว่า ล. เจ้าของกรรมสิทธิ์มอบอำนาจให้ ย. ทำสัญญาเช่ากับจำเลยพยานเอกสารดังกล่าวมิใช่เป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงแม้จะมีระบุไว้ในบัญชีพยานและส่งสำเนาให้โจทก์ก็ไม่ต้องห้ามมิให้รับฟังกรณีไม่อยู่ในบังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 88,90 ศาลรับฟังเอกสารดังกล่าวเป็นพยานได้ เมื่อจำเลยให้การต่อสู้ว่า ล. เจ้าของกรรมสิทธิ์มอบอำนาจให้ ย. ทำสัญญาเช่ากับจำเลยย่อมนำเสนอสืบโดยอ้างหนังสือมอบอำนาจเพื่ออธิบายให้เห็นว่าที่มีชื่อ ย. เป็นผู้ให้เช่าในสัญญาเช่าเพราะได้รับมอบอำนาจจาก ล. ไม่เป็นการนำเสนอเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสารสัญญาเช่า

- (5.2) ฎ.2251/36 หลังจากที่จำเลยซึ่งมีหน้าที่นำสืบก่อนสืบพยานเสร็จและแถลงหมดพยานแล้ว จำเลยยื่นเอกสารในระหว่างถามค้านตัวโจทก์ที่อ้างตนเองเป็นพยานอีก เมื่อโจทก์รับรองเอกสารนั้น จำเลยย่อมอ้างเป็นพยานหลักฐานประกอบคำของโจทก์ได้ เพราะพยานเอกสารดังกล่าวมิใช่เป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของจำเลยซึ่งจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนของกฎหมาย จำเลยจึงไม่ต้องยื่นคำร้องต่อศาล อ้างเหตุถึงการไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานได้ภายในกำหนด

- (5.3) ฎ.3770/49 แม้จำเลยทั้งสามมิได้ระบุเอกสารหมาย ล.1 ถึง ล.4 เป็นพยานหลักฐานแต่ได้ใช้เอกสารเหล่านั้นประกอบการถามค้านโจทก์ที่ 1 ซึ่งอ้างตนเองเป็นพยานว่าโจทก์ที่ 1 ได้รับเงินที่จำเลยที่ 1 โอนให้แก่โจทก์ที่ 1 แล้วตามใบรับฝากเงินเอกสารหมาย ล.1 ทั้งโจทก์ที่ 1 เองก็เบิกความรับรองเอกสารหมาย ล.1 ถึง ล.4 โดยยืนยันว่าเป็นผู้ลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องเกี่ยวกับหลักฐาน การที่จำเลยที่ 1 ขยายที่ดินพิพาทให้จำเลยที่ 2 ตามเอกสารหมาย ล.2 และ ล.3 จำเลยที่ 1 จึงอ้างเอกสารเหล่านั้นเป็นพยานหลักฐานประกอบคำเบิกความของโจทก์ที่ 1 ได้ กรณีไม่อยู่ในบังคับ ป.วิ.พ. มาตรา 88 และมาตรา 90 แม้เอกสารหมาย ล.1 ถึง ล.4 มิได้ระบุไว้ในบัญชีพยานและส่งสำเนาให้โจทก์ทั้งสอง ก็หาต้องห้ามมิให้รับฟังเอกสารดังกล่าวแต่อย่างใด

- ข้อสำคัญ ถ้าพยานมิได้เบิกความยอมรับการมีอยู่และแท้จริงของพยานเอกสารดังกล่าว ก็ไม่อาจรับฟังได้ถ้ามิได้ระบุไว้ในบัญชีระบุพยาน
- ฎ.2731/56 ที่ผู้ร้องฎีกาอ้างว่า ความสัมพันธ์ในฐานะสามีภริยาระหว่างผู้ตายและผู้คัดค้านที่ 4 สิ้นสุดลงอย่างเด็ดขาดในปี 2517 โดยถือเอาเวลาภายหลังผู้คัดค้านที่ 4 ให้กำเนิดผู้คัดค้านที่ 8 บุตรคนสุดท้ายต้องมาเป็นเกณฑ์ จึงเป็นเรื่องที่ไม่มีเหตุผลและผู้ร้องไม่มีพยานหลักฐานใดสนับสนุน ที่ผู้ร้องฎีกาว่า เมื่อปี 2533 ผู้คัดค้านที่ 4 เคยไปให้ปากคำต่อเจ้าหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางเพื่อขายที่ดินแทนผู้เยาว์ ตามหนังสือลงวันที่ 12 กันยายน 2533 ว่า เมื่อปี 2525 ผู้คัดค้านที่ 4 เลิกร้างกับผู้ตายอย่างจริงจัง โดยผู้ตายแยกไปอยู่ที่โรงแรมแอมบาสเดอร์ ผู้ร้องนำเอกสารดังกล่าวมาถามค้านผู้คัดค้านที่ 4 ซึ่งเข้าเบิกความเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2547 แล้ว แต่ศาลชั้นต้นไม่รับเอกสารดังกล่าวไว้เป็นพยานนั้น เห็นว่า.....

(ต่อ)

- แม้ในการชักถามพยานปากผู้คัดค้านที่ 4 ผู้ร้องมีสิทธิที่จะถามค้านเพื่อทำลายน้ำหนักความน่าเชื่อถือของคำเบิกความของผู้คัดค้านที่ 4 ได้ก็ตาม แต่เมื่อผู้ร้องอ้างส่งเอกสารประกอบคำชักถาม โดยมีได้ยื่นบัญชีระบุพยานและส่งสำเนาให้ผู้คัดค้านที่ 4 เพื่อให้ผู้คัดค้านที่ 4 ซึ่งถูกอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยืนยันตนได้มีโอกาสคัดค้านความมีอยู่และความถูกต้องแท้จริงของเอกสารเสียก่อน อันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 และมาตรา 90 ย่อมทำให้ผู้คัดค้านที่ 4 เสียเปรียบ ศาลชั้นต้นจึงมีอำนาจในอันที่จะยอมให้ผู้ร้องนำสืบพยานหลักฐานดังกล่าวหรือไม่ก็ได้แล้วแต่เห็นสมควรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 120

- (6) พยานหลักฐานที่คู่ความประสงค์จะอ้างอิงในชั้นไต่สวนคำร้องคำขอต่าง ๆ นั้น ไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีระบุพยาน
- (6.1) ฎ.192/17 การไต่สวนคำร้องขอยื่นคำให้การนั้น เป็นเพียงการไต่สวนเพื่อให้ทราบว่าจำเลยมีเหตุอะไร จึงไม่ได้ยื่นคำให้การภายในกำหนดเป็นการจงใจขาดนัดหรือไม่เท่านั้น พยานหลักฐานในชั้นนี้ไม่ใช่พยานหลักฐานที่สนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงในประเด็นแห่งคดีที่พิพาทกันโจทก์จึงไม่ตกอยู่ในบังคับที่จะต้องยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่า 3 วัน

- (6.2) ฎ.910/23 การไต่สวนคำร้องที่โจทก์อ้างว่าโจทก์ไม่สามารถนำเงินค่าฤชาธรรมเนียมที่ต้องใช้แทนจำเลยมาวางศาล ภายในกำหนดเวลาเพราะเหตุสุดวิสัยนั้น เป็นการไต่สวนเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงว่า โจทก์มิได้นำเงินค่าฤชาธรรมเนียมไปวางศาลภายในระยะเวลาที่ศาลชั้นต้นขยายให้เป็นเพราะเหตุสุดวิสัยหรือไม่เท่านั้น มิใช่เป็นการสืบพยานตามประเด็นในคำฟ้องและคำให้การ และเป็นเรื่องของศาลจึงไม่ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88

- (6.3) ฎ.6143/31 การไต่สวนคำร้อง ของ จำเลยซึ่งอ้างว่าโจทก์ผิดสัญญา ประนีประนอมยอมความและคำพิพากษาตามยอมนั้น เป็นเพียงการไต่สวนเพื่อให้ทราบว่าโจทก์ทั้งสองผิดสัญญาประนีประนอมยอมความดังที่จำเลยกล่าวอ้างหรือไม่เท่านั้น พยานหลักฐานในชั้นนี้จึงไม่ใช่พยานหลักฐานที่สนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงในประเด็นแห่งคดีที่พิพาทกันตามคำฟ้องและคำให้การ จึงไม่ตกอยู่ในบังคับที่จะต้องยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันไต่สวนไม่น้อยกว่าสามวันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 วรรคแรก ในระหว่างสืบพยานจำเลยตามคำร้องขอจำเลยที่กล่าวหาว่าโจทก์ผิดสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ไม่ปรากฏว่าโจทก์ขอเลื่อนการพิจารณาแม้แต่ครั้งเดียว ทนายโจทก์เพิ่งขอเลื่อนการพิจารณาครั้งแรก ในวันนัดสืบพยานโจทก์นัดแรกในชั้นไต่สวนคำร้องดังกล่าวโดยอ้างว่า ทนายโจทก์ป่วยและมีใบรับรองแพทย์มาแสดงด้วย ถือได้ว่าทนายโจทก์มีเหตุจำเป็นในการขอเลื่อนและตามพฤติการณ์ไม่ปรากฏว่าโจทก์ประวิงคดี

- (6.4) ฎ.421/32 ในชั้นไต่สวนคำร้องของจำเลยที่อ้างว่าได้ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความและคำพิพากษามาโดยตลอดแล้วนั้น ไม่ใช่การสืบพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงในประเด็นแห่งคดีที่พิพาทกันตามคำฟ้องและคำให้การ จึงไม่ตกอยู่ในบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 วรรคแรก

- (6.5) ฎ.6143/31 การไต่สวนคำร้องของจำเลยซึ่งอ้างว่าโจทก์ผิดสัญญาประนีประนอมยอมความและคำพิพากษาตามยอมนั้น เป็นเพียงการไต่สวนเพื่อให้ทราบว่าโจทก์ทั้งสองผิดสัญญาประนีประนอมยอมความดังที่จำเลยกล่าวอ้างหรือไม่ เท่านั้น พยานหลักฐานในชั้นนี้จึงไม่ใช่พยานหลักฐานที่สนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงในประเด็นแห่งคดีที่พิพาทกันตามคำฟ้อง และคำให้การ จึงไม่ตกอยู่ในบังคับที่จะต้องยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันไต่สวนไม่น้อยกว่าสามวันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 วรรคแรก

- ข้อสำคัญ แต่ถ้าคู่ความได้ยื่นบัญชีระบупยานไว้ในชั้นไต่สวนคำร้องคำขอต่าง ๆ แล้ว เช่นนี้ถือว่าเป็นการยื่นบัญชีระบупยานทั้งคดี และเท่ากับว่าได้ยื่นบัญชีระบупยานไว้ในครั้งแรกโดยชอบแล้ว
- (1) ฎ.583/32 โจทก์ยื่นบัญชีระบупยานในระหว่างที่มีการไต่สวนคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา โดยโจทก์ไม่ได้ระบุไว้ว่าเป็นการระบупยานเฉพาะในชั้นไต่สวนคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาของโจทก์เท่านั้น แสดงว่าโจทก์มุ่งประสงค์ให้เป็นบัญชีระบупยานของโจทก์ตลอดไปทั้งคดี หาได้มุ่งใช้เฉพาะการใดการหนึ่งไม่ จึงถือได้ว่าบัญชีระบупยานของโจทก์ดังกล่าวเป็นบัญชีระบупยานโจทก์ในชั้นพิจารณาคดี

- (2) ฎ.3716/35 ในชั้นไต่สวนอนาถา โจทก์ยื่นบัญชีระบุพยานและบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมครั้งที่ 1 ไว้ แม้บัญชีระบุพยานดังกล่าวโจทก์จะได้พิมพ์ข้อความต่อท้ายบัญชีพยานว่า "ไต่สวนอนาถา" แต่ในชั้นพิจารณาก่อนวันนัดสืบพยานโจทก์ โจทก์ยื่นคำแถลงขอระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมกับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมครั้งที่ 2 ต่อศาลชั้นต้นอีก แสดงว่าโจทก์ยังประสงค์จะถือเอาบัญชีระบุพยานทั้งสองฉบับที่ยื่นไว้ในชั้นไต่สวนคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาเป็นบัญชีระบุพยานของโจทก์ในชั้นพิจารณาด้วย ย่อมถือได้ว่าโจทก์ยื่นบัญชีระบุพยานตาม ป.วิ.พ. มาตรา 88 แล้ว โจทก์ชอบที่นำพยานตามบัญชีระบุพยานดังกล่าวมาสืบได้

- (3) ฎ.4047/35 ก่อนนัดไต่สวนคำร้องขอฟ้องคดีอย่างคนอนาถา โจทก์ได้ยื่นบัญชีระบุพยานแล้วโดยบัญชีระบุพยานนั้นเป็นบัญชีระบุพยาน"ชั้นไต่สวนอนาถา นัดสืบพยานโจทก์" จึงถือได้ว่าโจทก์ได้ยื่นบัญชีระบุพยานทั้งคดีแล้ว ไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีระบุพยานใหม่ในชั้นพิจารณาคดีอีกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 บัญญัติให้ยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 3 วันนั้นหมายถึงก่อนวันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานจริง ๆ ไม่ใช่หมายถึงวันนัดสืบพยานครั้งแรกศาลชั้นต้นนัดสืบพยานจำเลยตามที่จำเลยแถลงรับนำสืบก่อนในวันที่ 6 สิงหาคม 2513 ครั้นถึงวันนัด จำเลยยื่นคำร้องขอระบุพยานเพิ่มเติม และในวันเดียวกันนั้นศาลชั้นต้นเห็นควรให้เลื่อนคดีไปจึงให้เลื่อนคดีไปสืบพยานจำเลยในวันที่ 20 สิงหาคม 2513 โดยยังมีได้สั่งว่ารับหรือไม่รับบัญชีระบุพยานฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม 2513 ของจำเลย ครั้นวันที่ 17 สิงหาคม 2513 จำเลยยื่นคำร้องระบุพยานโดยอ้างว่าพลั้งเผลอไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันสืบพยาน 3 วันขอให้รับบัญชีระบุพยานจำเลยไว้ ดังนี้ การที่จำเลยยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลในวันที่ 6 สิงหาคม 2513 นั้น

(ต่อ)

- แม้จำเลยจะยื่นคำร้องว่าเป็นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมก็ตาม แท้จริงเป็นการระบุพยานครั้งแรกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 วรรคแรกนั่นเองซึ่งจำเลยมีสิทธิยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลโดยไม่ต้องทำเป็นคำร้องเพราะวันนั้นศาลไม่ได้เริ่มต้นทำการสืบพยานจริง ๆ ส่วนการที่จำเลยยื่นบัญชีระบุพยานฉบับลงวันที่ 17 สิงหาคม 2513 โดยทำเป็นคำร้องนั้น แท้จริงก็เป็นการยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 วรรคสองนั่นเองซึ่งจำเลยมีสิทธิยื่นได้โดยไม่ต้องทำเป็นคำร้อง ฉะนั้น บัญชีระบุพยานจำเลยฉบับลงวันที่ 17 สิงหาคม 2513 จึงเป็นบัญชีระบุพยานที่ได้ยื่นต่อศาลไว้โดยชอบแล้ว

- **การเดินเพชฌัญส์**

- มาตรา 102 ให้ศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้สืบพยานหลักฐาน โดยจะสืบในศาลหรือนอกศาล ณ ที่ใด ๆ ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะสั่งตามที่เห็นสมควรตามความจำเป็นแห่งสภาพของพยานหลักฐานนั้น
- แต่ถ้าศาลที่พิจารณาคดีเห็นเป็นการจำเป็น ให้มีอำนาจมอบให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในศาลนั้น หรือตั้งให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทนได้ ให้ผู้พิพากษาที่รับมอบหรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งนั้นมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับศาลที่พิจารณาคดีรวมทั้งอำนาจที่จะมอบให้ผู้พิพากษาคคนใดคนหนึ่งในศาลนั้นหรือตั้งศาลอื่นให้ทำการสืบพยานหลักฐานแทนต่อไปด้วย

(ต่อ)

- ถ้าศาลที่พิจารณาคดีได้แต่งตั้งให้ศาลอื่นสืบพยานแทน คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแถลงต่อศาลที่พิจารณาคดีว่า ตนมีความจำนงจะไปฟังการพิจารณาก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลที่ได้รับแต่งตั้งแจ้งวันกำหนดสืบพยานหลักฐานให้ผู้ขอทราบล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าเจ็ดวัน คู่ความที่ไปฟังการพิจารณานั้นชอบที่จะใช้สิทธิได้เสมือนหนึ่งว่ากระบวนการพิจารณานั้นได้ดำเนินในศาลที่พิจารณาคดี
- ให้ส่งสำเนาคำฟ้องและคำให้การพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานอื่น ๆ อันจำเป็นเพื่อสืบพยานหลักฐานไปยังศาลที่ได้รับแต่งตั้งดังกล่าวแล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างอิงพยานหลักฐานนั้นมีได้แถลงความจำนงที่จะไปฟังการพิจารณา ก็ให้แจ้งไปให้ศาลที่ได้รับแต่งตั้งทราบข้อประเด็นที่จะสืบเมื่อได้สืบพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ให้เป็นหน้าที่ของศาลที่ได้รับแต่งตั้งจะต้องส่งรายงานที่จำเป็นและเอกสารอื่น ๆ ทั้งหมดอันเกี่ยวข้องในการสืบพยานหลักฐานไปยังศาลที่พิจารณาคดี

- การเดินเผชิญสืบ เป็นการสืบพยานหรือไม่ และมีความสัมพันธ์อย่างไรกับการขาดนัดพิจารณา
- 1. หลักตาม ป.วิ.พ. มาตรา 102 ให้ศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้สืบพยานหลักฐาน โดยจะสืบในศาลหรือนอกศาล ณ ที่ใด ๆ ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะสั่งตามที่เห็นสมควรตามความจำเป็นแห่งสภาพของพยานหลักฐานนั้นและตามมาตรา 108 เมื่อพยานมีสิทธิไม่ไปศาลศาลมีอำนาจไปเผชิญสืบพยานนั้นนอกศาลได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่คู่ความมีความจำนงจะให้ศาลตรวจสอบบุคคล วัตถุ หรือสถานที่ซึ่งนำมาให้ตรวจสอบไม่ได้ ศาลก็มีอำนาจที่จะออกไปเผชิญสืบตรวจสอบนอกศาลได้ การเผชิญสืบเป็นการสืบพยานอย่างหนึ่ง หากศาลออกไปเผชิญสืบนัดแรก ถือว่าวันดังกล่าวเป็นวันสืบพยานตามมาตรา 1(10)

- ให้พิจารณาศึกษาจากฎีกาต่อไปนี้
- คำพิพากษาฎีกาที่ 3872/2535
- ป.วิ.พ. มาตรา 1 (10), 102 วรรคแรก, 243 วรรคแรก (2)
- คดีสืบเนื่องจากโจทก์ทั้งหกฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองรื้อถอนแผงลอยและสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ดินและชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ จำเลยทั้งสองให้การและฟ้องแย้งว่าจำเลยทั้งสองเป็นเจ้าของที่ดินตามฟ้อง ขอให้ยกฟ้อง และพิพากษาให้ที่ดินของจำเลยดังกล่าวพ้นจากภาระจำยอมในที่ดินของโจทก์ โจทก์ทั้งหกให้การแก้ฟ้องแย้งว่า ที่ดินส่วนที่ตั้งแผงลอยของจำเลยยังเป็นภาระจำยอมที่ยังใช้ประโยชน์อยู่ ขอให้ยกฟ้องแย้ง
- ระหว่างพิจารณาในศาลชั้นต้น โจทก์ที่ 5 ขอลถอนฟ้องและจำเลยทั้งสองขอลถอนฟ้องแย้ง สำหรับโจทก์ที่ 5 ศาลชั้นต้นอนุญาต โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ขาดนัดพิจารณา ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ให้ที่ดินโฉนดเลขที่ 1521 ส่วนที่ไม่ใช่และใช้ไม่ได้ตามรูปการที่กำหนดพ้นจากภาระจำยอมโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาใหม่ศาลชั้นต้นได้สวนแล้ว มีคำสั่งให้ยกคำร้องโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ออกระณ
- ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ฎีกา

- ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ศาลชั้นต้นนัดสืบพยานจำเลยทั้งสองซึ่งมีหน้าที่นำสืบก่อนครั้งแรกในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2532 ถึงวันนัดจำเลยทั้งสองขอเลื่อนคดี ศาลชั้นต้นอนุญาตให้เลื่อนคดีไปในวันที่ 12 และวันที่ 24 มกราคม 2533 เมื่อถึงวันที่ 12 มกราคม 2533 จำเลยทั้งสองยื่นคำขอให้ศาลเผชิญสืบที่พิพาทก่อนที่จะนำพยานเข้าสืบ ศาลชั้นต้นอนุญาตให้เลื่อนคดีไปโดยนัดเผชิญสืบที่พิพาทในวันที่ 24 มกราคม 2533 และนัดสืบพยานจำเลยเพิ่มอีกในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2533 และวันที่ 2 มีนาคม 2533 ครั้นถึงวันนัดเผชิญสืบที่พิพาทคือ วันที่ 24 มกราคม 2533 จำเลยได้นำผู้พิพากษา โจทก์ที่ 1 ผู้รับมอบอำนาจจากโจทก์ที่ 2 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ไปเผชิญสืบที่พิพาทต่อมาวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2533 ซึ่งเป็นวันนัดสืบพยานจำเลย โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ไม่มาศาล ศาลชั้นต้นจึงมีคำสั่งว่าโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ขาดนัดพิจารณา แล้วให้พิจารณาคดีและชี้ขาดตัดสินคดีนี้ไปฝ่ายเดียวคดีมีปัญหาวินิจฉัยในเบื้องต้นแล้วว่า โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ขาดนัดพิจารณาเพราะไม่มาศาลในวันสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 197 วรรคสอง หรือไม่

- เห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(10) บัญญัติว่า "วันสืบพยาน หมายความว่า วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยาน" และมาตรา 102 วรรคแรก บัญญัติว่า "ให้ศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้สืบพยานหลักฐานโดยจะสืบในศาลหรือนอกศาล ณ ที่ใด ๆ ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะสั่งตามที่เห็นสมควรตามความจำเป็นแห่งสภาพของพยานหลักฐานนั้น" การที่จำเลยขอให้ศาลไปเผชิญสืบที่พิพาท และศาลก็ได้ไปเผชิญสืบในวันที่ 24 มกราคม 2533 ตามที่จำเลยขอ ถือได้ว่าเป็นการสืบพยานและวันดังกล่าวเป็นวันสืบพยานตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ดังนั้นการที่โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ร่วมไปเผชิญสืบที่พิพาทในวันดังกล่าวย่อมถือได้ว่าโจทก์ได้มาศาลในวันสืบพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 197 วรรคสองแล้ว แม้โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 จะไม่มาศาลในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2533 ซึ่งเป็นวันสืบพยานจำเลยนัดต่อมาก็ตามก็ไม่เป็นการขาดนัดพิจารณาแต่อย่างใด ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่าโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ขาดนัดพิจารณาแล้ว สืบพยานจำเลยต่อไป โดยมีได้สืบพยานฝ่ายโจทก์ เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการพิจารณา ศาลฎีกาเห็นว่าเหตุอันสมควรที่จะเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่มีขอบดังกล่าวเสียตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 243(2) ประกอบด้วยมาตรา 247 ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยปัญหาตามฎีกาของโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6"
- พิพากษายกคำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 4 และโจทก์ที่ 6 ขาดนัดพิจารณาและกระบวนการพิจารณาภายหลังจากนั้นทั้งหมด กับให้ยกคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสอง ให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาแล้วพิพากษาใหม่ตามรูปคดี.

- **การส่งประเด็นไปสืบ** ในคดีแพ่ง ป.วิ.พ. มาตรา 102 วรรคสอง
- ป.วิ.พ. มาตรา 102 ให้ศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้สืบพยานหลักฐาน โดยจะสืบในศาลหรือนอกศาล ณ ที่ใด ๆ ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะสั่งตามที่เห็นสมควรตามความจำเป็นแห่งสภาพของพยานหลักฐานนั้น
- แต่ถ้าศาลที่พิจารณาคดีเห็นเป็นการจำเป็น ให้มีอำนาจมอบให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในศาลนั้น หรือตั้งให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทนได้ ให้ผู้พิพากษาที่รับมอบหรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งนั้นมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับศาลที่พิจารณาคดีรวมทั้งอำนาจที่จะมอบให้ผู้พิพากษาคคนใดคนหนึ่งในศาลนั้นหรือตั้งศาลอื่นให้ทำการสืบพยานหลักฐานแทนต่อไปด้วย....

- ในคดีอาญา ป.วิ.อ. มาตรา 230
- มาตรา ๒๓๐ เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร ศาลอาจเดินเผชิญสืบพยานหลักฐาน หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบที่ศาลนั้น และการสืบพยานหลักฐานโดยวิธีอื่นไม่สามารถกระทำได้ ศาลมีอำนาจส่งประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทน ให้ศาลที่รับประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ดังศาลเดิม รวมทั้งมีอำนาจส่งประเด็นต่อไปยังศาลอื่นได้
- ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๗๒ ทวิ ให้ส่งสำนวนหรือสำเนาฟ้องสำเนาคำให้การและเอกสารหรือของกลางเท่าที่จำเป็นให้แก่ศาลที่รับประเด็นเพื่อสืบพยานหลักฐาน หากจำเลยต้องขังอยู่ในระหว่างพิจารณาให้ผู้คุมขังส่งตัวจำเลยไปยังศาลที่รับประเด็น แต่ถ้าจำเลยในกรณีตามมาตรา ๑๗๒ ทวิ ไม่ตั้งใจไปฟังการพิจารณาจะยื่นคำถามพยานหรือคำถามขอให้ตรวจพยานหลักฐานก็ได้ ให้ศาลสืบพยานหลักฐานไปตามนั้น
- เมื่อสืบพยานหลักฐานตามที่ได้รับมอบหมายเสร็จสิ้นแล้ว ให้ส่งถ้อยคำสำนวนพร้อมทั้งเอกสารหรือของกลางคืนศาลเดิม

- การส่งประเด็นไปสืบ คือ
- การมอบให้ผู้พิพากษาที่อยู่ต่างศาลกันช่วยสืบพยานแทน ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 102 วรรคสอง การส่งประเด็นไปสืบคดีแพ่งทำได้ถ้าศาลที่พิจารณาคดีเห็นเป็นการจำเป็น
- ส่วนคดีอาญา ป.วิ.อ. มาตรา 230 ทำได้เมื่อมีเหตุจำเป็นไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบที่ศาลนั้น และการสืบพยานหลักฐานโดยวิธีอื่นไม่สามารถกระทำได้ การสืบพยานของศาลที่รับประเด็นในคดีอาญาต้องทำต่อหน้าจำเลยตาม ป.วิ.อ. มาตรา 172 เว้นแต่เป็นกรณีอาจสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ตาม มาตรา 172 ทวิ

การสืบพยานเอาไว้ล่วงหน้า

- การสืบพยานโดยปกติจะทำได้เมื่อมีการฟ้องคดีแล้ว และการสืบพยานจะเป็นไปตามลำดับก่อนหลังตามที่ศาลกำหนด แต่ในบางกรณีมีความจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานบางอย่างไว้ก่อน แม้จะยังไม่ได้ฟ้องคดีหรือยังไม่ถึงลำดับที่จะต้องสืบพยานหลักฐานนั้น เพราะหากรอเข้าไปพยานหลักฐานอาจสูญหายหรือยากแก่การนำมาสืบภายหลัง

- คดีแพ่ง ตาม ป.วิ.พ.
- มาตรา 101 ถ้าบุคคลใดเกรงว่า พยานหลักฐานซึ่งตนอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมา หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดในคดีเกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งตนจำนงจะอ้างอิงจะสูญหายเสียก่อนที่จะนำมาสืบ หรือเป็นการยากที่จะนำมาสืบในภายหลัง บุคคลนั้น หรือคู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องขอหรือคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานนั้นไว้ทันที
- เมื่อศาลได้รับคำขอเช่นนั้น ให้ศาลหมายเรียกผู้ขอและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมายังศาล และเมื่อได้ฟังบุคคลเหล่านั้นแล้ว ให้ศาลสั่งคำขอตามที่เห็นสมควรถ้าศาลสั่งอนุญาตตามคำขอแล้ว ให้สืบพยานไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ส่วนรายงานและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนั้นให้ศาลเก็บรักษาไว้
- ในกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและยังมิได้เข้ามาในคดีนั้น เมื่อศาลได้รับคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งคำขอนั้นอย่างคำขออันอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียว ถ้าศาลสั่งอนุญาตตามคำขอแล้วให้สืบพยานไปฝ่ายเดียว

- มาตรา 101/1 ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินซึ่งจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานใดเป็นการเร่งด่วนและไม่สามารถแจ้งให้คู่ความฝ่ายอื่นทราบก่อนได้ เมื่อมีการยื่นคำขอตามมาตรา 101 พร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การหรือภายหลังจากนั้น คู่ความฝ่ายที่ขอจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องรวมไปด้วยเพื่อให้ศาลมีคำสั่งโดยไม่ชักช้าก็ได้ และถ้าจำเป็นจะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรือให้ส่งต่อศาลซึ่งเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานที่ขอสืบไว้ก่อนด้วยก็ได้
- คำร้องตามวรรคหนึ่งต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงที่แสดงว่ามีเหตุฉุกเฉินซึ่งจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานใดโดยเร่งด่วนและไม่สามารถแจ้งให้คู่ความฝ่ายอื่นทราบก่อนได้ รวมทั้งความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการที่ไม่ได้มีการสืบพยานหลักฐานดังกล่าว ส่วนในกรณีที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรือให้ส่งต่อศาลซึ่งเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐาน คำร้องนั้นต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความจำเป็นที่จะต้องยึดหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุนั้นว่ามีอยู่อย่างไร ในการนี้ห้ามมิให้ศาลอนุญาตตามคำร้องนั้น เว้นแต่จะเป็นที่พอใจของศาลจากการได้สวนว่ามีเหตุฉุกเฉินและมีความจำเป็นตามคำร้องนั้นจริง แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิคู่ความฝ่ายอื่นที่จะขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานดังกล่าวมาศาลเพื่อถามค้านและดำเนินการตามมาตรา 117 ในภายหลัง หากไม่อาจดำเนินการดังกล่าวได้ ศาลต้องใช้ความระมัดระวังในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

- มาตรา 101/2 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอให้ยึดหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐาน ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่เห็นสมควร และจะสั่งด้วยว่าให้ผู้ขอนำเงินหรือหาประกันตามจำนวนที่เห็นสมควรมาวางศาลเพื่อการชำระค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่บุคคลใด เนื่องจากศาลได้มีคำสั่งโดยมีความเห็นลงไปว่ามีเหตุจำเป็นโดยความผิดหรือเลินเล่อของผู้ขอก็ได้
- ให้นำความในมาตรา 261 มาตรา 262 มาตรา 263 มาตรา 267 มาตรา 268 และมาตรา 269 มาใช้บังคับแก่กรณีตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม และในกรณีที่ทรัพย์ซึ่งศาลสั่งยึดนั้นเป็นของบุคคลที่สาม ให้บุคคลที่สามมีสิทธิเสมือนเป็นจำเลยในคดี และเมื่อหมดความจำเป็นที่จะใช้เอกสารหรือวัตถุนั้นเป็นพยานหลักฐานต่อไปแล้ว เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อผู้มีสิทธิจะได้รับคืนร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคืนเอกสารหรือวัตถุนั้นแก่ผู้ขอ

- ในคดีแพ่ง อาจมีการขอสืบพยานก่อนฟ้องคดี หรือภายหลังการฟ้องคดีก็ได้ สืบได้ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสารและพยานวัตถุ เหตุที่จะขอสืบพยานล่วงหน้าได้มี 2 กรณี คือ พยานอาจสูญหาย และเป็นการยากที่จะนำพยานมาสืบในภายหลัง
- การขอสืบพยานล่วงหน้าในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน ซึ่งต้องทำการสืบพยานเป็นการเร่งด่วนและไม่สามารถแจ้งให้คู่ความฝ่ายอื่นทราบก่อนได้คู่ความฝ่ายที่ขอสืบพยานอาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวไปพร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งโดยไม่ชักช้าได้ และถ้าจำเป็นจะขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรือส่งต่อศาลซึ่งพยานเอกสารหรือวัตถุพยานที่จะขอสืบล่วงหน้านั้นด้วยก็ได้ หากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยึดหรือส่งพยานหลักฐานดังกล่าวศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่เห็นสมควร หรือสั่งให้ผู้ขอนำเงินหรือหาประกันตามสมควรมาวางศาลด้วยก็ได้ (มาตรา 101/1, 101/2)

- การสืบพยานเอาไว้ล่วงหน้า ในคดีอาญา
- ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๗ ทวิ ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหลัง พนักงานอัยการโดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป
- เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในการนี้ ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายความซักค้านพยานนั้นด้วยก็ได้
- ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้ หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายความให้ตามมาตรา ๑๗๓ ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ ถ้าศาลเห็นว่าตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายความได้ทันทีหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

- คำเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้ว ก็ให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา
- ถ้าต่อมาผู้ต้องหา นั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้
- ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่า หากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว บุคคลซึ่งจำเป็นจะต้องนำมาสืบเป็นพยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า ผู้ต้องหานั้นจะยื่นคำร้องต่อศาลโดยแสดงเหตุผลความจำเป็น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลนั้นไว้ทันทีก็ได้
- เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานนั้นและแจ้งให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบ ในการสืบพยานดังกล่าว พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะซักค้านพยานนั้นได้ และให้นำความในวรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม
- ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๗๒ ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

- การสืบพยานไว้ล่วงหน้าในคดีอาญาแบ่งเป็นกี่ประเภทและศาลจะรับฟังพยานที่สืบไว้ล่วงหน้าซึ่งไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลยได้เพียงใด
- ศึกษาวิเคราะห์จากคำพิพากษาฎีกาที่ 10272/2553
- ข้อเท็จจริง
- 1. ความเป็นมาของคดีนี้ เดิม พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องนายเอก นายสมศักดิ์ นายพิชิต และนายพัฒน์พงศ์ ว่า ร่วมกับนายเอ (ซึ่งขณะนั้นนายเอหลบหนีและจับตัวไม่ได้) กล่าวหาว่าร่วมกระทำความผิดในข้อหาตาม ป.อ. มาตรา 289 มาตรา 295 มาตรา 309 มาตรา 310 มาตรา 364 และมาตรา 365 ซึ่งในคดีดังกล่าวได้มีผู้เสียหาย และนางรัชนีวรรณ เข้าเบิกความเป็นพยานของอัยการซึ่งศาลได้พิพากษาลงโทษจำเลย ทั้ง 4 ตามคดีหมายเลขแดงที่ 895/2546

- 2. ต่อมาเจ้าพนักงานตำรวจได้จับตัวนายเอได้ อัยการจึงได้ยื่นฟ้องนายเอ เป็นคดีใหม่อีกคดีหนึ่งในข้อหาเดียวกับพวกทั้ง 4 คน ดังกล่าวข้างต้นในข้อ 1. ในคดีที่นายเอถูกฟ้องเป็นคดีใหม่นี้ ปัญหามีว่า พยานปากผู้เสียหายและนางรัชนีวรรณซึ่งเบิกความไว้ในคดีหมายเลขแดงที่ 895/2546 คำเบิกความของบุคคลทั้งสองจะนำมาฟังลงโทษนายเอ โดยที่พยานทั้งสองปากไม่ได้มาเบิกความต่อหน้านายเอ อีกครั้งได้หรือไม่ คดีนี้จึงขึ้นสู่ศาลฎีกาในประเด็นดังกล่าว

- 3. ศาลฎีกาพิจารณาประเด็นดังกล่าวแล้วเห็นว่า คำเบิกความของผู้เสียหายและนางรัชนีวรรณ ซึ่งศาลชั้นต้นได้สืบพยานไว้ก่อนแล้วในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 895/2546 ของศาลชั้นต้นซึ่งพวกของจำเลยคือนายเอก นายสมศักดิ์ นายพิชิต และนายพัฒน์พงศ์ ซึ่งร่วมกระทำความผิดกับจำเลยในคดีนี้ถูกฟ้องเป็นจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 ในคดีดังกล่าว คดีนี้และคดีดังกล่าวจึงเป็นคดีเดียวกัน แต่ที่พนักงานอัยการแยกฟ้องเป็น 2 คดี เนื่องจากจับจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 ได้ก่อน ส่วนจำเลย (นายเอ) เพิ่งจับได้ในภายหลังเพราะหลบหนี ดังนั้น ศาลจึงรับฟังคำเบิกความของผู้เสียหายและนางรัชนีวรรณที่ได้เบิกความไว้ในคดีก่อนมารับฟังในการพิจารณาคดีนี้ได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ วรรคห้า ที่จำเลยฎีกาว่า พยานปากนี้ไม่ได้มาเบิกความต่อหน้าจำเลยตาม ป.วิ.อ. มาตรา 172 และทำให้จำเลยไม่มีโอกาสซักค้าน เพราะโจทก์ไม่สามารถติดตามหาตัวพยานทั้งสองปากมาได้ทำให้ศาลชั้นต้นต้องงดสืบพยานปากนี้นั้นจึงไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ

- 4. ศาลฎีกาได้พิจารณาต่อไปอีกว่า การที่จำเลยฎีกาว่าพยานปากนางรัชนี้ วรรณเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยในการร่วมกันทำร้ายร่างกายผู้ตายจึง ต้องห้ามรับฟังตาม ป.วิ.อ. มาตรา 232 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลย เป็นพยาน” ก็ปรากฏว่าผู้เสียหายทำร้ายผู้ตายโดยใช้ไม้ตีแขนขาผู้ตายก็ เนื่องจากถูกจำเลยบังคับให้ตีเมื่อผู้เสียหายไม่ตีผู้ตายจำเลยก็จะตีผู้เสียหายทำให้ ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บมี รอยช้ำบวมที่ใบหน้า ศีรษะ แขนและขา การที่ ผู้เสียหายตีผู้ตายดังกล่าว เป็นเพราะอยู่ภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยง หรือขัดขืนได้ ผู้เสียหายจึงมิได้ร่วมกระทำความผิดกับจำเลย โจทก์จึงมิได้อ้าง จำเลยเป็นพยานดังที่จำเลยฎีกา

- 5. ศาลฎีกาพิจารณาต่อไปอีกว่า ส่วนที่จำเลยฎีกาว่า จำเลยกระทำความผิดคดีนี้เพราะว่าบันดาลโทสะนั้นก็เป็นข้อที่ จำเลยเพ่งยกขึ้นอ้างในชั้นฎีกาจึงเป็นข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากัน มาแล้วโดยชอบในศาลล่างทั้งสอง ต้องห้ามฎีกาตาม ป.วิ.พ. มาตรา 249 วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 15 ศาลฎีกาไม่ รับวินิจฉัย

- ข้อสังเกต
- 1. ในคดีอาญา มีการสืบพยานตาม ป.วิ.อ. ได้ 2 ช่วงเวลา คือ
 - 1.1 สืบพยานก่อนฟ้องคดีอาญา เป็นการสืบพยานล่วงหน้าตาม ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ
 - 1.2 สืบพยานหลังโจทก์ยื่นฟ้องคดีไว้แล้ว ซึ่งยังแบ่งเป็นสืบพยานก่อนถึงวันนัด (ตามมาตรา 173 วรรคสอง และมาตรา 55/1) และสืบพยานตามนัด
 - 1.3 ในทางปฏิบัติของศาล หากพนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา 237 ทวิ ศาลจะส่งคำร้องของพนักงานอัยการทำนองว่า “เรียกพนักงานอัยการและเรียกผู้ต้องหาเพื่อสืบพยานทันที” สำเนาคำร้องให้ผู้ต้องหา แต่หากผู้ต้องหาเป็นผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา 237 ทวิ ศาลจะส่งคำร้องทำนองว่า “สำเนาให้พนักงานสอบสวน (หรือพนักงานอัยการ) ทราบ เพื่อสืบพยานผู้ร้องทันที”

- ผลของการดำเนินการสืบพยานล่วงหน้าตามมาตรา 237 ทวิ ให้ศึกษาฎีกาต่อไปนี้เปรียบเทียบเพิ่มเติม
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2980/2547
- ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ
- ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุตั้งที่ระบุไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ วรรคแรก พนักงานอัยการย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งสืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่หรือไม่ ประกอบกับ ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ วรรคสี่ ก็ให้ศาลสามารถมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานและอ่านคำเบิกความของพยานให้พยานฟังนั้นฟังได้แม้ผู้ต้องหาจะไม่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมตัวอยู่

- คำพิพากษาฎีกาที่ 757/2545
- ป.วิ.พ. มาตรา 46 วรรคสี่
- ป.วิ.อ. มาตรา 15, 172 วรรคสอง, 237 ทวิ
- ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ เป็นบทบัญญัติในหมวด 2 พยานบุคคล ที่กำหนดให้ศาลชั้นต้นที่ได้รับคำร้องจากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้สืบพยานก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลซึ่งจะต้องนำมาสืบในภายหน้าจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ยากแก่การนำมาสืบ ดังนั้นการสืบพยานผู้เสียหายดังกล่าวจึงไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 172 วรรคสอง และก่อนสืบพยานศาลก็ได้สอบถามผู้ต้องหาแล้วแถลงว่าไม่ได้ต้องการทนายความ การสืบพยานผู้เสียหายก่อนฟ้องคดีต่อศาลจึงเป็นไปโดยชอบแล้ว
- ศาลชั้นต้นสืบพยานผู้เสียหายตาม ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ โจทก์ได้จัด อ. เป็นล่าม ซึ่งก่อนจะแปลคำเบิกความ อ. ได้สาบานตนแล้ว แม้ อ. จะเป็นเพื่อนผู้เสียหายซึ่งอยู่ในที่เกิดเหตุและทางราชการมิได้รับรองเป็นล่ามก็ตาม ก็ไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายใดห้ามมิให้เป็นล่ามไว้ อีกทั้งจำเลยก็ได้คัดค้านล่ามดังกล่าวไว้ในการสืบพยาน การเบิกความของผู้เสียหายซึ่งเป็นชาวต่างประเทศและไม่เข้าใจภาษาไทยชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา 46 วรรคสี่ ประกอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา 15 แล้ว

- คำพิพากษาฎีกาที่ 9412/2539
- ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิที่ให้ศาลซักถามพยานนั้น ต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาต้องการทนายความและศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายความหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายความได้ทัน เมื่อจำเลยทั้งสามไม่ต้องการทนายความ หากแม้ศาลจะมีได้ซักถามพยานนั้นให้แทนจำเลยทั้งสาม การสืบพยานก็ชอบ และรับฟังคำเบิกความของพยานในการพิจารณาคดีเมื่อจำเลยทั้งสามถูกฟ้องได้

- คำพิพากษาฎีกาที่ 3541-3542/2550
- ป.วิ.อ. มาตรา 158 (5), 237 ทวิ
- โจทก์บรรยายฟ้องถึงการกระทำความผิดของจำเลยที่ 2 ไว้ในข้อ 1 ว่า "เมื่อระหว่างตั้งแต่วันที่ 6 พฤษภาคม 2544 เวลากลางวัน จนถึงวันที่ 15 ธันวาคม 2544 เวลากลางคืน หลังเที่ยง วันเวลาใดไม่ปรากฏชัด จำเลยได้บังอาจกระทำชำเราเด็กหญิง ส. อายุ 12 ปีเศษ (เกิดวันที่ 27 ตุลาคม 2532) ซึ่งเป็นเด็กอายุยังไม่เกิน 13 ปี และมีใช้ภริยาของจำเลย โดยเด็กหญิง ส. ยินยอม เหตุเกิดที่แขวงใดเขตใดไม่ปรากฏชัด ในกรุงเทพมหานคร" คำฟ้องของโจทก์ดังกล่าวเป็นการบรรยายถึงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยที่ 2 ได้กระทำความผิดข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ พอที่จะทำให้จำเลยที่ 2 เข้าใจข้อหาได้ดีว่าวันเวลาที่จำเลยที่ 2 กระทำความผิดเป็นวันเวลาใด และจำเลยที่ 2 กระทำความผิดที่ใด โดยโจทก์หาต้องบรรยายระบุวัน เวลาที่แน่ชัดว่าจะต้องเป็นวันที่เท่าใด เดือนใด เวลาอะไรที่แน่นอน และหาต้องบรรยายระบุเหตุเกิดที่แขวงใด เขตใดที่แน่นอนในกรุงเทพมหานคร คำฟ้องของโจทก์จึงเป็นคำฟ้องที่ชอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา 158 (5)

(ต่อ)

- ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ เป็นบทบัญญัติในหมวด 2 พยานบุคคล ที่กำหนดให้ศาลชั้นต้นที่ได้รับคำร้องจากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้สืบพยานไว้ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุจำเป็นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า เช่น อาจจะมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย หรือมีเหตุจูงใจบางอย่างที่จะทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถมาเบิกความเป็นพยานในภายหน้าได้ เป็นต้น การสืบพยานดังกล่าวจึงไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 172 วรรคสอง และคดีนี้ปรากฏว่าในวันนัดสืบพยานก่อนฟ้องคดีต่อศาล พนักงานอัยการได้แจ้งวันนัดสืบพยานให้จำเลยที่ 3 ทราบแล้ว แต่จำเลยที่ 3 ไม่มาศาลและไม่แต่งตั้งทนายความ แสดงว่าจำเลยที่ 3 ไม่ตั้งใจที่จะถามค้านผู้เสียหาย การสืบพยานผู้เสียหายก่อนฟ้องคดีต่อศาลจึงชอบด้วยกฎหมาย

- คำพิพากษาฎีกาที่ 5671/2552
- ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ
- โจทก์ยื่นคำร้องขอให้สืบพยานไว้ก่อนวันเดียวกับที่ศาลชั้นต้นสืบพยานปากดังกล่าว โดยคำร้องอ้างเหตุถูกต้องตาม ป.วิ.อ. มาตรา 237 ทวิ ฉะนั้น ที่ศาลชั้นต้นดำเนินการสืบพยานให้และเห็นว่าไม่อาจตั้งทนายความให้จำเลยที่ 1 และที่ 3 ได้ทัน จึงชอบด้วยเหตุผล ทั้งตามรายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นที่ทำในวันนั้นยังปรากฏว่าศาลชั้นต้นได้แจ้งให้จำเลยทั้งสองทราบและให้โอกาสซักถามพยานได้ ซึ่งจำเลยทั้งสองไม่คัดค้าน โดยจำเลยที่ 1 เองก็ได้ซักถามพยานด้วยแต่จำเลยอื่นไม่ติดใจถามค้านตามบันทึกทำคำเบิกความ ส่วนที่ศาลชั้นต้นไม่ซักถามพยานนั้นเป็นดุลพินิจที่ทำได้โดยชอบ หากเห็นว่าคำเบิกความชัดเจนแล้ว ดังนี้ การสืบพยานปากผู้เสียหายไว้ก่อนฟ้องคดีของศาลชั้นต้นจึงชอบแล้ว

- คำพิพากษาฎีกาที่ 7745/2552
- ป.วิ.อ. มาตรา 226, 226/5, 237
- คำเบิกความของ ว. และ ส. พยานโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องซึ่งศาลต้องบันทึกไว้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 237 วรรคหนึ่ง เป็นพยานเอกสารอย่างหนึ่งซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่า จำเลยทั้งสองมีผิดหรือบริสุทธิ์ โจทก์จึงชอบที่จะอ้างเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ตามมาตรา 226 แต่ในการสืบพยานโจทก์ในชั้นพิจารณา ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ดลสืบ ว. และ ส. เนื่องจากความผิดของโจทก์ที่ละเลยเพิกเฉยไม่เอาใจใส่ในการส่งหมายเรียกให้พยานหรือนำพยานมาศาล จึงไม่ใช่กรณีมีเหตุจำเป็นหรือเหตุอันสมควรที่ศาลอาจรับฟังบันทึกคำเบิกความของ ว. และ ส. ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องประกอบพยานหลักฐานอื่นในชั้นพิจารณาได้ตามมาตรา 226/5

- การสืบพยานนอกศาลโดยเจ้าหน้าที่
- ป.วิ.พ. มาตรา 103 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการขาดนัด การร้องสอด และการขับไล่ออกนอกศาล ห้ามมิให้ศาลที่พิจารณาคดี หรือผู้พิพากษาที่รับมอบหมายหรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งดังกล่าวข้างต้นทำการสืบพยานหลักฐานใด โดยมีได้ให้โอกาสเต็มที่แก่คู่ความทุกฝ่ายในอันที่จะมาฟังการพิจารณาและใช้สิทธิเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาเช่นนั้นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ ไม่ว่าพยานหลักฐานนั้นคู่ความฝ่ายใดจะเป็นผู้อ้างอิงหรือศาลเป็นผู้สั่งให้สืบ
- มาตรา 103/1 ในกรณีที่คู่ความตกลงกัน และศาลเห็นเป็นการจำเป็นและสมควร ศาลอาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานศาลหรือเจ้าพนักงานอื่นซึ่งคู่ความเห็นชอบให้ทำการสืบพยานหลักฐานส่วนใดส่วนหนึ่งที่จะต้องกระทำนอกศาลแทนได้
- ให้เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและให้นำความในมาตรา 103 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

- การสืบพยานนอกศาลโดยเจ้าหน้าที่ เป็นกรณี ตามมาตรา 103/1 คือ ต้องเป็นกรณีที่คู่ความตกลงกัน และศาลเห็นเป็นการจำเป็น และสมควร ศาลอาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานศาลหรือเจ้าพนักงานอื่น ที่ คู่ความเห็นชอบให้ทำการสืบพยานหลักฐาน ส่วนใดส่วนหนึ่งที่ต้อง กระทำนอกศาลได้
- โดยมี “ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการนำ สืบพยานหลักฐานและการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการ ประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556” โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ คือ

- ข้อ ๕ ในกรณีที่ศาลแต่งตั้งเจ้าพนักงานศาลหรือเจ้าพนักงานอื่นให้ทำการสืบพยานหลักฐานนอกศาลตามมาตรา ๑๐๓/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้ดำเนินการดังต่อไปนี้
- (๑) การสืบพยานบุคคลให้เจ้าพนักงานศาลหรือเจ้าพนักงานอื่นจัดทำบันทึกคำเบิกความของพยานและอ่านให้พยานฟังและให้พยานลงลายมือชื่อไว้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๙ และ ๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเว้นแต่การบันทึกคำเบิกความนั้นเป็นการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นเสียงหรือภาพและเสียงซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง
- (๒) การสืบพยานหลักฐานอื่นให้เจ้าพนักงานศาลหรือเจ้าพนักงานอื่นจัดทำบันทึกการตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าวไว้โดยละเอียดและอ่านให้คู่ความฟังเว้นแต่การจัดทำบันทึกการ
- ๒ ตรวจสอบพยานหลักฐานนั้นเป็นการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพเสียงหรือภาพและเสียงซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง
- ในกรณีที่เจ้าพนักงานอื่นได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งศาลอาจมอบให้เจ้าพนักงานศาลคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานดังกล่าวด้วยก็ได้
- ให้เจ้าพนักงานศาลหรือเจ้าพนักงานอื่นจัดทำรายงานการดำเนินการเสนอต่อศาลโดยให้คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องลงลายมือชื่อไว้ด้วยหากไม่อาจดำเนินการได้ให้บันทึกเหตุแห่งการนั้นไว้

- หมวด๒ การสืบพยานหลักฐานตามวิธีการที่คู่ความตกลงกัน
- ข้อ๖ ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้สืบพยานหลักฐานตามวิธีการที่คู่ความตกลงกันตามมาตรา๑๐๓/๒แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งถ้าจะต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลศาลอาจมอบให้เจ้าพนักงานศาลคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ดูแลตรวจสอบบันทึกการตรวจสอบและรายงานให้ศาลทราบก็ได้
- การจัดทำบันทึกและรายงานของเจ้าพนักงานศาลตามวรรคหนึ่งให้นำความในข้อ๕มาใช้บังคับโดยอนุโลม

- การยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย (มาตรา 227 วรรคสอง)
- มาตรา ๒๒๗ ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น
- เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย
- - เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย โดยประโยชน์แห่งความสงสัยที่จะยกให้เป็นผลดีแก่จำเลยนั้น ต้องมีเหตุสงสัยอันควรด้วย (ฎ. 643/31)

กฎหมายลักษณะพยาน

ครั้งที่ 7-8

- วิธีการนำสืบพยานหลักฐานที่เป็นบทบัญญัติเฉพาะในคดีอาญา ตาม ป.วิ.อ.
- มาตรา ๑๗๒ การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น
- เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป
- ในการสืบพยาน เมื่อได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ซึ่งอาจกระทำโดยการใช้โทรทัศน์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้

- ในการสืบพยาน ให้มีการบันทึกคำเบิกความพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียงซึ่งสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของการบันทึกได้ และให้ศาลอุทธรณ์ศาลฎีกาใช้การบันทึกดังกล่าวประกอบการพิจารณาคดีด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา
- ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาตามวรรคสามและวรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

- มาตรา ๑๗๒ ทวิ ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ วรรค ๒ แล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณี ดังต่อไปนี้
- (๑) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน
- (๒) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่า การพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวแก่จำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ได้
- (๓) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่ง ๆ ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้

- (๔) จำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายความและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน
- (๕) ในระหว่างการพิจารณาและสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล
- ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (๒) หรือ (๓) ลับหลังจำเลยคนใดไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณา และการสืบพยานที่กระทำลับหลังนั้นเป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนนั้น

- มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ภายหลังจากศาลได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง แล้ว เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลออกหมายจับจำเลย หากไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า และจำเลยมีทนายความ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ และเมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป
- การพิจารณาและสืบพยานตามวรรคหนึ่งต้องมีใช้คดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล

- มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๒ ในคดีที่จำเลยเป็นนิติบุคคล ภายหลังจากที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง แล้ว เมื่อมีกรณีที่ศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้ว แต่ยังจับตัวมาไม่ได้ภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ และไม่มีผู้แทนอื่นของนิติบุคคลมาดำเนินการแทนนิติบุคคลนั้นได้ เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ และเมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จแล้วให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป

- มาตรา ๑๗๒ ตริ เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้
- (๑) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้
- (๒) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามตงผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์
- ในการเบิกความของพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาด้วย และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

- ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นสมควรหรือถ้าพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควรซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นผลร้ายแก่เด็กถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความและในกรณีเช่นนี้ให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถามติงพยานได้ ทั้งนี้ เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร
- ในกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามวรรคหนึ่งเพราะมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

- มาตรา ๑๗๒ จัตวา ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๗๒ ตี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสืบพยานนอกศาลในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี
- จากบทบัญญัติตามที่กล่าวมาทั้งหมด พอสรุปหลักเกณฑ์ การนำพยานหลักฐานที่เป็นบทบัญญัติเฉพาะในคดีอาญาได้ ดังนี้
 1. การสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผย
 2. การสืบพยานในศาลต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ซึ่งมีข้อยกเว้นตามมาตรา 172 วรรคสาม, 172 ทวิ, 172 ตริ, 180 (ศาลสั่งให้จำเลยออกนอกห้องพิจารณาเพราะขัดขวางการพิจารณา), 237 ทวิ (การสืบพยานก่อนฟ้อง)
- การที่ศาลใช้ดุลยพินิจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการ ตามมาตรา 175 ไม่ใช่การสืบพยาน จึงไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเช่นกัน (ฎ.5239/47) แต่การที่ทนายจำเลยแถลงรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานโจทก์ ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย (ฎ.651/49, 208/51)

- 3. การสืบพยานเด็ก (มาตรา 172 ตร.) มีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างจากการสืบพยานบุคคลโดยทั่วไป คือ
 - 1) เด็กจะต้องเบิกความในที่ที่เหมาะสม โดยไม่ต้องอยู่ต่อหน้าจำเลย แต่จะถ่ายทอดภาพและเสียงของเด็กไปที่ห้องพิจารณา
 - 2) อาจมีการฉายวิดีโอทัศน์คำให้การของเด็กในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องที่บันทึกไว้ให้เด็กดูต่อหน้าคู่ความก่อนเด็กเบิกความต่อศาลก็ได้
 - 3) ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้ามาเกี่ยวข้องในการเบิกความ
 - 4) มีวิธีการถามพยานเด็กเป็นพิเศษ โดยศาลอาจถามเองหรือถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือศาลอาจให้คู่ความถามผ่านทางนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ก็ได้

- 4. การสืบพยานที่มีภาวะแห่งจิตหรือเกรงกลัวจำเลย
- มาตรา 172 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในการสืบพยาน เมื่อได้พิจารณาถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ซึ่งอาจกระทำโดยการใช้อินเทอร์เน็ตวงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้” ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นของหลักการสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยเช่นเดียวกัน

พยานบุคคล

- ความหมายของพยานบุคคลและบุคคลที่อาจเป็นพยานบุคคล
- พยานบุคคล หรือ พยาน (witness) หมายถึง ผู้รู้เห็นด้วยประสาทสัมผัสของตนซึ่งการกระทำความผิดอาญาหรือเหตุการณ์สำคัญอื่นๆ
- เช่น ได้เห็นด้วยตา ได้ฟังด้วยหู ได้ดมด้วยจมูก หรือได้สัมผัสด้วยมือ ของตนเอง และเพราะฉะนั้น จึงสามารถให้รายละเอียดสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์เช่นว่านั้นได้
- พยานบุคคลที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารมาด้วยตนเองนั้น เรียกว่า "ประจักษ์พยาน" (eyewitness)

- พยานทั้งหลายมักได้รับเบิกตัวขึ้นศาลเพื่อให้การในการพิจารณา
คดี การเรียกพยานให้ปรากฏตัวต่อศาลนั้น ศาลจะใช้ "หมายเรียก
พยาน" (subpoena) หรือหากคู่ความนำพยานมาเบิกความต่อ
ศาลเอง จะเรียกว่า "พยานนำ" ในต่างประเทศ คดีบางประเภท โจทก์
หรือจำเลย หรือผู้แทน เช่น ทนายความ ก็มีอำนาจออกหมายเรียก
พยานได้
- พยานผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ต่าง ๆ หากศาลเป็นผู้แต่งตั้ง
เรียกว่า "พยานผู้เชี่ยวชาญ" (expert witness) แต่หากคู่ความ
เป็นฝ่ายนำมาเอง เรียกว่า "ผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญ"

- ป.วิ.พ. มาตรา ๙๕ ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใดเว้นแต่บุคคลนั้น
- (๑) สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ และ
- (๒) เป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วยตนเองโดยตรง แต่ความในข้อนี้ให้ใช้ได้ต่อเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยชัดแจ้งหรือคำสั่งของศาลว่าให้เป็นอย่างอื่น
- ถ้าศาลไม่ยอมรับไว้ซึ่งคำเบิกความของบุคคลใด เพราะเห็นว่าบุคคลนั้นจะเป็นพยานหรือให้การดังกล่าวข้างต้นไม่ได้ และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดยางงานระบุนามพยาน เหตุผลที่ไม่ยอมรับและข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน

- บุคคลที่อาจจะเป็นพยานได้หมายถึงบุคคลที่ไม่ต้องห้ามตามกฎหมายมิให้เป็นพยาน มีอยู่เพียง 2 กรณี คือ
- 1) พยานที่ไม่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ ตาม ป.วิ.พ.มาตรา 95 (1)-(2)
- 2) จำเลยมีอาจเป็นพยานโจทก์ในคดีอาญา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 232
- พยานที่พูดภาษาไทยได้ต้องเบิกความเป็นภาษาไทย ถ้าพยานไม่สามารถพูดหรือไม่เข้าใจภาษาไทยได้หรือพยานเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นก็จะต้องใช้ล่าม
- หากไม่มีล่ามศาลก็ต้องจัดหาให้ หากพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้ ก็ต้องใช้ล่ามภาษามือ หากไม่มีล่ามภาษามือศาลก็ต้องจัดหาให้ หรือจัดให้มีการถามตอบหรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่ศาลเห็นสมควร (ป.วิ.อ. มาตรา 13)

- **หน้าที่และสิทธิของพยานบุคคล**

- **1. หน้าที่ของพยานบุคคล**

- (1) หน้าที่ในการไปเบิกความเป็นพยาน ตาม ป.วิ.พ.

- มาตรา ๑๐๖ ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดไม่สามารถนำพยานของตนมาศาลได้เอง คู่ความฝ่ายนั้นอาจขอต่อศาลก่อนวันสืบพยานให้ออกหมายเรียกพยานนั้นมาศาลได้ โดยศาลอาจให้คู่ความฝ่ายนั้นแถลงถึงความเกี่ยวพันของพยานกับข้อเท็จจริงในคดีอันจำเป็นที่จะต้องออกหมายเรียกพยานดังกล่าวด้วยและต้องส่งหมายเรียกพร้อมสำเนาคำแถลงของผู้ขอให้พยานรู้ล่วงหน้าอย่างน้อยสามวัน

- หมายเรียกพยานต้องมีข้อความดังนี้

- (๑) ชื่อและตำบลที่อยู่ของพยาน ชื่อคู่ความ ศาล และทนายความฝ่ายผู้ขอ

- (๒) สถานที่และวันเวลาซึ่งพยานจะต้องไป

- (๓) กำหนดโทษที่จะต้องรับในกรณีที่不去ตามหมายเรียกหรือเบิกความเท็จ

- ถ้าศาลเห็นว่าพยานจะไม่สามารถเบิกความได้โดยมิได้เตรียม ศาลจะจดแจ้งข้อเท็จจริงซึ่งพยานอาจถูกซักถามลงไว้ในหมายเรียกด้วยก็ได้

- มาตรา ๑๐๖/๑ ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพยานดังต่อไปนี้
- (๑) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ว่าในกรณีใด ๆ
- (๒) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา ไม่ว่าในกรณีใด ๆ
- (๓) ผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมาย
- ในกรณีตาม (๒) และ (๓) ให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่รับมอบ หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งออกคำบอกกล่าวว่าจะสืบพยานนั้น ณ สถานที่และวันเวลาใดแทนการออกหมายเรียก โดยในกรณีตาม (๒) ให้ส่งไปยังพยาน ส่วนตาม (๓) ให้ส่งคำบอกกล่าวไปยังสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติว่าด้วยการนั้น หรือตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

- มาตรา ๑๐๗ ถ้าศาลเห็นว่าในการสืบสวนหาความจริง จำเป็นต้องไปสืบพยาน ณ สถานที่ซึ่งข้อเท็จจริงอันประสงค์จะให้พยานเบิกความนั้นได้เกิดขึ้น ให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่รับมอบ หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อการนั้นส่งหมายเรียกไปยังพยานระบุสถานที่และวันเวลาที่จะไปสืบพยาน แล้วสืบพยานไปตามนั้น
- มาตรา ๑๐๘ พยานที่ได้รับหมายเรียกโดยชอบดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๐๖ และมาตรา ๑๐๗ นั้น จำต้องไป ณ สถานที่และตามวันเวลาที่กำหนดไว้ เว้นแต่มีเหตุเจ็บป่วยหรือมีข้อแก้ตัวอันจำเป็นอย่างอื่นโดยได้แจ้งเหตุนั้นให้ศาลทราบแล้ว และศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวนั้นฟังได้

- การสืบพยานบุคคลตามกฎหมายไทยนั้น ไม่ได้จำกัดอายุขั้นต่ำของพยานบุคคลไว้ แต่ผู้ที่จะเป็นพยานบุคคลจะต้องสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ แม้แต่ผู้หูหนวก เป็นใบ้ ก็สามารถเป็นพยานได้ และจะต้องเป็นประจักษ์พยาน ได้รู้เห็นเรื่องนั้นมาโดยตรง ส่วนพยานบอกเล่านั้นโดยหลักแล้วห้ามรับฟัง เว้นแต่ ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่า นั้น น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือ มีเหตุจำเป็นเนื่องจากไม่สามารถนำ ประจักษ์พยานมาเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความ ยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่านั้น
- ในคดีแพ่ง คู่ความสามารถอ้างคู่ความอีกฝ่ายเป็นพยานได้ แต่ในคดีอาญา กฎหมายห้ามไม่ให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน

- การออกหมายเรียกพยาน มาตรา 106 ให้อำนาจศาลที่จะสอบถามคู่ความผู้ขอออกหมาย แกลงถึงความเกี่ยวพันของพยานที่ขอให้ออกหมายกับข้อเท็จจริงที่จะให้พยานเบิกความได้ด้วย เพื่อป้องกันมิให้ขอออกหมายโดยไม่จำเป็น หรือมิให้ใช้การขอออกหมายไปสร้างความเดือดร้อนแก่พยานโดยมิชอบด้วย
- คดีแพ่ง พยานหมายมีสิทธิได้รับค่าป่วยการและค่าพาหนะตามตาราง 4 ท้าย ป.วิ.พ ส่วนพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับค่าพาหนะค่าป่วยการและค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง (ป.วิ.อ. มาตรา 256)

- ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 108 ผู้ที่เจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ไม่อาจไปศาลได้ และศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวฟังได้ ไม่ต้องไปศาลส่วนสมเด็จพระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี พระยุพราชหรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา มาตรา 106/1 ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพยานดังกล่าว แต่ให้ออกคำบอกกล่าวแทน และห้ามไปถึงผู้ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันด้วย
- พยานที่ได้รับหมายเรียกให้ไปเบิกความโดยชอบแล้ว จงใจไม่ไปศาลอาจถูกศาลออกหมายจับและกักขังไว้จนกว่าจะได้เบิกความ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 111(2) และอาจมีความผิด ตาม ป.อ. มาตรา 170 อีกด้วย

- (2) หน้าที่ในการสาบาน /ปฏิญาณก่อนเบิกความ ตาม ป.วิ.พ.
- มาตรา ๑๑๒ ก่อนเบิกความพยานทุกคนต้องสาบานตนตามลัทธิศาสนาหรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามความสัตย์จริงเสียก่อน เว้นแต่
- (๑) พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- (๒) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี หรือบุคคลที่ศาลเห็นว่าหย่อนความรู้สึกลึกซึ้งและชอบ
- (๓) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา
- (๔) บุคคลซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สาบานหรือกล่าวคำปฏิญาณ

- มาตรา ๑๑๕ พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยานจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ สำหรับบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ ภายใต้งี้อื่นไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้น ๆ ก็ได้

- ก่อนเบิกความ พยานทุกคนต้องสาบานตนตามลัทธิ ศาสนาหรือจารีต ประเพณีแห่งชาติของตนหรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามสัตย์จริงเสียก่อน ยกเว้นแต่บุคคลต่อไปนี้
 - (1) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี หรือหย่อนความรู้สึกผิดและชอบ
 - (2) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา
 - (3) บุคคลซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สาบาน
 - “ถ้าพยานไม่สาบานจะขัดต่อกฎหมาย ศาลจะรับฟังพยานไม่ได้”
 -
- เมื่อพระมหากษัตริย์และพระราชินีมาเป็นพยานศาลจะมีเอกสิทธิ์ดังนี้ คือ
 - (1) ไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความก็ได้ (มาตรา 112 (1))
 - (2) ไม่ต้องเบิกความหรือให้ถ้อยคำใด ๆ ก็ได้ (มาตรา 115)

- (3) หน้าที่เบิกความตามความเป็นจริง
- พยานต้องเบิกความตามความเป็นจริง การเบิกความเท็จในข้อสำคัญของคดี ไม่ว่าจะเป็นการเบิกความในคดีแพ่งหรือคดีอาญา เป็นความผิด ตาม ป.อ. มาตรา 177
- “มาตรา ๑๗๗ ผู้ใดเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำการในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท”

- (4) หน้าที่อื่น ได้แก่
- - การเบิกความจะต้องเบิกความด้วยวาจา และห้ามอ่านข้อความที่เขียนมา ยกเว้นศาลอนุญาตหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งสามารถทำความเข้าใจเป็นหนังสือต่อศาลได้ แต่ในคดีอาญา พยานผู้เชี่ยวชาญที่ทำความเข้าใจเป็นหนังสือต่อศาลก็ต้องมาศาลเพื่อเบิกความประกอบด้วย (ป.วิ.พ. มาตรา 113)
- - พยานต้องลงชื่อในบันทึกคำเบิกความที่ศาลทำขึ้น (ป.วิ.พ. มาตรา 121)
- - หน้าที่ ที่จะต้องไม่เบิกความต่อหน้าพยานอื่นที่จะเบิกความในภายหลัง (ป.วิ.พ. มาตรา 114) ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 236 ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ที่จะเป็นพยานซึ่งมิใช่จำเลยออกไปอยู่นอกห้องพิจารณาคดีจนกว่าจะเข้ามาเบิกความ และเมื่อเบิกความแล้วศาลอาจให้รออนอกห้องพิจารณาก่อนก็ได้ หากศาลมีคำสั่งดังกล่าวพยานก็ต้องปฏิบัติตาม

- 2. สิทธิของพยานบุคคล

- (1) สิทธิที่จะไม่ไปศาล

- ตาม มาตรา ๑๐๘ พยานที่ได้รับหมายเรียกโดยชอบ แต่มีเหตุเจ็บป่วยหรือมีข้อแก้ตัวอันจำเป็นอย่างอื่นโดยได้แจ้งเหตุนั้นให้ศาลทราบแล้ว และศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวนั้นฟังได้ รวมถึง ตาม มาตรา ๑๐๖/๑ ที่ห้ามมิให้ออกหมายเรียกพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทน พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา

- (2) สิทธิของพยานบางประเภทที่ไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณ
- ได้แก่ พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี หรือบุคคลที่ศาลเห็นว่าหย่อนความรู้สึกผิดและชอบ พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา และ บุคคลซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สาบานหรือกล่าวคำปฏิญาณ (มาตรา 112)

- (3) สิทธิของพยานบางประเภทที่ไม่ต้องเบิกความ
- ตาม มาตรา 115 พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา แม้มาเป็นพยานจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ ก็ได้ สำหรับบุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันตามกฎหมายจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามกฎหมายนั้น ๆ ก็ได้

- (4) สิทธิที่จะไม่ตอบคำถาม
- มาตรา 118 วรรค 3 ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ห้ามไม่ให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานด้วย
- (๑) คำถามอันไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี
- (๒) คำถามที่อาจทำให้พยาน หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นหมิ่นประมาทพยาน เว้นแต่คำถามเช่นนั้นเป็นข้อสาระสำคัญในอันที่จะชี้ขาดข้อพิพาท
- ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานฝ่าฝืนตอบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งร้องคัดค้าน ศาลมีอำนาจที่จะชี้ขาดว่าควรให้ใช้คำถามนั้นหรือไม่ ในกรณีเช่นนี้ ถ้าคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องคัดค้านคำชี้ขาดของศาล ก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดไว้ในรายงานซึ่งคำถามและข้อคัดค้าน ส่วนเหตุที่คู่ความคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้นให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงาน หรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงเป็นหนังสือเพื่อรวมไว้ในสำนวน

- ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๔ พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อม อาจจะทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน
- พยานในคดีอาญามีเอกสิทธิ์ ตามกฎหมาย ที่ไม่ต้องตอบคำถามซึ่ง โดยตรงหรือโดยอ้อมอาจทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน เอกสิทธิ์นี้เป็นเรื่องเฉพาะตัวของพยานแต่ละคน เมื่อพยานถูกถาม ด้วยคำถามที่พยานเห็นว่าถ้าตอบคำถามนั้นอาจทำให้ตนเองถูกฟ้องคดีอาญา พยานก็ต้องอ้างเอกสิทธิ์นั้นเพื่อจะได้ไม่ต้องตอบคำถาม
- พยานในคดีอาญาจะไม่ตอบคำถามโดยอ้างว่าจะทำให้ผู้อื่นถูกฟ้อง คดีอาญาอย่างกรณีของพยานในคดีแพ่งหาได้ไม่ (ป.วิ.พ. มาตรา 118 วรรค 3) หากพยานตอบคำถามไปโดยไม่อ้างเอกสิทธิ์ก็ต้องถือว่าพยานสละเอกสิทธิ์นั้น

- (5) สิทธิที่จะไม่เปิดเผยความลับ (ป.วิ.พ. มาตรา 92, ป.วิ.อ. มาตรา 231)
- ป.วิ.พ. มาตรา ๙๒ ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดจะต้องเบิกความหรือนำพยานหลักฐานชนิดใด ๆ มาแสดง และคำเบิกความหรือพยานหลักฐานนั้นอาจเปิดเผย
- (๑) หนังสือราชการหรือข้อความอันเกี่ยวกับงานของแผ่นดินซึ่งโดยสภาพจะต้องรักษาเป็นความลับไว้ชั่วคราวหรือตลอดไป และคู่ความหรือบุคคลนั้นเป็นผู้รักษาไว้ หรือได้ทราบมาโดยตำแหน่งราชการ หรือในหน้าที่ราชการ หรือกิจราชการอื่นใด
- (๒) เอกสารหรือข้อความที่เป็นความลับใด ๆ ซึ่งตนได้รับมอบหมายหรือบอกเล่าจากลูกความในฐานะที่ตนเป็นทนายความ
- (๓) การประดิษฐ์ แบบ หรือการงานอื่น ๆ ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไม่ให้เปิดเผย
-

- คู่ความหรือบุคคลเช่นนั้นชอบที่จะปฏิเสธไม่ยอมเบิกความหรือนำพยานหลักฐานนั้น ๆ มาแสดงได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้เปิดเผยได้
- เมื่อคู่ความหรือบุคคลใดปฏิเสธไม่ยอมเบิกความหรือนำพยานหลักฐานมาแสดงดังกล่าวมาแล้ว ให้ศาลมีอำนาจที่จะหมายเรียกพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้มาศาลและให้ชี้แจงข้อความตามที่ศาลต้องการเพื่อวินิจฉัยว่าการปฏิเสธนั้นชอบด้วยเหตุผลหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่า การปฏิเสธนั้นไม่มีเหตุผลฟังได้ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งมิให้คู่ความหรือบุคคลเช่นนั้นยกประโยชน์แห่งมาตรานี้ขึ้นใช้ และบังคับให้เบิกความหรือนำพยานหลักฐานนั้นมาแสดงได้

- ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๑ เมื่อคู่ความหรือผู้ใดจะต้องให้การหรือส่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้
 - (๑) เอกสารหรือข้อความที่ยังเป็นความลับในราชการอยู่
 - (๒) เอกสารหรือข้อความลับ ซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องในอาชีพหรือหน้าที่ของเขา
 - (๓) วิธีการ แบบแผนหรืองานอย่างอื่นซึ่งกฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผย
 คู่ความหรือบุคคลนั้นมีอำนาจไม่ยอมให้การหรือส่งพยานหลักฐาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น
- ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดไม่ยอมให้การ หรือไม่ส่งพยานหลักฐานดังกล่าวแล้ว ศาลมีอำนาจหมายเรียกเจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับความลับนั้นมาแถลงต่อศาล เพื่อวินิจฉัยว่าการไม่ยอมนั้นมีเหตุผลจำจนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไร้เหตุผล ให้ศาลบังคับให้ ๑ การหรือส่งพยานหลักฐานนั้น

- หลักของกฎหมายลักษณะพยานมีขึ้นก็เพื่อสนับสนุนให้ศาลได้รับข้อเท็จจริงในคดีที่น่าเชื่อถือ ที่ถูกต้องและครบถ้วน แต่การติดต่อรหว่างบุคคลบางจำพวกได้รับการคุ้มครองไม่ให้เปิดเผยหรือนำเสนอเป็นพยานต่อศาล ทั้งที่เป็นพยานที่น่าเชื่อถือและมีคุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่สำคัญในคดี ทั้งนี้ก็เพราะกฎหมายมุ่งจะคุ้มครองผลประโยชน์ของพยาน คู่ความ หรือผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

- บุคคลผู้มีเอกสิทธิ ได้แก่ คู่ความ หรือบุคคลใดผู้จะต้องเบิกความหรือส่งเอกสาร ขอบเขตของเอกสิทธินั้นครอบคลุมถึงเอกสิทธิที่จะไม่เบิกความและไม่เสนอเอกสารซึ่งจะเปิดเผยความลับ
- ส่วนอำนาจของศาลนั้น ทั้งสองมาตราบัญญัติเหมือนกันว่าเมื่อมีการอ้างเอกสิทธิให้ศาลที่วินิจฉัยชี้ขาดเรียกเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามาชี้แจงก่อน

- ประเภทต่างๆ ของเอกสิทธิ์ แบ่งเป็น 3 ประเภท ตามชนิดของความลับ คือ
- 1. ความลับของทางราชการ
- 2. ความลับในทางวิชาชีพ
- 3. ความลับเกี่ยวกับการประดิษฐ์ แบบ หรือ การงานอื่นๆ ที่กฎหมายคุ้มครองไม่ให้เปิดเผย

- (6.) สิทธิอื่นๆ
- ได้แก่ สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (5) ที่บัญญัติว่า “พยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

- การถามพยานบุคคล

- ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๗ คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานชอบที่จะตั้งข้อซักถามพยานได้ในทันทีที่พยานได้สาบานตนและแสดงตนตามมาตรา ๑๑๒ และ ๑๑๖ แล้ว หรือถ้าศาลเป็นผู้ซักถามพยานก่อน ก็ให้คู่ความซักถามได้ต่อเมื่อศาลได้ซักถามเสร็จแล้ว
- เมื่อคู่ความฝ่ายที่ต้องอ้างพยานได้ซักถามพยานเสร็จแล้ว คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งชอบที่จะถามค้านพยานนั้นได้
- เมื่อได้ถามค้านพยานเสร็จแล้ว คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานชอบที่จะถามตั้งได้
- เมื่อได้ถามตั้งพยานเสร็จแล้ว ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดซักถามพยานอีก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล ถ้าคู่ความฝ่ายใดได้รับอนุญาตให้ถามพยานได้ดังกล่าวนี้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งย่อมถามค้านพยานได้อีกในข้อที่เกี่ยวกับคำถามนั้น

- คู่ความที่ระบุพยานคนใดไว้ จะไม่ติดใจสืบพยานคนนั้นก็ได้ ในเมื่อพยานคนนั้นยังมิได้เบิกความตามข้อถามของศาล หรือของคู่ความฝ่ายที่อ้าง แต่ถ้าพยานได้เริ่มเบิกความแล้วพยานอาจถูกถามค้านหรือถามติงได้
- ถ้าพยานเบิกความเป็นประปักษ์แก่คู่ความฝ่ายที่อ้างตนมา คู่ความฝ่ายนั้นอาจขออนุญาตต่อศาลเพื่อซักถามพยานนั้นเสมือนหนึ่งพยานนั้นเป็นพยานซึ่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างมา
- การซักถามพยานก็ดี การซักค้านพยานก็ดี การถามติงพยานก็ดี ถ้าคู่ความคนใดได้ตั้งทนายความไว้หลายคน ให้ทนายความคนเดียวเป็นผู้ถาม เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรเป็นอย่างอื่น

- ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๘ ในการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะซักถามพยานที่ดี หรือถามตึงพยานที่ดี ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นใช้คำถามนำ เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากศาล
- ในการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะถามตึงพยาน ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นใช้คำถามอื่นใดนอกจากคำถามที่เกี่ยวกับคำพยานเบิกความตอบคำถามค้าน
- ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานด้วย
- (๑) คำถามอันไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี
- (๒) คำถามที่อาจทำให้พยาน หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นหมิ่นประมาทพยาน เว้นแต่คำถามเช่นนั้นเป็นข้อสาระสำคัญในอันที่จะชี้ขาดข้อพิพาท
- ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งร้องคัดค้าน ศาลมีอำนาจที่จะชี้ขาดว่าควรให้ใช้คำถามนั้นหรือไม่ ในกรณีเช่นนี้ ถ้าคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องคัดค้านคำชี้ขาดของศาล ก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดไว้ในรายงานซึ่งคำถามและข้อคัดค้าน ส่วนเหตุที่คู่ความคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้นให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงาน หรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงเป็นหนังสือเพื่อรวมไว้ในสำนวน

- ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๙ ไม่ว่าเวลาใด ๆ ในระหว่างที่พยานเบิกความ หรือภายหลังที่พยานได้เบิกความแล้ว แต่ก่อนมีคำพิพากษา ให้ศาลมีอำนาจที่จะถามพยานด้วยคำถามใด ๆ ตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อให้คำเบิกความของพยานบริบูรณ์ หรือชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพื่อสอบสวนถึงพฤติการณ์ที่ทำให้พยานเบิกความเช่นนั้น
- ถ้าพยานสองคนหรือกว่านั้นเบิกความขัดกัน ในข้อสำคัญแห่งประเด็น เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานเหล่านั้นมาสอบถามปากคำพร้อมกันได้

- 1. การถามพยาน ป.วิ.พ. มาตรา 117
- แบ่งการถามพยานออกเป็น 3 ประเภท และลำดับขั้นตอนได้ดังนี้
- * การซักถาม
- เป็นการถามพยานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเป็นเรื่องราว ตามลำดับเหตุการณ์ ตามประเด็นพิพาทที่ตนมีภาระการพิสูจน์ โดยเทคนิคการใช้คำถามในการซักถาม ควรต้องประกอบด้วย
- 1. การซักถามในด้านกว้าง เป็นการซักถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงตามลำดับเหตุการณ์
- 2. การซักถามในด้านลึก เป็นการซักถามเกี่ยวกับน้ำหนักพยานเพื่อให้ได้รับความเชื่อจากศาล

- ข้อห้ามในการถามพยาน
- “การชักถาม”
- 1. ห้ามไม่ให้ถามในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี
- 2. ห้ามไม่ให้ถามคำถามที่อาจทำให้พยาน หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน เว้นแต่ คำถามนั้นเป็นข้อสาระสำคัญที่จะชี้ขาดข้อพิพาท
- 3. ห้ามไม่ให้ผู้ถามใช้คำถามนำ

- คำถามนำ หมายถึง คำถามที่บอกคำตอบอยู่ในตัว ส่วนมากเป็นการเอาคำตอบมาลงท้ายด้วยคำว่า ใช่หรือไม่ เช่น พยานเห็นจำเลยยิงผู้ตายใช่หรือไม่ เป็นต้น
- เว้นแต่
- 3.1 คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะยินยอม
- 3.2 ได้รับอนุญาตจากศาล
- 3.3 พยานให้การเป็นปฏิปักษ์แก่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลอนุญาตให้ใช้คำถามนำได้

- • การถามค้าน
- เป็นการถามเพื่อทำลายน้ำหนักคำของพยานฝ่ายตรงข้าม จะมีสิทธิถามค้านได้ก็ต่อเมื่อ ทนายอีกฝ่ายหนึ่งได้ซักถามจนเสร็จสิ้นแล้ว เทคนิคการใช้คำถามในการถามค้านเพื่อทำลายน้ำหนักของพยาน อาจถามค้านให้เห็นว่า
- 1. พยานมือคด
- 2. ฐานะของพยานไม่น่าเชื่อถือ
- 3. โอกาสรู้เห็นในเรื่องที่เบิกความไม่น่าเชื่อถือ
- 4. ข้อเท็จจริงที่เบิกความไม่น่าเชื่อถือ
- 5. ความรู้ของพยานไม่น่าเชื่อถือ
- 6. ความชำนาญของพยานไม่น่าเชื่อถือ

- ข้อห้ามใน “การถามค่าน”
- 1. ห้ามไม่ให้ถามในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี
- 2. ห้ามไม่ให้ถามคำถามที่อาจทำให้พยาน หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน
- เว้นแต่ คำถามนั้นเป็นข้อสาระสำคัญที่จะชี้ขาดข้อพิพาท
- ***ห้ามไม่ให้ใช้คำถามอื่นใด นอกจากคำถามที่เกี่ยวกับคำพยานเบิกความตอบคำถามค่าน***

- • การถามถึง
- เป็นการถามที่มุ่งหมายจะนำน้ำหนักรายการปากนั้นกลับมา หรือเป็นการทำลายความมุ่งหมายของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้ถามค้านนั่นเอง และจะถามถึงได้ต่อเมื่อกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งได้ถามค้านเสร็จแล้ว ในการถามถึง ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ
- 1. เตือนสติพยาน ให้ทราบว่าถ้อยคำที่เบิกความตอบคำถามค้านไปนั้นยังมีข้อที่ต้องแก้ไขหรือเพิ่มเติม เพื่อให้กลับมาเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน
- 2. ทำลายความมุ่งหมายของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งได้ถามค้านไว้

- ข้อห้ามใน “การถามถึง”
- 1. ห้ามไม่ให้ถามในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี
- 2. ห้ามไม่ให้ถามคำถามที่อาจทำให้พยาน หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน
- เว้นแต่ คำถามนั้นเป็นข้อสาระสำคัญที่จะชี้ขาดข้อพิพาท
- 3. ห้ามไม่ให้ผู้ถามใช้คำถามนำ

- คำถามนำ หมายถึง คำถามที่บอกคำตอบอยู่ในตัว ส่วนมากเป็นการเอาคำตอบมาลงท้ายด้วยคำว่า ใช่หรือไม่ เช่น พยานเห็นจำเลยยิงผู้ตายใช่หรือไม่ เป็นต้น
- เว้นแต่
- 3.1 คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะยินยอม
- 3.2 ได้รับอนุญาตจากศาล
- 3.3 พยานให้การเป็นปฏิปักษ์แก่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลอนุญาตให้ใช้คำถามนำได้

- * การขออนุญาตศาลถาม
- หลังจากการถามถึงแล้ว คู่ความไม่ว่าฝ่ายใดย่อมไม่อาจถามพยานปากนั้นๆ ได้อีก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล โดยหลักแล้ว จะต้องแจ้งให้ศาลทราบว่าจะถามพยานในเรื่องอะไร เมื่อศาลอนุญาตแล้ว ย่อมถามได้เฉพาะคำถามที่ได้รับอนุญาตจากศาลเท่านั้น เมื่อศาลอนุญาตให้คู่ความฝ่ายใดถามพยานแล้ว คู่ความอีกฝ่ายย่อมมีสิทธิถามค้านพยานได้ แต่คู่ความที่ได้รับอนุญาตจากศาลจะไม่มีสิทธิถามถึงพยานนั้นอีก

- 2. หน้าที่ในการถามพยาน

- - การซักถาม และ การถามติง

- ทนายความฝ่ายที่อ้างพยาน เป็นผู้ที่มีหน้าที่ดำเนินการซักถาม และ ถามติง (** ห้ามใช้คำถามนำ **)

- - การถามค้าน

- ทนายความอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้ที่มีหน้าที่ดำเนินการถามค้าน

- 3. คำถามนำ

- คำถามนำ คือ คำถามซึ่งชี้นำคำตอบอยู่ในตัวคำถามนั้น หรือคำถามที่มีคำตอบเพียง ใช่หรือไม่ใช่

- ตัวอย่าง

- Q : พยานเคยไปบ้านที่พิพาทใช่หรือไม่

- A : ใช่

- Q : พยานเคยเห็น นาย ก. ครอบครองที่พิพาทมาก็ี่ปี

- A : 10 ปี

- 4. สรรพนามแทนตัวพยาน

- การเรียกลูกความ หรือ บุคคลใดที่มาเป็นพยานต่อหน้าศาลแล้ว ควรเรียกแทนตัวผู้นั้นว่า “พยาน”

- 5. การจบการถามพยาน

- หลังจากที่ทำกรถามพยานจนเสร็จสิ้นทุกครั้ง ต้องบอกให้ศาลทราบ โดยอาจกล่าวว่า “หมดคำถามครับ / ค่ะ”

- การพิสูจน์ต่อพยาน

- ป.วิ.พ. มาตรา ๘๙ คู่ความฝ่ายใดประสงค์จะนำสืบพยานหลักฐานของตนเพื่อพิสูจน์ต่อพยานของคู่ความฝ่ายอื่นในกรณีต่อไปนี้
- (๑) หักล้างหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขถ้อยคำพยานในข้อความทั้งหลายซึ่งพยาน
เชื่อนว่านั้นเป็นผู้รู้เห็น หรือ
- (๒) พิสูจน์ข้อความอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกี่ยวกับการกระทำ ถ้อยคำ เอกสาร
หรือพยานหลักฐานอื่นใดซึ่งพยานเชื่อนว่านั้นได้กระทำขึ้น
- ให้คู่ความฝ่ายนั้นถามค้านพยานดังกล่าวเสียในเวลาที่ยพยานเบิกความ เพื่อให้
พยานมีโอกาสอธิบายถึงข้อความเหล่านั้น แม้ว่าพยานนั้นจะมีได้เบิกความถึงข้อความ
ดังกล่าวก็ตาม

- ในกรณีที่คู่ความฝ่ายนั้นมิได้ถามคำถามของคู่ความฝ่ายอื่นไว้ดังกล่าวนำข้างต้นแล้ว ต่อมานำพยานหลักฐานมาสืบถึงข้อความนั้น คู่ความฝ่ายอื่นที่สืบพยานนั้นไว้ชอบที่จะคัดค้านได้ในขณะที่คู่ความฝ่ายนั้นนำพยานหลักฐานมาสืบ และในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลปฏิเสธไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่ามานั้น
- ในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่ประสงค์จะนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ต่อพยานตามวรรคหนึ่งแสดงให้เห็นที่เป็นที่พอใจของศาลว่า เมื่อเวลาพยานเบิกความนั้นตนไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ถึงข้อความดังกล่าวมาแล้ว หรือถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานเช่นว่านี้ศาลจะยอมรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านี้ก็ได้ แต่ในกรณีเช่นนี้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะขอให้เรียกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาสืบอีกก็ได้ หรือเมื่อศาลเห็นสมควรจะเรียกมาสืบเองก็ได้

- การพิสูจน์ต่อพยาน คือ การนำพยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใด มาแสดงต่อศาลว่าคำเบิกความของพยานคนใด ที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง นำมาสืบไว้นั้น ไม่ควรเชื่อฟังหรือไม่เป็นความจริง
- ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 89 คู่ความฝ่ายใดที่จะนำพยานมาสืบหักล้าง คำพยานของคู่ความอื่น จะต้องถามค้านพยานนั้นเสียก่อนเพื่อที่จะนำ พยานหลักฐานมาสืบหักล้างหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำเบิกความของ พยาน หรือเพื่อที่จะนำสืบพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำบางอย่าง ของพยาน เช่น

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 417/2546
- การที่คู่ความซึ่งมีหน้าที่นำสืบภายหลังต้องถามค้านพยานของคู่ความฝ่ายที่นำสืบก่อน ในเวลาที่พยานเบิกความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 89 นั้นต้องเป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบภายหลังประสงค์จะสืบพยานของตนเพื่อหักล้างหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขถ้อยคำพยานฝ่ายที่นำสืบก่อนในข้อความทั้งหลายซึ่งพยานเช่นนั้นเป็นผู้รู้เห็น หรือเพื่อพิสูจน์ข้อความอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกี่ยวกับการกระทำหรือถ้อยคำหรือหนังสือซึ่งพยานเช่นนั้นได้กระทำขึ้นโดยเฉพาะ
- เมื่อประเด็นแห่งคดีมีว่า สัญญากู้ยืมเงินและสัญญาค้ำประกันเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ ซึ่งจำเลยได้ถามค้านพยานโจทก์ถึงความไม่ถูกต้องของการทำสัญญากู้ยืมเงินและสัญญาค้ำประกันที่โจทก์นำมาฟ้องไว้แล้ว การที่จำเลยนำสืบพยานบุคคลและสำเนาสัญญากู้ยืมเงินก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความประพฤติดของโจทก์ในการเขียนสัญญากู้ยืมเงิน อันเป็นการสืบตามประเด็นที่จำเลยให้การต่อสู้คดีไว้ มิใช่เป็นการนำสืบเพื่อเปลี่ยนแปลงถ้อยคำของพยานโจทก์ จำเลยจึงมีสิทธิสืบตามประเด็นข้อต่อสู้ของตนได้ แม้จะมีได้ถามค้านพยานโจทก์ในข้อนี้ไว้ก็ตาม
- กรณีมิใช่การจู่โจมทางพยานหลักฐานหรือเอาเปรียบโจทก์แต่อย่างใด จำเลยไม่จำเป็นต้องถามค้านพยานโจทก์ไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 89 ศาลรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้

- ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐ ถ้าคู่ความฝ่ายใดอ้างว่าคำเบิกความของพยานคนใดที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้าง หรือที่ศาลเรียกมาไม่ควรเชื่อฟัง โดยเหตุผลซึ่งศาลเห็นว่ามิมูล ศาลอาจยอมให้คู่ความฝ่ายนั้นนำพยานหลักฐานมาสืบสนับสนุนข้ออ้างของตนได้ แล้วแต่จะเห็นควร
- ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 120 คู่ความจะขอพิสูจน์ต่อพยานได้เฉพาะพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือพยานศาลเท่านั้น และจะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล โดยปกติศาลจะอนุญาตเฉพาะกรณีที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น และมีหลักฐานสนับสนุนตามคำขออนุญาต มิฉะนั้นศาลอาจไม่อนุญาต เพราะจะทำให้คดีล่าช้า กรณีที่พยานเบิกความเท็จก็อาจฟ้องพยานฐานเบิกความเท็จได้อยู่แล้ว ทางปฏิบัติจึงมีการพิสูจน์ต่อพยานกันน้อยมาก
- มาตรา 120 นี้ อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 89 และมาตรา 120 นี้นำมาใช้กับคดีอาญาด้วย (ฎ.146/2498)

พยานเอกสาร

- ความหมายและประเภทของพยานเอกสาร
- 1. ความหมายของพยานเอกสาร
- พยานเอกสาร หมายถึง พยานหลักฐานที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือ ด้วยรูปรอยใดๆ อันเป็นการสื่อความหมายในภาษาใดภาษาหนึ่ง
- พยานเอกสารจะต้องมีวัตถุรองรับ เช่น กระดาษ ผ้า หนังสือ แผ่นศิลา
- การนำวัตถุที่มีข้อความปรากฏอยู่มาใช้เป็นพยานในศาลจึงอาจเป็นการสืบพยานวัตถุหรือสืบพยานเอกสารก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนำสืบนั้นว่าเป็นการนำสืบตัววัตถุนั้นหรือเป็นการนำสืบข้อความ
- พยานเอกสารอาจนำสืบเพื่อพิสูจน์ข้อความในเอกสารนั่นเอง หรืออาจนำสืบเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เอกสารกล่าวถึง

● 2. ประเภทของพยานเอกสาร

- (1) หนังสือราชการ (ป.วิ.พ. มาตรา 92(1), ป.วิ.อ. มาตรา 238) – เอกสารราชการ (ป.วิ.พ. มาตรา 126)
- “ป.วิ.พ. มาตรา ๙๒ ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดจะต้องเบิกความหรือนำพยานหลักฐานชนิดใด ๆ มาแสดง และคำเบิกความหรือพยานหลักฐานนั้นอาจเปิดเผย
- (๑) หนังสือราชการหรือข้อความอันเกี่ยวกับงานของแผ่นดินซึ่งโดยสภาพจะต้องรักษาเป็นความลับไว้ชั่วคราวหรือตลอดไป และคู่ความหรือบุคคลนั้นเป็นผู้รักษาไว้ หรือได้ทราบมาโดยตำแหน่งราชการ หรือในหน้าที่ราชการ หรือถึงราชการอื่นใด...”
- “ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๘ ต้นฉบับเอกสารเท่านั้นที่อ้างเป็นพยานได้ ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้ สำเนาที่รับรองว่าถูกต้องหรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความก็อ้างเป็นพยานได้
- ถ้าอ้างหนังสือราชการเป็นพยาน แม้ต้นฉบับยังมีอยู่จะส่งสำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหมายเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น”
- “ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๖ วรรคท้าย ในระหว่างที่ยังมิได้ชี้ขาดตัดสินคดี ให้ศาลยึดเอกสารที่สงสัยว่าปลอมหรือไม่ถูกต้องไว้ แต่ความข้อนี้ไม่บังคับถึงเอกสารราชการซึ่งทางราชการเรียกคืนไป”

- หนังสือราชการและเอกสารราชการ

- เอกสารทั้ง 2 ประเภทนี้ หมายถึง เอกสารชนิดเดียวกัน คือ หนังสือหรือเอกสารที่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐทำให้ในหน้าที่การงานนั่นเอง

- หนังสือราชการหากมีข้อความเป็นความลับทางราชการจะนำมาเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ (ป.วิ.พ. มาตรา 92(1), ป.วิ.อ. มาตรา 231) และเนื่องจากเป็นหนังสือหรือเอกสารที่จะต้องใช้ในทางราชการ การนำมาเป็นพยานหลักฐานที่ศาลเป็นเวลานานอาจเกิดความขัดข้องในการปฏิบัติราชการได้ ป.วิ.พ. มาตรา 93(3) จึงบัญญัติว่า การนำต้นฉบับเอกสารมาเป็นพยานในศาลนั้น จะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการเสียก่อน และ ป.วิ.พ. มาตรา 126 วรรคท้าย ก็ห้ามมิให้ยึดต้นฉบับเอกสารเอาไว้นาน ถ้าทางราชการเรียกคืนก็ให้ศาลคืนไป

- หนังสือราชการหรือเอกสารราชการ กฎหมายอนุญาตให้ใช้สำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องเป็นพยานหลักฐานแทนต้นฉบับเอกสารได้ (ป.วิ.พ. มาตรา 93(3), ป.วิ.อ. มาตรา 238) ซึ่งเป็นข้อยกเว้นหลักทั่วไปที่ว่าการนำสืบพยานเอกสารจะต้องใช้ต้นฉบับ
- เอกสารที่อยู่ในความครอบครองของราชการหรือเจ้าหน้าที่ แม้ไม่ใช่เอกสารราชการ ก็อาจใช้สำเนาเอกสารแทนต้นฉบับได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 93(3) และมาตรา 123 วรรคสอง

- (2) เอกสารมหาชน — เอกสารเอกชน (ป.วิ.พ. มาตรา 127)
- มาตรา ๑๒๗ เอกสารมหาชนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้นหรือรับรอง หรือสำเนาอันรับรองถูกต้องแห่งเอกสารนั้น และเอกสารเอกชนที่มีคำพิพากษาแสดงว่าเป็นของแท้จริง และถูกต้องนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารนั้นมายัน ต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์หรือความไม่ถูกต้องแห่งเอกสาร
- เอกสารมหาชน หมายถึง เอกสารที่พนักงานเจ้าหน้าที่รัฐจัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ให้ประชาชนได้ตรวจสอบและอ้างเป็นพยานหลักฐานได้ เช่น ทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า ทะเบียนที่ราชพัสดุ ทะเบียนบ้าน โฉนดที่ดิน คู่มือจดทะเบียนรถยนต์ เป็นต้น โดยกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้มีชื่อเป็นเจ้าของแท้จริง
- ข้อสังเกต รายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีของเจ้าพนักงานตำรวจ ไม่ใช่เอกสารมหาชน (ฎ.2575/42)

- ข้อสังเกต

- ตัวเอกสารที่จะถือว่าเป็นเอกสารมหาชนนั้น น่าจะต้องเป็นต้นฉบับเอกสารนั่นเอง ถ้าเป็นทะเบียนก็ต้องหมายถึงตัวทะเบียน แต่การที่จะนำตัวทะเบียนไปเป็นพยานหลักฐานในศาลคงจะไม่สะดวกและอาจขัดข้องต่อการปฏิบัติราชการได้ จึงจำเป็นต้องนำสำเนาทะเบียนไปเป็นพยานแทน สำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็รับฟังได้เช่นเดียวกับตัวทะเบียน (ป.วิ.พ. มาตรา 127)

- เอกสารเอกชน
- คือ เอกสารที่ไม่ใช่เอกสารราชการนั่นเอง ไม่ใช่หมายความว่าเอกสารทั้งหมดที่ไม่ใช่เอกสารมหาชนแล้วจะเป็นเอกสารเอกชน เพราะเอกสารราชการที่ไม่ได้เป็นเอกสารมหาชนก็มี เช่น รายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีของเจ้าพนักงานตำรวจ ไม่ใช่เอกสารมหาชน (ฎ.2575/42)

- 2. วิธีการนำสืบพยานเอกสาร

- (1) การยื่นสำเนาเอกสารล่วงหน้า (ป.วิ.พ. มาตรา 87(2), มาตรา 90)

- มาตรา ๘๗ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใดเว้นแต่

- (๑) พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดีจะต้องนำสืบ และ

- (๒) คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหลักฐานได้แสดงความจำนงที่จะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้นดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๘ และ ๙๐ แต่ถ้าศาลเห็นว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดี โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของอนุमतรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้

- มาตรา ๕๐ ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารเป็นพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตนตามมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง ยื่นต่อศาลและส่งให้คู่ความฝ่ายอื่นซึ่งสำเนาเอกสารนั้นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน
- ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดยื่นคำแถลงหรือคำร้องขออนุญาตอ้างอิงเอกสารเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา ๔๘ วรรคสองหรือวรรคสาม ให้ยื่นต่อศาลและส่งให้คู่ความฝ่ายอื่นซึ่งสำเนาเอกสารนั้นพร้อมกับการยื่นคำแถลงหรือคำร้องดังกล่าว เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ยื่นสำเนาเอกสารภายหลังเมื่อมีเหตุอันสมควร
- คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงพยานหลักฐานไม่ต้องยื่นสำเนาเอกสารต่อศาล และไม่ต้องส่งสำเนาเอกสารให้คู่ความฝ่ายอื่นในกรณีดังต่อไปนี้
- (๑) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารเป็นชุดซึ่งคู่ความฝ่ายอื่นทราบที่อยู่แล้วหรือสามารถตรวจตราให้ทราบได้โดยง่ายถึงความมีอยู่และความแท้จริงแห่งเอกสารนั้น เช่น จดหมายโต้ตอบระหว่างคู่ความในคดี หรือสมุดบัญชีการค้า และสมุดบัญชีของธนาคารหรือเอกสารในสำนวนคดีเรื่องอื่น

- (๒) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของบุคคลภายนอก
- (๓) ถ้าการคัดสำเนาเอกสารจะทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้าเป็นที่เสื่อมเสียแก่คู่ความซึ่งอ้างอิงเอกสารนั้น หรือมีเหตุผลแสดงว่าไม่อาจคัดสำเนาเอกสารให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่ให้ยื่นสำเนาเอกสารนั้น
- กรณีตาม (๑) หรือ (๓) ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขออนุญาตงดการยื่นสำเนาเอกสารนั้นและขอยื่นต้นฉบับเอกสารแทน เพื่อให้ศาลหรือคู่ความฝ่ายอื่นตรวจสอบเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด
- กรณีตาม (๒) ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกเอกสารนั้นมาจากผู้ครอบครองตามมาตรา ๑๒๓ โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี และให้คู่ความฝ่ายนั้นมีหน้าที่ติดตามเพื่อให้ได้เอกสารดังกล่าวมาภายในเวลาที่ศาลกำหนด

- หลัก

- คู่ความในคดีแพ่งฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารต้องยื่นสำเนาเอกสารต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นมารับสำเนาเอกสารไปจากศาล
- ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดยื่นคำแถลงหรือคำร้องขออนุญาตอ้างอิงเอกสารเป็นพยานหลักฐาน ตามมาตรา 88 วรรคสองหรือวรรคสาม ให้ยื่นต่อศาลและส่งสำเนาให้คู่ความฝ่ายอื่นพร้อมกับการยื่นคำแถลงหรือคำร้องดังกล่าว เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ยื่นสำเนาเอกสารในภายหลังได้เมื่อมีเหตุอันสมควร
- โดย ป.วิ.พ. มาตรา 90 นี้ไม่นำไปใช้กับคดีอาญาด้วย เพราะในคดีอาญา จะเป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา 240

- ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๐ ในกรณีที่ศาลมิได้กำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานตาม มาตรา ๑๗๓/๑ เมื่อคู่ความประสงค์จะอ้างเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของตนเป็น พยานหลักฐาน ให้ยื่นพยานเอกสารนั้นต่อศาลก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยานไม่น้อย กว่าสิบห้าวัน เพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีโอกาสตรวจและขอคัดสำเนาเอกสารดังกล่าวได้ ก่อนที่จะนำสืบพยานเอกสารนั้น เว้นแต่เอกสารที่คู่ความประสงค์จะอ้างอิงนั้นเป็นบันทึก คำให้การของพยาน หรือเป็นเอกสารที่ปรากฏชื่อหรือที่อยู่ของพยาน หรือศาลเห็นสมควรสั่ง เป็นอย่างอื่นอันเนื่องมาจากสภาพและความจำเป็นแห่งเอกสารนั้น
- ในกรณีที่ไม่วางในบังคับต้องส่งเอกสารตามวรรคหนึ่ง เมื่อมีเอกสารใช้เป็น พยานหลักฐานในชั้นศาล ให้อ่านหรือส่งให้คู่ความตรวจดู ถ้าคู่ความฝ่ายใดต้องการสำเนา ศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่อ้างเอกสารนั้นส่งสำเนาให้อีกฝ่ายหนึ่งตามที่เห็นสมควร
- ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ส่งเอกสารตามวรรคหนึ่งหรือสำเนาเอกสารตามวรรคสอง หรือไม่ ส่งพยานเอกสารหรือพยานวัตถุตามมาตรา ๑๗๓/๒ วรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจไม่รับฟัง พยานหลักฐานนั้น เว้นแต่ศาลเห็นว่าเป็นกรณีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือการไม่ ปฏิบัติดังกล่าวมิได้เป็นไปโดยจงใจและไม่เสียโอกาสในการดำเนินคดีของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง

- ข้อยกเว้น

- กรณีที่คู่ความในคดีแพ่งไม่ต้องส่งสำเนาเอกสารที่ตนเองจะอ้างให้คู่ความฝ่ายอื่น คือกรณี ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 90 คู่ความที่อ้างอิงพยานหลักฐาน ไม่ต้องยื่นสำเนาเอกสารต่อศาล และไม่ต้องส่งสำเนาเอกสารให้คู่ความฝ่ายอื่น ในกรณีดังต่อไปนี้
- (1) ข้อยกเว้นตามมาตรา 90(1) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารเป็นชุด ซึ่งคู่ความฝ่ายอื่นทราบดีอยู่แล้ว หรือสามารถตรวจตราให้ทราบได้โดยง่าย ถึงความมีอยู่และความแท้จริงแห่งเอกสารนั้น เช่น จดหมายโต้ตอบระหว่างคู่ความในคดี หรือสมุดบัญชีการค้า และสมุดบัญชีของธนาคาร หรือเอกสารในสำนวนคดีเรื่องอื่น โดยอาจจะมีเอกสารอื่นๆ นอกจากนี้อีกก็ได้ เพียงแต่จะต้องเป็นเอกสารเป็นชุดที่คู่ความฝ่ายอื่นทราบดีอยู่แล้ว หรือสามารถตรวจดูได้ง่าย
- เอกสารเป็นชุด แสดงว่ามีหลายฉบับและมีข้อความเกี่ยวเนื่องกัน

- (2) ข้อยกเว้นตามมาตรา 90(2) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่นหรือของบุคคลภายนอก
- เป็นเรื่องของความจำเป็นเพราะเอกสารไม่ได้อยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายที่จะอ้าง จึงไม่อาจหาสำเนาเอกสารมายื่นได้ เป็นข้อยกเว้นเด็ดขาดกฎหมายเลยยกเว้นไว้ให้โดยไม่ต้องขออนุญาตศาลอีกทั้งไม่ต้องส่งต้นฉบับแทนเหมือนกรณี มาตรา 90(1) (3) แต่ต้องขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกเอกสารนั้นมา ตามมาตรา 90 วรรคท้าย
- บุคคลภายนอก หมายถึง บุคคลอื่นนอกเหนือจากคู่ความผู้ที่อ้างเอกสาร

- (3) ข้อยกเว้นตามมาตรา 90(3) ถ้าการคัดสำเนาเอกสารจะทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้าเป็นที่เสื่อมเสียแก่คู่ความซึ่งอ้างอิงเอกสารนั้น หรือมีเหตุผลแสดงว่าไม่อาจคัดสำเนาเอกสารให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่ให้ยื่นสำเนาเอกสารนั้น
- เป็นเรื่องความจำเป็นอย่างอื่นซึ่งไม่อาจทำให้คัดสำเนาเอกสารได้ในเวลาอันสมควร อาจเป็นเพราะเอกสารที่อ้างอิงมีจำนวนมาก หรือเหตุอื่นใด หากรอจะทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้า หรือไม่อาจคัดสำเนาเอกสารให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่จะต้องยื่นสำเนาเอกสาร

- (4) ข้อยกเว้นตามมาตรา 87(2)
- คือ ถ้าศาลเห็นว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประเด็นข้อสำคัญในคดี โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของอนุมาตรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้ ถือเป็นการให้ดุลยพินิจศาลในการรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง

- (5) ข้อยกเว้นอื่นๆ
- คดีมโนสาเร่ คือ คดีเบ็ดเตล็ดเล็กน้อย ได้แก่ (1) คดีที่มีคำขอให้ปลดปล่อยทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาส่งได้ไม่เกิน 300,000 บาท และ (2) คดีฟ้องขับไล่บุคคลใด ๆ ออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละ 30,000 บาท ในคดีมโนสาเร่นี้ ศาลอาจหมายเรียกจำเลยมาศาล และจำเลยยื่นคำให้การและพิจารณาคดีในวันเดียวกันก็ได้ ตามมาตรา 193
- จำเลยจึงมีสิทธิยื่นบัญชีระบุพยานและอ้างส่งเอกสารในวันดังกล่าวได้เลย จำเลยก็ไม่อาจส่งสำเนาเอกสารล่วงหน้าตามมาตรา 90 ได้ (ฎ.4910/43)

- (2) การนำสืบด้วยต้นฉบับเอกสาร
- ป.วิ.พ. มาตรา ๙๓ การอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานให้ยอมรับฟังได้เฉพาะต้นฉบับเอกสารเท่านั้น เว้นแต่
- (๑) เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตกลงกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้องแล้วให้ศาลยอมรับฟังสำเนาเช่นนั้นเป็นพยานหลักฐาน
- (๒) ถ้าต้นฉบับเอกสารนำมาไม่ได้ เพราะถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือสูญหาย หรือไม่สามารณนำมาได้โดยประการอื่น อันมิใช่เกิดจากพฤติการณ์ที่ผู้อ้างต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อศาลเห็นว่าเป็นกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะต้องสืบสำเนาเอกสารหรือพยานบุคคลแทนต้นฉบับเอกสารที่นำมาไม่ได้นั้น ศาลจะอนุญาตให้นำสำเนาหรือพยานบุคคลมาสืบก็ได้

- (๓) ต้นฉบับเอกสารที่อยู่ในความอารักขาหรือในความควบคุมของทางราชการนั้นจะนำมาแสดงได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากทางราชการที่เกี่ยวข้องเสียก่อน อนึ่ง สำเนาเอกสารซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ได้รับรองว่าถูกต้องแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันเพียงพอในการที่จะนำมาแสดง เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดเป็นอย่างอื่น
- (๔) เมื่อคู่ความฝ่ายที่ถูกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันตนมิได้คัดค้านการนำสำเนาเอกสารนั้นมาสืบตามมาตรา ๑๒๕ ให้ศาลรับฟังสำเนาเอกสารเช่นนั้นเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจศาลตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม

- ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๘ ตันฉบับเอกสารเท่านั้นที่อ้างเป็นพยานได้
ถ้าหาตันฉบับไม่ได้ สำเนาที่รับรองว่าถูกต้องหรือพยานบุคคลที่รู้
ข้อความก็อ้างเป็นพยานได้

ถ้าอ้างหนังสือราชการเป็นพยาน แม้ตันฉบับยังมีอยู่จะส่งสำเนา
ที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหมายเรียกจะบ่งไว้เป็น
อย่างอื่น

- หลัก

- หลักเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานมีว่า คู่ความจะต้องนำพยานที่ดีที่สุดมาสู้บ ถ้าเป็นพยานเอกสารก็ต้องนำสู้บด้วยต้นฉบับ มิใช่สำเนาหรือสู้บพยานบุคคลแทน ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 93 และ ป.วิ.อ. มาตรา 238
- ต้นฉบับเอกสาร หมายถึง เอกสารฉบับดั้งเดิมที่ทำขึ้นในตอนแรก รวมถึงคู่ฉบับ ถ้าเป็นเอกสารที่เขียนด้วยมือ เอกสารนั้นย่อมเป็นต้นฉบับ ถ้าเป็นเอกสารที่มีการลงชื่อกันไว้ย่อมหมายถึงเอกสารฉบับที่ลงชื่อกันไว้ในตอนแรก
- เอกสารที่ทำกันฉบับเดียว เอกสารนั้นย่อมเป็นต้นฉบับ

- กรณีของเครื่องคอมพิวเตอร์
- เอกสารที่พิมพ์ออกมาจากเครื่องโดยตรง หากมีข้อความถูกต้องครบถ้วนตรงกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และมีการรับรองโดยหน่วยงานที่มีอำนาจใช้แทนต้นฉบับได้ ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 10 วรรคสี่
- ภาพถ่ายและสำเนาของต้นฉบับเอกสาร คือสำเนาเอกสาร

- ข้อยกเว้น

- 1. สำหรับคดีอาญา ใช้เฉพาะกรณีหาต้นฉบับไม่ได้เท่านั้น กฎหมายจึงจะอนุญาตให้ใช้สำเนาที่รับรองว่าถูกต้องหรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความแทนได้ โดยไม่ได้จัดลำดับความสำคัญว่าสำเนาเอกสารหรือพยานบุคคล สิ่งใดจะมีความสำคัญมากกว่ากัน

ถ้าอ้างหนังสือราชการเป็นพยาน แม้ต้นฉบับยังมีอยู่จะส่งสำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหมายเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น

- 2. สำหรับในคดีแพ่ง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 93 บัญญัติไว้กว้างกว่าคดีอาญา
- 2.1 ข้อยกเว้นตามมาตรา 93(1) เป็นเรื่องที่ต้นฉบับเอกสารยังมีอยู่ เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตกลงกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้องแล้วให้ศาลยอมรับฟังสำเนาเช่นนั้นเป็นพยานหลักฐานได้
- ในทางปฏิบัติไม่ค่อยเกิดขึ้น โดยแนวคำพิพากษาฎีกาจะเป็นไปในทางที่ว่า กรณีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งสืบพยานเอกสารด้วยสำเนา หากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้าน ศาลก็รับฟังได้

- 2.2 ข้อยกเว้นตามมาตรา 93(2) แยกเป็น 3 กรณี คือ
- 1) ถ้าต้นฉบับเอกสารนำมาไม่ได้ เพราะถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือสูญหาย หรือ
- 2) กรณีที่ไม่สามารถนำต้นฉบับเอกสารมาได้โดยประการอื่น อันมิใช่เกิดจากพฤติการณ์ที่ผู้อ้างต้องรับผิดชอบ หรือ
- 3) เมื่อศาลเห็นว่าเป็นกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะต้องสืบสำเนาเอกสารหรือพยานบุคคลแทนต้นฉบับเอกสารที่นำมาไม่ได้นั้น ศาลจะอนุญาตให้นำสำเนาหรือพยานบุคคลมาสืบก็ได้

- 2.3 ข้อยกเว้นตามมาตรา 93(3)
- เป็นข้อยกเว้น เกี่ยวกับต้นฉบับเอกสารที่อยู่ในความรักษาหรือในความควบคุมของทางราชการนั้นจะนำมาแสดงได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากทางราชการที่เกี่ยวข้องเสียก่อน โดยเอกสารนั้นไม่มีการแบ่งแยกว่าจะเป็นเอกสารประเภทใด เอกสารราชการ เอกสารมหาชน หรือเอกสารเอกชน ก็อยู่ภายใต้บังคับมาตรานี้ทั้งหมด
- อนึ่ง สำเนาเอกสารซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ได้รับรองว่าถูกต้องแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันเพียงพอในการที่จะนำมาแสดง เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดเป็นอย่างอื่น

- 2.4 ข้อยกเว้นตามมาตรา 93(4)
- เมื่อคู่ความฝ่ายที่ถูกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันตนมิได้คัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบตามมาตรา ๑๒๕ ให้ศาลรับฟังสำเนาเอกสารเช่นว่านั้นเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจศาลตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม

กฎหมายลักษณะพยาน

ครั้งที่ 9-10

พยานเอกสาร

- (3) การนำสืบประกอบเอกสาร
- หลักการที่ว่า การนำสืบพยานเอกสารต้องมีพยานบุคคลเบิกความนำเอกสารเข้าสู่สำนวนไม่ใช่หลักกฎหมาย แต่เป็นความจำเป็นของการสืบพยานเอกสารนั่นเอง เพราะเอกสารไม่อาจมาศาลและเบิกความได้เองอย่างพยานบุคคล
- เอกสารบางฉบับอาจไม่มีข้อความชัดเจนเพียงพอที่แสดงให้เห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับคดีอย่างไร จึงต้องมีพยานบุคคลเบิกความนำเอกสารนั้นเข้าสู่สำนวนและแสดงให้เห็นว่าเอกสารนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีอย่างไร เป็นเอกสารที่คู่ความอ้างอิงหรือไม่
- หากมีการคัดค้านหรือโต้แย้งเกี่ยวกับเอกสารนั้น คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารย่อมต้องนำพยานเข้าสืบให้เห็นว่าเอกสารนั้นได้ทำขึ้นโดยถูกต้องแท้จริงอย่างไรด้วย

- (4) การเสียค่าจ้างเอกสาร การปิดอาการแสดงฉบับ
- เดิมการจ้างพยานเอกสารต้องเสียค่าธรรมเนียมตามตาราง 2 ท้าย ป.วิ.พ. แต่ปัจจุบันยกเลิกแล้ว
- เอกสารบางชนิดต้องปิดอาการแสดงฉบับด้วย มิฉะนั้นจะนำมาอ้างเป็นพยานในศาลไม่ได้ ตาม ป.ร้ษฎากร มาตรา 118 โดยต้องห้ามเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น (ฎ.33/39) ได้แก่ ตราสารที่ระบุไว้ในบัญชีอาการแสดงฉบับท้าย ป.ร้ษฎากร เช่น สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาค้ำประกัน กรมธรรม์ประกันภัย ใบมอบอำนาจและตัวเงิน

- ตราสารที่ปิดอากรแสตมป์ครบถ้วนแล้ว ต้องมีการขีดฆ่าแสตมป์ด้วย
- ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมิได้ทำเป็นเอกสาร เมื่อนำมาอ้างอิงเป็นพยานในศาล ก็ต้องชำระค่าอากรแสตมป์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกำหนด ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 8 วรรคสอง

- (5) การคัดค้านเอกสาร
- วิธีการคัดค้านพยานเอกสารในคดีแพ่ง เมื่อคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารส่งสำเนาเอกสารให้คู่ความอีกฝ่ายตาม ป.วิ.พ.มาตรา 90 แล้ว คู่ความฝ่ายที่ได้รับสำเนา ก็จะนำสำเนาเอกสารไปตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงแห่งเอกสาร และต้องคัดค้านก่อนสืบพยานเอกสารนั้นเสร็จตาม มาตรา 125 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า
- “คู่ความฝ่ายที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันตนอาจคัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบโดยเหตุที่ว่าไม่มีต้นฉบับหรือต้นฉบับนั้นปลอมทั้งฉบับหรือบางส่วน หรือสำเนานั้นไม่ถูกต้องกับต้นฉบับ โดยคัดค้านต่อศาลก่อนการสืบพยานเอกสารนั้นเสร็จ..”

- หลัก

- ป.วิ.พ.มาตรา 122 เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารฉบับใดเป็นพยานหลักฐาน และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านเอกสารนั้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 125 ถ้าต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสาร ให้คู่ความฝ่ายนั้นนำต้นฉบับเอกสารมาแสดงต่อศาลในวันสืบพยาน
- ป.วิ.พ.มาตรา 125 คู่ความฝ่ายที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันตนอาจคัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบโดยเหตุที่ว่าไม่มีต้นฉบับหรือต้นฉบับนั้นปลอมทั้งฉบับหรือบางส่วน หรือสำเนา นั้นไม่ถูกต้องกับต้นฉบับ โดยคัดค้านต่อศาลก่อนการสืบพยานเอกสารนั้นเสร็จ

- คำพิพากษากฎีกาที่ 2869/2550
- แม้โจทก์อ้างสำเนาบ้นที่กการเจรจาซื้อขายนี้เป็นพยานโดยไม่ได้ส่งต้นฉบับเอกสารดังกล่าวก็ตาม แต่ในวันนัดสืบพยานโจทก์ โจทก์นำสืบพยานบุคคล 1 ปาก และอ้างส่งเอกสาร 2 ฉบับ รวมทั้งสำเนาบ้นที่กการเจรจาซื้อขายซึ่งนี้เป็นสำเนาเอกสารด้วย แล้วโจทก์แถลงหมดพยาน แสดงว่าโจทก์สืบพยานเอกสารดังกล่าวเสร็จในวันดังกล่าว
- แต่จำเลยซึ่งถูกโจทก์อ้างเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานยันตนก็ได้คัดค้านการที่โจทก์นำสำเนาเอกสารดังกล่าวมาสืบว่า สำเนาเอกสารดังกล่าวไม่ถูกต้องกับต้นฉบับภายในระยะเวลาก่อนที่จะสืบพยานเอกสารดังกล่าวเสร็จ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 125 แม้ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องคัดค้านการที่โจทก์อ้างสำเนาบ้นที่กการเจรจาซื้อขายนี้ จำเลยก็กล่าวอ้างเพียงว่าศาลจะรับฟังเอกสารเป็นพยานได้แต่ต้นฉบับ เอกสารที่โจทก์อ้างเป็นเพียงสำเนาเอกสารรับฟังไม่ได้เท่านั้น
- ไม่ได้คัดค้านโดยตรงว่าสำเนาเอกสารดังกล่าวไม่ถูกต้องตรงกับต้นฉบับ ถือว่าจำเลยไม่ได้คัดค้านการอ้างสำเนาบ้นที่กการเจรจาซื้อขายนี้โดยชอบตาม ป.วิ.พ. มาตรา 125 วรรคหนึ่ง ศาลย่อมรับฟังสำเนาบ้นที่กการเจรจาซื้อขายนี้เป็นพยานหลักฐานแทนต้นฉบับได้ ไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา 93 ที่ศาลชั้นต้นรับฟังสำเนาเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานประกอบการวินิจฉัยข้อเท็จจริงจึงหาขัดต่อกฎหมายดังกล่าวไม่

- ผู้คัดค้าน กำหนดเวลา และเหตุแห่งการคัดค้าน
- ผู้คัดค้าน ได้แก่ คู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารมายืนยันตน
- กำหนดเวลา คือ คัดค้านได้ก่อนการสืบพยานเอกสารนั้น
เสร็จ
- เหตุแห่งการคัดค้าน มี 3 ประการ คือ

- หากมีกรณีต้องคัดค้าน โดยวิธีการคัดค้านเอกสารต้องคัดค้านตามมาตรา 125 ใน 3 กรณี ดังนี้
- 1. เอกสารนั้นไม่มีต้นฉบับ คือ ไม่ได้มีการทำเอกสารดังกล่าวขึ้น อันเป็น เรื่องของการไม่มีเอกสารที่จะอ้างอิง
- 2. ต้นฉบับนั้นปลอมทั้งฉบับหรือบางส่วน คือ มีการทำเอกสารที่แท้จริง แต่ฉบับที่อ้างมาเป็นพยานเป็นฉบับที่ทำปลอมขึ้น ไม่ใช่ฉบับดั้งเดิม หรืออาจ เป็นกรณีที่เอาเอกสารที่แท้จริงมาแก้ไข ต่อเติมข้อความในสาระสำคัญให้ผิดไป จากเดิม
- 3. สำเนา นั้นไม่ถูกต้องกับต้นฉบับ คือ ต้นฉบับเอกสารมีอยู่และไม่ได้มี การปลอม แต่เป็นเรื่องการคัดลอกสำเนาที่ไม่ตรงกับต้นฉบับ

- หากไม่คัดค้านหรือคัดค้านไม่ถูกต้องตาม 3 กรณีดังกล่าวข้างต้นนี้ ถือว่าไม่มีการคัดค้านย่อมมีผลให้ศาลรับฟังสำเนาเอกสารเป็นพยานหลักฐานได้ ตาม มาตรา 93(4) แต่ทั้งนี้ก็ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะไต่สวนและชี้ขาดในเรื่องการมีอยู่และความแท้จริงของเอกสาร
- ผลแห่งการคัดค้าน
- เมื่อมีการคัดค้านเอกสารโดยถูกต้องจะเกิดผล คือ
- 1) เกิดประเด็นขึ้นว่าเอกสารที่คู่ความอ้างอิงนั้นจะเป็นเอกสารที่แท้จริงหรือไม่ มีการปลอมแปลงหรือไม่ หรือเป็นสำเนาที่ถูกต้องตรงกับต้นฉบับหรือไม่ แล้วแต่ว่าเป็นการคัดค้านด้วยเหตุอะไร เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารจะต้องนำพยานมาสืบประกอบเอกสารให้เห็นว่าเอกสารนั้นเป็นเอกสารที่แท้จริง ไม่มีการปลอมแปลง หรือเป็นสำเนาที่ถูกต้อง มิฉะนั้นศาลย่อมไม่รับฟังเอกสารนั้น
- 2) การคัดค้านเอกสารอาจนำไปสู่ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเอกสาร และศาลอาจชี้ขาดก่อนตาม ป.วิ.พ. มาตรา 126

- ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๖ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตราต่อไปนี้ ถ้าคู่ความที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันแค้น ปฏิเสธความแท้จริงของเอกสารนั้น หรือความถูกต้องแห่งสำเนาเอกสารนั้น และคู่ความฝ่ายที่อ้างยังคงยืนยันความแท้จริงหรือความถูกต้องแห่งสำเนาของเอกสาร ถ้าศาลเห็นสมควร ให้ศาลชี้ขาดข้อโต้เถียงนั้นได้ทันทีในเมื่อเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานต่อไป หรือมิฉะนั้นให้ชี้ขาดในเมื่อได้สืบพยานตามวิธีต่อไปนี้ทั้งหมดหรือโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ
 - (๑) ตรวจสอบบรรดาเอกสารที่มีได้ถูกคัดค้านแล้วจดลงไว้ซึ่งการมีอยู่หรือข้อความแห่งเอกสารที่ถูกคัดค้าน
 - (๒) ชักถามพยานที่ทราบการมีอยู่หรือข้อความแห่งเอกสารที่ถูกคัดค้าน หรือพยานผู้ที่สามารถเบิกความในข้อความแท้จริงแห่งเอกสาร หรือความถูกต้องแห่งสำเนา
 - (๓) ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเอกสารที่ถูกคัดค้านนั้น
 - ในระหว่างที่ยังมิได้ชี้ขาดตัดสินคดี ให้ศาลยึดเอกสารที่สงสัยว่าปลอมหรือไม่ถูกต้องไว้ แต่ความข้อนี้ไม่บังคับถึงเอกสารราชการซึ่งทางราชการเรียกคืนไป

- ผลของการไม่คัดค้าน
- หากคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารมายัน ไม่ได้คัดค้านการอ้างเอกสารหรือไม่ได้คัดค้านภายในกำหนดเวลาและศาลมิได้อนุญาตให้คัดค้านนอกจากจะมีผลให้ศาลรับฟังสำเนาเอกสารนั้นได้แล้ว คู่ความฝ่ายนั้นจะคัดค้านเอกสารนั้นไม่ได้ ตามมาตรา 125 วรรค3 ซึ่งมีอยู่ 3 เรื่อง คือ
- 1) การมีอยู่ของเอกสาร
- 2) ความแท้จริงของเอกสาร
- 3) ความถูกต้องของสำเนาเอกสาร
- การห้ามมิให้คัดค้านการอ้างเอกสารมีผลเท่ากับให้ศาลรับฟังเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานได้ โดยผู้อ้างไม่ต้องสืบพยานประกอบ และศาลรับฟังสำเนาเอกสารแทนต้นฉบับได้

- ข้อสังเกต
- การห้ามคัดค้านเอกสารตามมาตรา 125 วรรค 3 ห้ามเฉพาะคู่ความผู้ถูกอ้างเอกสารมายันเท่านั้น หาได้ห้ามไปถึงศาลด้วย และไม่ตัดสิทธิคู่ความนั้นที่จะอ้างว่าสัญญาหรือหน้าที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

- คำพิพากษากฎีกาที่ 2236/2553
- ก่อนวันนัดสืบพยานโจทก์ 1 เดือนเศษ โจทก์แถลงขอส่งสำเนาเอกสารหมาย จ.9 ต่อศาลและให้ฝ่ายจำเลย ศาลชั้นต้นอนุญาต โดยจำเลยทั้งสองได้รับสำเนาแล้ว ต่อมาโจทก์สืบพยานและอ้างส่งต้นฉบับเอกสารดังกล่าวต่อศาล แล้วแถลงหมดพยานถือว่าโจทก์สืบพยานเอกสารเสร็จแล้ว แต่จำเลยทั้งสองซึ่งโจทก์อ้างเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานยันตน มิได้คัดค้านว่าเอกสารนั้นเป็นเอกสารปลอม ก่อนที่โจทก์จะสืบพยานเอกสารดังกล่าวเสร็จ ทั้งมิได้ยื่นคำร้องขออนุญาตคัดค้านการอ้างเอกสารดังกล่าวก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา ถือว่าจำเลยทั้งสองมิได้คัดค้านความแท้จริงหรือความถูกต้องของเอกสารฉบับนี้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 125 วรรคหนึ่งและวรรคสองจึงต้องห้ามมิให้คัดค้านความแท้จริงหรือความถูกต้องของเอกสารนั้นตาม ป.วิ.พ. มาตรา 125 วรรคสาม
- ตามรายการประจำวันเกี่ยวกับคดีระบุข้อความว่า จำเลยที่ 1 ยอมรับว่าได้กู้เงินโจทก์เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2545 จำนวน 260,000 บาท จำเลยที่ 1 ชำระให้โจทก์แล้ว 50,000 บาท เป็นต้นเงิน 40,000 บาท ดอกเบี้ย 10,000 บาท ส่วนเงินที่ค้างชำระ 225,000 บาท จำเลยที่ 1 จะชำระให้โจทก์หลังจากนำที่ดินไปจำนองกับธนาคารแล้ว ข้อความดังกล่าวมีลักษณะเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ มิใช่เป็นข้อตกลงระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ที่จะระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน จึงไม่เป็นการประนีประนอมยอมความตาม ป.พ.พ. มาตรา 850

- (6) การถือว่าคู่ความยอมรับข้อเท็จจริงตามเอกสารในคดีแพ่ง
- เมื่อคู่ความผู้ที่ครอบครองต้นฉบับเอกสารมีหน้าที่ต้องส่งต้นฉบับเอกสารต่อศาล แต่ไม่ยอมส่ง อาจได้รับผลร้ายบางประการ แยกเป็น 2 กรณี คือ
- 1) กรณีที่คู่ความผู้ครอบครองเอกสารอ้างอิงเอกสารนั้นเป็นพยาน และ
- 2) กรณีที่คู่ความผู้ครอบครองเอกสารนั้นมิได้อ้างเอกสารนั้นเป็นพยาน

- 1) กรณีที่คู่ความผู้ครอบครองเอกสารอ้างอิงเอกสารนั้นเป็นพยาน
- ก. กรณีที่มีการคัดค้านเอกสาร
- กรณีที่คู่ความฝ่ายที่ครอบครองเอกสารอ้างอิงเอกสารแล้ว คู่ความฝ่ายอื่นคัดค้านนั้น ตามมาตรา 125 คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารย่อมต้องนำต้นฉบับเอกสารมาสืบ หากคู่ความฝ่ายนั้นไม่ยอมนำต้นฉบับเอกสารมาสืบและไม่เข้าข้อยกเว้น อันจะนำสำเนาเอกสารมาสืบแทนได้ตามมาตรา 93 แล้ว ศาลย่อมไม่ยอมให้นำสืบ ถึงแม้มีการนำสืบ ศาลก็ย่อมไม่รับฟัง

- ข. กรณีที่มีการกีดกันการอ้างเอกสารของกลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่ง
- **มาตรา ๑๒๔** บัญญัติว่า ถ้ากลุ่มความฝ่ายที่อ้างเอกสารไม่ยอมนำมาหรือยื่นต้นฉบับเอกสาร หรือถ้ากลุ่มความฝ่ายนั้นได้ทำให้เสียหาย ทำลาย ปิดบัง หรือทำด้วยประการอื่นใด ให้เอกสารนั้นไร้ประโยชน์ โดยมุ่งหมายที่จะกีดกันไม่ให้กลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐาน ให้ถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่กลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น กลุ่มความฝ่ายที่ไม่นำมาหรือยื่นเอกสารดังกล่าวข้างต้นนั้นได้ยอมรับแล้ว

- ตามมาตรา 124 ไม่ได้ระบุว่าต้นฉบับเอกสารจะต้องอยู่ในความครอบครองของกลุ่มความฝ่ายที่อ้างเอกสาร แต่การที่กลุ่มความไม่ยอมนำมาหรือยื่นต้นฉบับเอกสารนั้น ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าเอกสารนั้นต้องอยู่ในความครอบครองของกลุ่มความ แต่กรณีที่ทำให้เสียหาย ทำลาย ปิดบังหรือทำให้ไร้ประโยชน์นั้น เอกสารไม่จำเป็นต้องอยู่ในความครอบครองของกลุ่มความฝ่ายที่อ้างเอกสารก็ได้
- การกระทำใดๆ ตามมาตรา 124 ต้องเป็นเรื่องที่มีความมุ่งหมายที่จะกีดกันมิให้กลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งอ้างเอกสารนั้นได้ใช้เอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานนั่นเอง ซึ่งแสดงว่าเอกสารนั้นคงจะเป็นประโยชน์แก่อีกฝ่ายหนึ่ง กฎหมายจึงให้ถือว่ากลุ่มความฝ่ายที่กีดกันมิให้กลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งได้ใช้เอกสารนั้น ยอมรับข้อเท็จจริงที่กลุ่มความอีกฝ่ายหนึ่งจะนำสืบด้วยเอกสารนั้น อันเป็นข้อยกเว้นมิต้องนำสืบข้อเท็จจริงตามมาตรา 84 (3) ประการหนึ่ง

- 2) กรณีที่คู่ความผู้ครอบครองเอกสารนั้นมิได้อ้างเอกสารนั้นเป็นพยาน
 - **มาตรา ๑๒๓** ถ้าต้นฉบับเอกสารซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเป็นพยานหลักฐานนั้นอยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง คู่ความฝ่ายที่อ้างจะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขอให้ส่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งส่งต้นฉบับเอกสารแทนการที่ตนจะต้องส่งสำเนาเอกสารนั้นก็ได้ ถ้าศาลเห็นว่าเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานสำคัญ และคำร้องนั้นฟังได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยื่นต้นฉบับเอกสารต่อศาลภายในเวลาอันสมควรแล้วแต่ศาลจะกำหนด ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีต้นฉบับเอกสารอยู่ในครอบครองไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเช่นว่านั้น ให้ถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่ผู้ขอจะต้องนำเสนอโดยเอกสารนั้น คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ยอมรับแล้ว
- ถ้าต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก หรือในครอบครองของทางราชการ หรือของเจ้าหน้าที่ซึ่งคู่ความที่อ้างไม่อาจร้องขอโดยตรงให้ส่งเอกสารนั้นมาได้ ให้นำบทบัญญัติในวรรคก่อนว่าด้วยการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารยื่นคำขอ และการที่ศาลมีคำสั่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ทั้งนี้ฝ่ายที่อ้างต้องส่งคำสั่งศาลแก่ผู้ครอบครองเอกสารนั้นล่วงหน้าอย่างน้อยเจ็ดวัน ถ้าไม่ได้เอกสารนั้นมาสืบตามกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควร ก็ให้ศาลสืบพยานต่อไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๓ (๒)

- กรณีนี้เป็นเรื่องที่คุณความฝ่ายหนึ่งอ้างเอกสารซึ่งอยู่ในความครอบครองของคุณความอีกฝ่ายหนึ่ง และคุณความฝ่ายที่ครอบครองเอกสารไม่ได้อ้างเอกสารนั้น คุณความฝ่ายที่ครอบครองเอกสารไม่ยอมส่งต้นฉบับเอกสารตามที่คุณความฝ่ายที่อ้างเอกสารร้องขอต่อศาล ซึ่ง ป.วิ.พ. มาตรา 123 ให้ถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่ผู้ขอจะต้องนำเสนอโดยเอกสารนั้นคุณความอีกฝ่ายหนึ่งได้ยอมรับแล้ว ซึ่งถือว่าคุณความฝ่ายที่ขอให้ส่งเอกสารไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามข้อกล่าวอ้างของตน เพราะถือได้ว่าคุณความอีกฝ่ายหนึ่งรับแล้ว ตามมาตรา 84(3) เช่นกัน

- คำพิพากษาฎีกาที่ 2813/2545
- โจทก์ทั้งสี่ขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์บรรทุกคันเกิดเหตุจากจำเลยที่ 2 เพื่อนำสืบว่าจำเลยที่ 2 จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนเท่ากับจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 ได้รับคำสั่งเรียกพยานเอกสารแล้วไม่ยอมส่งกรมธรรม์ประกันภัยตามคำสั่งศาลและไม่นำสืบพยานให้เห็นเป็นอย่างอื่น
- ถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่โจทก์ทั้งสี่ต้องนำสืบโดยกรมธรรม์ประกันภัยว่าจำเลยที่ 2 ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ทั้งสี่เต็ม จำนวนเท่ากับจำเลยที่ 1 นั้น จำเลยที่ 2 ได้ยอมรับแล้วตามป.วิ.พ. มาตรา 123 วรรคหนึ่ง การที่ศาลชั้นต้นไม่ให้จำเลยที่ 2 ร่วมรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนเท่าที่จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบจึงไม่ถูกต้อง

- (7) การชี้ขาดข้อโต้เถียงเกี่ยวกับเอกสารในคดีแพ่ง
- **มาตรา ๑๒๖** ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรานี้ ถ้าคู่ความที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันแค้น ปฏิเสธความแท้จริงของเอกสารนั้น หรือความถูกต้องแห่งสำเนาเอกสารนั้น และคู่ความฝ่ายที่อ้างยังคงยืนยันความแท้จริงหรือความถูกต้องแห่งสำเนาของเอกสาร ถ้าศาลเห็นสมควร ให้ศาลชี้ขาดข้อโต้เถียงนั้นได้ทันทีในเมื่อเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานต่อไป หรือมิฉะนั้นให้ชี้ขาดในเมื่อได้สืบพยานตามวิธีต่อไปนี้ทั้งหมดหรือโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ
 - (๑) ตรวจสอบบรรดาเอกสารที่มีได้ถูกคัดค้านแล้วจดลงไว้ซึ่งการมีอยู่หรือข้อความแห่งเอกสารที่ถูกคัดค้าน
 - (๒) ชักถามพยานที่ทราบการมีอยู่หรือข้อความแห่งเอกสารที่ถูกคัดค้าน หรือพยานผู้ที่สามารถเบิกความในข้อความแท้จริงแห่งเอกสาร หรือความถูกต้องแห่งสำเนา
 - (๓) ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเอกสารที่ถูกคัดค้านนั้น
 ในระหว่างที่ยังมิได้ชี้ขาดตัดสินคดี ให้ศาลยึดเอกสารที่สงสัยว่าปลอมหรือไม่ถูกต้องไว้ แต่ความข้อนี้ไม่บังคับถึงเอกสารราชการซึ่งทางราชการเรียกคืนไป

- การชี้ขาดข้อโต้เถียงเกี่ยวกับเอกสารในคดีแพ่ง ตามมาตรา 126 นั้นเป็นเรื่องต่อเนื่องจากการคัดค้านเอกสารตามมาตรา 125 แต่มาตรา 125 มีการคัดค้านเอกสารด้วยเหตุ 3 ประการ คือ ต้นฉบับเอกสารนั้นไม่มี เอกสารนั้นปลอม และสำเนาไม่ถูกต้อง
- แต่การชี้ขาดตามมาตรา 126 จะเป็นกรณีของการปฏิเสธความแท้จริงของเอกสารหรือความถูกต้องแห่งสำเนาเอกสารเท่านั้น กล่าวคือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับกรณีที่มีการคัดค้านว่าเอกสารปลอม หรือสำเนาไม่ถูกต้อง ไม่รวมถึงกรณีที่มีการคัดค้านว่าต้นฉบับเอกสารไม่มีไว้ด้วย เพราะวิธีการชี้ขาดตามมาตรา 126 เป็นการตรวจสอบเกี่ยวกับตัวเอกสารหรือสำเนาเอกสาร

- พยานเอกสารเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
- มาตรา 8 บัญญัติว่า ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว
- ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการปิดอากรแสตมป์ หากได้มีการชำระเงินแทนหรือดำเนินการอื่นใดด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่หน่วยงานของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องประกาศกำหนด ให้ถือว่าหนังสือ หลักฐานเป็นหนังสือ หรือเอกสาร ซึ่งมีลักษณะเป็นตราสารนั้นได้มีการปิดอากรแสตมป์และขีดฆ่าตามกฎหมายนั้นแล้ว ในการนี้ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของหน่วยงานของรัฐดังกล่าว คณะกรรมการจะกำหนดกรอบและแนวทางเพื่อเป็นมาตรฐานทั่วไปไว้ด้วยก็ได้

- มาตรา 11 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นพยานหลักฐาน ในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่า เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
- ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่ เพียงใดนั้นให้พิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสาร ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ลักษณะหรือวิธีการเก็บรักษา ความครบถ้วน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงของ ข้อความลักษณะ หรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งปวง

- มาตรา 13 บัญญัติว่า คำเสนอหรือคำสนองในการทำสัญญาอาจทำเป็นข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ก็ได้และห้ามมิให้ปฏิเสธการมีผลทางกฎหมายของสัญญาเพียงเพราะเหตุที่สัญญา นั้นได้ทำคำเสนอหรือคำสนองเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
- จากกฎหมายดังกล่าว เกิดเรื่องที่เป็นข้อน่าพิจารณาเกิดขึ้นในกรณีการขอกู้ยืมกันโดยที่ไม่ได้ทำสัญญากันเป็นหนังสือ ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายผู้กู้เป็นสำคัญนั้น จะสามารถนำกฎหมายนี้มาปรับใช้ได้หรือไม่อย่างไร

- การกู้ยืมเงินโดยใช้วิธีส่งข้อความผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (facebook)
- ประเทศไทยได้ก้าวสู่ยุคดิจิทัล การโอนเงิน การทำธุรกรรมออนไลน์ ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ แม้กระทั่งเรื่องของการกู้ยืมเงินของคนในสังคมเกิดขึ้นในระบบโลกออนไลน์ ส่งข้อความผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook)
- จึงเกิดปัญหาขึ้นว่า ผู้ให้กู้ยืมเงินหรือ ที่รู้จักกันนามเรียกว่า เจ้าหนี้ จะมีโอกาสได้เงินคืนหรือไม่ และข้อความต่าง ๆ ที่ได้สนทนากัน แชท (Chat) ผ่านระบบออนไลน์ ส่งข้อความผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีสำหรับการฟ้องร้องและบังคับคดีกันได้ตามกฎหมายหรือไม่

- ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคแรก บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”
- จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว จะเห็นว่า ถ้าเป็นการกู้ยืมเงินกันจำนวนไม่เกิน 2,000 บาท ถึงแม้ว่าผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงินจะไม่ได้ทำหรือไม่มีหลักฐานใดเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเงินให้ผู้ให้กู้ยืมเงินยึดถือไว้เป็นหลักฐานไว้ต่อกัน หากผู้กู้ยืมเงินไม่ยอมชำระหนี้ ผู้ให้กู้ยืมเงินก็มีสิทธิที่จะฟ้องร้องบังคับให้ ผู้กู้ยืมเงินนั้นชำระหนี้ได้ เพราะกฎหมายดังกล่าว ไม่ได้บังคับว่าการกู้ยืมเงินกันไม่เกิน 2,000 บาท จะต้องมีการกู้ยืมเงินระหว่างผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงิน
- ดังนั้น กรณีนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินสามารถใช้สิทธิฟ้องร้องบังคับ ชำระหนี้ได้ แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือมาแสดงก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติจะมีสักกี่คน ที่จะยอมเสียเวลาไปฟ้องต่อศาลเพื่อทวงเงินคืนแม้จะได้ดอกเบี้ยตามกฎหมาย หากต้องเสียค่าทนายความ น่าจะไม่คุ้มค่าและใช้เงินมากเกินไปแล้ว

- แต่หากเป็นการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป หากผู้ให้กู้ยืมเงินหรือเรียกว่า เจ้าหนี้ ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเป็นสำคัญ ก็ไม่สามารถฟ้องร้องกันได้ พยานหลักฐานที่ผู้ให้กู้ยืมเงิน จะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ในการฟ้องร้องบังคับคดี พยานหลักฐานนั้นจะต้องแสดงให้เห็นว่า ผู้กู้ยืมเงินได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อไว้เพียงฝ่ายเดียวก็พอ แม้ว่าผู้ให้กู้ยืมเงินนั้นจะมีได้ลงลายมือชื่อในหลักฐานนั้นด้วยก็ตาม และกรณีแม้ไม่ได้ทำเป็นสัญญากู้ยืมเงินกันระหว่างผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงินแต่อย่างใดก็ตาม
- ขอเพียงแต่พยานหลักฐานนั้นได้ทำเป็นหนังสือและมีข้อความที่ทำให้เข้าใจได้ว่า ผู้กู้ยืมเงินได้กู้ยืมเงินไปจากผู้ให้กู้ยืมเงินจริง และลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมเงินไว้ เป็นพยานหลักฐานเท่านั้น ก็เพียงพอที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานให้ผู้ให้กู้ยืมเงิน หรือเจ้าหนี้ ใช้ฟ้องร้องบังคับให้ผู้กู้ยืมเงินชำระหนี้เงินกู้คืนได้

- พยานหลักฐานเป็นหนังสือแห่งการกู้ยืมเงิน ไม่จำเป็นที่จะต้องทำขึ้นเป็นกระดาษเสมอไป จะทำขึ้นบนวัตถุใดๆ ก็ตาม ก็สามารถที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานฟ้องร้องบังคับคดีได้ หากปรากฏข้อความเป็นตัวอักษร สามารถสื่อสารกันได้ว่า เป็นการกู้ยืมเงินกันระหว่างผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงิน และที่สำคัญผู้กู้ยืมเงินได้ลงลายมือชื่อไว้ด้วย ถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน ตามมาตรา 653 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าว
- หากได้นำมาตรา 653 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าว มาใช้พิจารณากับปัญหาตามหัวข้อเรื่อง การกู้ยืมเงินโดยใช้วิธีส่งข้อความผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) ซึ่งเป็นระบบออนไลน์ ที่นิยมใช้สื่อสารอันอยู่ทางโลกออนไลน์ ในปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่า การส่งผ่านข้อความสื่อสารถึงกัน หากเป็นการสื่อสารเพื่อกู้ยืมเงินกัน มีข้อความ มีตัวอักษร ตัวหนังสือ แต่ไม่ปรากฏลายมือชื่อของผู้กู้ยืมเงินให้เห็นแต่อย่างใด จึงเกิดเป็นปัญหาว่า ข้อความที่ผู้กู้ยืมเงิน สื่อสารถึงผู้ให้กู้ยืมเงินเพื่อขอยืมเงินนั้น แม้หากผู้ให้กู้ยืมเงินได้ตกลงยินยอมให้กู้ยืมเงินก็ตาม โดยมีข้อความส่งถึงกันผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) ที่สามารถเข้าใจได้ว่าการกู้ยืมเงินกันจริง เป็นจำนวนเงินเกินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป

- ภายหลังผู้กู้ยืมเงินไม่ยอมคืนเงิน ปัญหาเกิดขึ้นแล้ว อย่างนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินจะนำข้อความที่ได้ส่งถึงกันผ่านทางไลน์ หรือทางเฟสบุ๊ค ดังกล่าว มาใช้เป็นหลักฐานฟ้องร้องบังคับให้ผู้กู้ยืมเงินชำระหนี้จำนวนที่กู้ยืมกันไม่ได้ เพราะแม้จะมีข้อความที่สื่อสารส่งถึงกันผ่านทางไลน์ หรือทางเฟสบุ๊ค ระหว่างผู้กู้ยืมเงินกับผู้ให้กู้ยืมเงินกันก็ตาม แต่ไม่ปรากฏลายมือชื่อของผู้กู้ยืมเงินแต่อย่างใด
- ดังนั้น หากพิจารณาตาม มาตรา 653 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าว ไม่อาจถือได้ว่าข้อความที่สื่อสารกัน ส่งข้อความถึงกันผ่านทางระบบไลน์หรือทางเฟสบุ๊คนั้น ไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินกันตามกฎหมายดังกล่าว

- พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ใช้บังคับเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงมีประเด็นปัญหาว่า การที่ผู้กู้ยืมเงินและผู้ให้กู้ยืมเงิน ได้กู้ยืมเงินกันโดยส่งข้อความสื่อสารกันผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) นั้น ถือได้ว่าเป็นการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ ซึ่งตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ให้ความหมายของคำว่า
- “ธุรกรรม” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ หรือในการดำเนินงานของรัฐตามที่กำหนดในหมวด 4
- “อิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น
- “ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน
- “ข้อความ” หมายความว่า เรื่องราว หรือข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข เสียง ภาพ หรือรูปแบบอื่นใดที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ

- “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือโทรสาร และคำว่า “ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า อักษร อักษรระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นด้วย
- โดยสรุปการกู้ยืมเงินโดยส่งข้อความสื่อสารกันผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) นั้น ถือได้ว่าข้อความนั้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใด เพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์”
- ดังนั้น โดยผลของกฎหมายตามมาตรา 7 ดังกล่าว ผู้กู้ยืมเงินจึงไม่อาจที่จะปฏิเสธความผูกพันกับผู้ให้กู้ยืมเงินตามข้อความที่มีการสื่อสารส่งข้อความสื่อสารกันผ่านทางไลน์ หรือทางเฟสบุ๊ก ซึ่งตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ยังได้บัญญัติให้การจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง และให้ถือว่าข้อความนั้น เป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว
- ตามมาตรา 8 วรรคแรก บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 9 ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว”

- โดยผลของกฎหมาย จึงถือได้ว่า ข้อความที่ผู้กู้ยืมเงินและผู้ให้กู้ยืมเงินได้สื่อสารขอกู้ยืมเงินกันโดยผ่านการส่งข้อความสื่อสารกันผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) นั้น ได้ทำเป็นหนังสือต่อกันระหว่างผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงินแล้ว และทั้งคู่ต่างก็ยินยอมและสมัครใช้แอปพลิเคชันดังกล่าว ด้วยวิธีการระบุอักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่ผู้กู้ยืมเงินและผู้ให้กู้ยืมเงินได้สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อบันทึกตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของการใช้แอปพลิเคชันนั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นด้วย จึงถือได้ว่าผู้กู้ยืมเงินและผู้ให้กู้ยืมเงินได้ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการส่งข้อความสื่อสารกันผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) แล้ว

- ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 9 บัญญัติว่า “ในกรณีที่บุคคลพึงลงลายมือชื่อในหนังสือ ให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้า
- (1) ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นว่าเป็นของตน และ
- (2) วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมหรือข้อตกลงของกลุ่มกรณี วิธีการที่เชื่อถือได้ตาม (2) โดยให้คำนึงถึง

- ก. ความมั่นคงและรัดกุมของการใช้วิธีการหรืออุปกรณ์ในการระบุตัวบุคคล สภาพพร้อมใช้งานของทางเลือกในการระบุตัวบุคคล กฎเกณฑ์เกี่ยวกับลายมือชื่อที่กำหนดไว้ในกฎหมายระดับความมั่นคงปลอดภัยของการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติตามกระบวนการในการระบุตัวบุคคลผู้เป็นสื่อกลาง ระดับของการยอมรับหรือไม่ยอมรับ วิธีการที่ใช้ในการระบุตัวบุคคลในการทำธุรกรรม วิธีการระบุตัวบุคคล ณ ช่วงเวลาที่มีการทำธุรกรรมและติดต่อสื่อสาร

- ข. ลักษณะ ประเภท หรือขนาดของธุรกรรมที่ทำ จำนวนครั้งหรือความสม่ำเสมอในการทำธุรกรรม ประเพณีทางการค้าหรือทางปฏิบัติ ความสำคัญ มูลค่าของธุรกรรมที่ทำ หรือ
- ค. ความรัดกุมของระบบการติดต่อสื่อสาร ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับการประคับตร้าของนิติบุคคลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยโดยอนุโลม”

- โดยผลของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จึงถือได้ว่าการส่งข้อความสื่อสารกันผ่านทางไลน์ (LINE) หรือทางเฟสบุ๊ก (Facebook) ระหว่างผู้ให้กู้ยืมเงินกับผู้กู้ยืมเงินนั้น เป็นหลักฐานเป็นหนังสือโดยที่มีผู้กู้ยืมได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญแล้ว ประกอบมาตรา 653 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ดังนั้น หากใช้กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ ในการฟ้องร้องต่อสู้คดีในศาล ผู้ให้กู้ยืมเงินในฐานะเจ้าหนี้ น่าจะมีแนวทางการต่อสู้คดี พยานหลักฐาน จนน่าจะมีโอกาสชนะคดี และได้รับเงินกู้ยืมเงินคืนมา ปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินไว้เป็นประเด็นโดยตรง แต่ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินไว้ทำนองเดียวกัน

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8089/2556 วินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่า
- “การที่จำเลยนำบัตรกดเงินสด คิวแคชไปถอนเงินและใส่รหัสส่วนตัวเปรียบได้กับการ ลงลายมือชื่อตนเอง ทำรายการเบิกถอนเงินตามที่จำเลยประสงค์ และกดยืนยันทำรายการพร้อมรับเงินสดและสลิป การกระทำได้ดังกล่าวถือเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินจากโจทก์ ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 7, 8 และมาตรา 9 ประกอบกับคดีนี้จำเลยมีการขอขยายระยะเวลาผ่อนชำระหนี้สินเชื่อเงินสดคิวแคชที่จำเลยค้างชำระแก่โจทก์ ซึ่งโจทก์มีเอกสารซึ่งมีข้อความชัดว่าจำเลยรับว่าเป็นหนี้โจทก์ขอขยายเวลาชำระหนี้ โดยจำเลยลงลายมือชื่อ มาแสดง จึงรับฟังเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมอีกโสดหนึ่ง โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง”

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6757/2560
- เป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ประชดลูกหนี้โดยการปลดหนี้ให้ในแชท (chat) สนทนา ศาลฎีกาได้นำหลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้บังคับโดยตีความว่าการปลดหนี้ในแชท (chat) ในเครือข่ายออนไลน์ เป็นการปลดหนี้โดยได้ทำเป็นหนังสือ จึงมีผลเป็นการปลดหนี้ที่สมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว

- การนำสืบพยานบุคคลแทนหรือแก้ไขพยานเอกสาร
- ป.วิ.พ. มาตรา ๙๔ เมื่อใดมีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ แม้ถึงว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมก็ดี
 - (ก) ขอสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร เมื่อไม่สามารถนำเอกสารมาแสดง
 - (ข) ขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้นำเอกสารมาแสดงแล้วว่า ยังมีข้อความเพิ่มเติม ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารนั้นอยู่อีก
- แต่ว่าบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับในกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (๒) แห่งมาตรา ๙๓ และมีให้ถือว่าเป็นการตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะกล่าวอ้างและนำพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่า พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือสัญญาหรือหนังสืออื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

- ข้อยกเว้นในการนำพยานบุคคลมาสืบได้
- ป.วิ.พ.มาตรา 94 วรรคสอง บัญญัติว่า “แต่ว่าบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับในกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (2) แห่งมาตรา 93 และมีให้ถือว่าเป็นการตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะกล่าวอ้างและนำพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่า พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือ สัญญาหรือหน่ออย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ หรือ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

- (1) ตาม ป.วิ.พ.มาตรา 93 (2) การสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่า
ต้นฉบับหาไม่ได้เพราะ.
- 1. ถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัย หรือ
- 2. สูญหาย หรือ
- 3. ไม่สามารถนำมาได้โดยประการอื่น อันมิใช่เกิดจากพฤติการณ์ที่ผู้อ้าง
ต้องรับผิดชอบ หรือ
- 4. เมื่อศาลเห็นว่า เป็นกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่
จะต้องสืบสำเนาเอกสารหรือพยานบุคคลแทนต้นฉบับเอกสารที่นำมาไม่ได้นั้น

- (2) สืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่า “พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอม หรือ ไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน”
- 1) ต้องมีการยกขึ้นต่อสู้ว่าหนี้ตามสัญญาไม่สมบูรณ์ต้องยกขึ้นเป็นประเด็นข้อพิพาทไว้ด้วยจึงจะนำสืบหักล้างได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3018/2541) และต้องมีการคัดค้านเอกสารไว้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา 125 จึงจะสามารถสืบตามข้ออ้างได้
- คำพิพากษาฎีกาที่ 3018/2541 โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงินตามสัญญากู้รวม 3 ฉบับ จำนวนเงินฉบับละ 50,000 บาท 40,000 บาท และ 110,000 บาทตามลำดับ รวมแล้วเป็นเงินต้น 200,000 บาท จำเลยที่ 3 ให้การว่าจำเลยที่ 1 กู้เงินโจทก์เพียง 100,000 บาท และจำเลยที่ 1 ไม่ได้รับเงินกู้ครบตามสัญญาเพราะโจทก์หักดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้า 6,000 บาท เป็นคำให้การปฏิเสธที่ไม่ชัดเจน จึงไม่มีข้อต่อสู้ที่จำเลยที่ 3 จะนำสืบว่าหนี้ไม่สมบูรณ์ การที่จำเลยที่ 3 นำสืบว่าได้รับเงินจริงจากโจทก์เพียง 94,000 บาท จึงนำสืบไม่ได้

- 2) พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอม เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 286/2507, คำพิพากษาฎีกาที่ 1375/2508, คำพิพากษาฎีกาที่ 182/2510, คำพิพากษาฎีกาที่ 1372/2526, คำพิพากษาฎีกาที่ 224/2530, คำพิพากษาฎีกาที่ 4325/2530, คำพิพากษาฎีกาที่ 2163/2533, คำพิพากษาฎีกาที่ 569/2536, คำพิพากษาฎีกาที่ 3846/2538
- คำพิพากษาฎีกาที่ 3846/2538 จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบว่าโจทก์ที่ 2 ไม่ได้ไปสำนักงานที่ดินอำเภอ ในวันทำสัญญาซื้อขายที่ดินตามหนังสือสัญญาขายที่ดิน และไม่ทราบว่าเพราะเหตุใดจึงมีลายมือชื่อโจทก์ที่ 2 ปรากฏอยู่ในเอกสารดังกล่าวนั้น เป็นการนำสืบเพื่อแสดงให้เห็นว่าหนังสือสัญญาขายที่ดินเป็นเอกสารปลอม จำเลยจึงมีสิทธินำพยานบุคคลมาสืบได้เช่นนั้นตาม ป.วิ.พ.มาตรา 94 วรรคสอง

- 3) พยานเอกสารที่แสดงนั้นไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือ แต่บางส่วน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 4604/2536 คำพิพากษาฎีกาที่ 241/2537, คำพิพากษาฎีกาที่ 6801/2540, คำพิพากษาฎีกาที่ 704/2542
- คำพิพากษาฎีกาที่ 1599/2542 จำเลยทั้งสองให้การว่าจำเลยที่ 1 กู้เงินโจทก์และจำเลยที่ 2 ทำสัญญาค้ำประกันเงินกู้เพียง 30,000 บาท และได้ลงชื่อไว้ในสัญญากู้และสัญญาค้ำประกันโดยยังไม่ได้กรอกข้อความ โจทก์ปลอมแปลงเอกสารสัญญากู้และสัญญาค้ำประกันโดยกรอกข้อความและจำนวนเงินเป็น 300,000 บาท โดยจำเลยทั้งสองมิได้ยินยอม แม้ตามสัญญาทั้งสองจะระบุจำนวนเงินไว้ 300,000 บาท และสัญญากู้จะระบุว่าได้รับเงินครบถ้วนแล้ว จำเลยทั้งสองก็มีสิทธินำสืบพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่า พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือสัญญาหรือหน่ออย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 94 วรรคท้าย

- 3) การนำสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่าสัญญา หรือหนี้ตามเอกสารที่แสดงนั้นไม่สมบูรณ์
- การสืบพยานบุคคลหักล้างเอกสารกรณีนี้ต้องมีการยกขึ้นต่อสู้เป็นประเด็นข้อพิพาทไว้ด้วย เช่น นำสืบว่าสัญญา หรือ หนี้ที่ทำนั้นไม่มีผลสมบูรณ์ ตกเป็นโมฆะ หรือ โมฆียะ โดยกล่าวอ้างและนำพยานบุคคลมาสืบว่า สัญญาเกิดจากการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสาระสำคัญแห่งนิติกรรม เกิดจากเจตนาลวงโดยสมรู้กับอีกฝ่าย เกิดจากการข่มขู่ นิติกรรมอำพราง สืบว่าหนี้ตามสัญญากู้ยืมไม่มีผลสมบูรณ์ เพราะไม่มีการส่งมอบเงินที่กู้ยืม หรือ ได้รับเงินไม่ครบถ้วนตามสัญญา

- คำพิพากษากฎีกาที่ 273/2501
- โจทก์จำนองที่ดินไว้เป็นประกันเงินกู้ แต่ทำหลักฐานทางทะเบียนเป็นการขายฝากและโจทก์คงครอบครองที่ดินมา ดังนี้ โจทก์ย่อมนำเสนอว่าสัญญาขายฝากที่ทำต่อเจ้าพนักงานว่าเป็นนิติกรรมอำพรางการจำนองได้ ไม่เป็นการสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร อันต้องห้ามตาม ป.วิ.พ มาตรา 94 เพราะถ้าสัญญาขายฝากเป็นนิติกรรมอำพราง นิติกรรมการจำนองก็เป็นโมฆะเสียเปล่าใช้บังคับไม่ได้

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6801/2540
- การที่โจทก์นำสืบพยานบุคคลว่าสัญญาซื้อขายระหว่างโจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นสัญญาคู่ไม่ใช่สัญญาซื้อขายนั้น ไม่เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารแต่ เป็นการนำสืบหักล้างว่าสัญญาซื้อขายไม่ถูกต้อง จึงไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ มาตรา 94
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4678/2543
- แม้โจทก์มีสัญญาคู่มาแสดง แต่จำเลยก็ยังสามารถนำสืบโต้แย้งจำนวนเงินที่คู่ไปจากโจทก์ได้ว่าไม่ได้รับเงินครบถ้วนตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญาคู่ยืมเงินเป็นการนำสืบถึงความไม่สมบูรณ์แห่งหนี้ ตาม ป.วิ.พ มาตรา 94

- คำพิพากษากฎีกาที่ 4436/2545
- การที่จำเลยนำสืบว่า การจำนองที่ดินตามหนังสือสัญญาจำนองที่ดินเป็นการจำนองเพื่อประกันหนี้เงินต้นที่จำเลยได้รับมาปล่อยกู้จาก ล. และดอกเบี้ยยที่ลูกหนี้ค้างชำระรวมกันแล้วใช้ชื่อโจทก์เป็นผู้รับจำนอง จำเลยไม่ได้เป็นหนี้โจทก์ตามฟ้อง เป็นการนำสืบเพื่ออธิบายที่มาของหนี้ตามสัญญาจำนองว่าไม่สมบูรณ์เพราะไม่มีมูลหนี้ต่อกัน จึงไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ.มาตรา 94 วรรคท้าย หากใช่เป็นการนำสืบว่าจำเลยไม่ได้รับเงินตามเอกสารดังกล่าวไม่

- คำพิพากษาฎีกาที่ 8571/2547
- โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่ดินของโจทก์ ซึ่งเป็นเรื่องละเมิด จำเลยให้การต่อสู้เรื่องสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน โดยอ้างว่าโจทก์จำเลยทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินต่อกัน และโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญา โจทก์นำสืบพยานบุคคลว่า มีการทำสัญญาซื้อจะขายที่ดินดังกล่าว แต่โจทก์ไม่ได้โอนที่ดินของโจทก์ให้แก่จำเลย เพราะที่ดินดังกล่าวติดที่ราชพัสดุบางส่วน จำเลยจึงขอย้ายไปเอาแปลงถัดไป
- กรณีเป็นการสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่าหนี้ตามสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินระงับไปแล้ว เพราะโจทก์จำเลยได้ตกลงยกเลิกสัญญาดังกล่าวและตกลงซื้อขายที่ดินแปลงอื่นต่อกัน แทน เอกสารสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินดังกล่าวไม่อาจใช้บังคับได้อีกต่อไป จึงมิใช่กรณีที่โจทก์สืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสารอันขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคหนึ่ง (ข)

- 4) การนำสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด
- “สืบพยานบุคคลอธิบายข้อความในเอกสาร” เช่น ขอสืบพยานบุคคลเพื่ออธิบายความหมายแห่งถ้อยคำ หรือ ข้อความแห่งเอกสารที่ไม่ชัดเจน หรือไม่ชัดเจน เช่น เมื่อสัญญาถูกระบุเรื่องดอกเบี้ยวไว้เพียงร้อยละห้า ไม่ชัดเจนว่า ร้อยละห้า สลึง หรือ ห้าบาท โจทก์มีสิทธินำสืบพยานบุคคลได้ว่าดอกเบี้ยที่ระบุในสัญญานั้นร้อยละห้าสลึงได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 94 วรรคสอง เพราะเป็นการสืบอธิบายข้อความในสัญญา
- “สืบอธิบายความหมายข้อความที่ดีความได้หลายนัย” นำสืบแปลข้อความที่กำกวม หรือ นำสืบอธิบายข้อความที่ขัดแย้งกันเอง (คำพิพากษาฎีกาที่ 236/2534)

- คำพิพากษาฎีกาที่ 4146/2542
- แม้คำฟ้องโจทก์จะบรรยายแต่เพียงว่าจำเลยที่ 2 ได้ทำหนังสือคำประกันจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์ตามสำเนาเอกสารหมาย จ.4 โดยมีได้บรรยายว่า จำเลยที่ 2 ทำหนังสือคำประกันตามเอกสารหมาย จ.4 ต่อเนื่องกับหนังสือคำประกันตามสำเนาเอกสารหมาย จ.10 ก็ตาม แต่การที่โจทก์นำสืบพยานบุคคลถึงหนังสือคำประกันตามสำเนาเอกสารหมาย จ.10 ก็เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่ามูลเหตุที่จำเลยที่ 2 ต้องทำหนังสือคำประกันตามเอกสารหมาย จ.4 ให้โจทก์มีความเป็นมาอย่างไร จึงไม่เป็นการสืบเพิ่มเติม ตัดทอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารและไม่เป็นการสืบนอกฟ้องนอกประเด็น

- คำพิพากษาฎีกาที่ 5540/2542
- หนังสือสัญญาเช่าซื้อฉบับพิพาทระบุว่า ผู้เช่าซื้อตกลงชำระค่าเช่าซื้อวันละ 433.65 บาท และผู้เช่าซื้อทำหน้าที่ต้องทำประกันภัยรถยนต์โดยผู้เช่าซื้อเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายและค่าเบี้ยประกันภัยเองทั้งหมด ดังนั้นการชำระเงินแต่ละงวดจำเลยจึงต้องชำระค่าเบี้ยประกันภัยให้โจทก์ด้วย การที่พยานโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่บัญชีของโจทก์มาเบิกความอธิบายในส่วนนี้ว่าการชำระค่างวดของจำเลย โจทก์ได้รวมค่าเบี้ยประกันภัยและค่าภาษีมูลค่าเพิ่มเข้าไว้ในแต่ละงวดด้วย
- โดยค่างวดเช่าซื้อตามใบเสร็จรับเงินที่โจทก์ออกให้จำเลยระบุว่าจำนวนเงิน 620 บาท แยกเป็นค่าเช่าซื้อ 433.65 บาท ค่าเบี้ยประกันภัย 145.79 บาท และค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม 40.56 บาท เพราะโจทก์ผู้ให้เช่าซื้อได้ออกเบี้ยประกันภัยแทนจำเลยผู้เช่าซื้อไปก่อนแล้วให้จำเลยชำระค่าเบี้ยประกันภัยคืนโจทก์พร้อมกับค่างวด มิใช่ค่าเช่าซื้ออย่างเดียว กรณีเป็นการเบิกความอธิบายข้อความในเอกสารใบเสร็จรับเงินที่จำเลยอ้าง มิใช่เป็นการสืบพยานบุคคลเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสาร ไม่ต้องห้ามมิให้นำสืบตาม ป.วิ.พ.มาตรา 94 (ข)

- คำพิพากษาฎีกาที่ 1033/2543
- ตามกรรมธรรม์ประกันภัยที่พิพาทของผู้เอาประกันภัยนั้นได้ระบุชื่อบริษัท ค. และชื่อบุคคลอยู่ภายในวงเล็บต่อมา เป็นเหตุให้เกิดความสงสัย การที่ศาลอุทธรณ์แปลความถึงความมุ่งหมายที่เกิดขึ้นจริงแห่งข้อความที่ปรากฏบุคคลที่อยู่ภายในวงเล็บเป็นผู้เอาประกันภัย จึงเป็นการแปลความตามอักษรที่ปรากฏนั้น หาได้มีการเพิ่มเติม แก้ไข เปลี่ยนแปลงข้อความใดๆ ไม่

พยานวัตถุ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์และ ข้อมูลคอมพิวเตอร์

- พยานวัตถุ
- พยานวัตถุ หมายถึง วัตถุอย่างอื่นนอกจากเอกสาร พยานหลักฐานเชิงวัตถุที่มีส่วนเกี่ยวกับคดีและพบในสถานที่เกิดเหตุ พยานวัตถุสามารถเป็นอะไรก็ได้เช่น ศพ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เศษผ้า กลิ่นน้ำหอม กลิ่นสารเคมี ภาพถ่าย ภาพวิดีโอ ภาพจากกล้องวงจรปิด ฯลฯ
- พยานวัตถุเป็นหลักฐานและเครื่องช่วยชี้ชัดว่ามีการก่ออาชญากรรมขึ้นอย่างแน่นอน เช่น ผู้เสียหายเข้าแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยกล่าวอ้างว่าถูกข่มขืน และจากการตรวจสอบพบว่าผู้เสียหายมีเสื้อผ้าฉีกขาด มีบาดแผลฟกช้ำตามร่างกายหลายแห่ง น่าจะแสดงว่ามีการก่ออาชญากรรมขึ้นแล้วจริง ไม่ใช่เป็นการกล่าวหาลอย ๆ หรือเป็นการเจตนาใส่ร้ายผู้ต้องสงสัย สามารถชี้ว่าผู้กระทำความผิดได้อยู่ในที่เกิดเหตุ
- เช่น ตรวจได้ขนแมวที่ขาทางเกงของผู้ต้องสงสัยที่ผู้ต้องสงสัยอธิบายที่มาที่ไปไม่ได้ และบ้านที่ผู้เสียหายถูกข่มขืนเลี้ยงแมวไว้ 2 ตัว ขนแมวที่พบในทางเกงของผู้ต้องสงสัย เป็นพยานวัตถุอย่างหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวน

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2572/2540
- แม้โปยสลากกินรวบเป็นภาพถ่ายจากเครื่องถ่ายเอกสารไม่ใช่ต้นฉบับ แต่ภาพถ่ายเอกสารดังกล่าวเป็นบันทึกความจำเป็นเกี่ยวกับการเล่นการพนันสลากกินรวบมีจำนวนถึง 656 แผ่นและมีลักษณะเหมือนเป็นโปยสลากกินรวบที่คนเดินโปยหรือเจ้ามือเป็นผู้ทำเพื่อส่งต่อให้เจ้ามือเหนือขึ้นไปอีกทอดหนึ่งจึงต้องถ่ายสำเนาเก็บไว้เป็นหลักฐาน แม้จะรับฟังเป็นพยานเอกสารไม่ได้ แต่ก็ฟังได้ว่าเป็นพยานวัตถุเกี่ยวแก่การเล่นการพนัน

- **วิธีการนำสืบพยานวัตถุ**

- 1. การยื่นบัญชีระบุพยาน

- ต้องระบุในบัญชีระบุพยานอย่างชัดเจนและส่งรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคล วัตถุ หรือสถานที่ ซึ่งคู่ความฝ่ายนั้นระบุอ้างเป็นพยานหรือขอให้ศาลไปตรวจ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 88 และ ป.วิ.อ. มาตรา 229/1

- 2. การนำพยานวัตถุมาสืบในศาล
- **ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๘** ถ้าพยานหลักฐานที่ศาลจะทำการตรวจนั้นเป็นบุคคลหรือสังหาริมทรัพย์ซึ่งอาจนำมาศาลได้ ให้คู่ความฝ่ายที่ได้รับอนุญาตให้นำสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้นนำบุคคลหรือทรัพย์นั้นมาในวันสืบพยาน หรือวันอื่นใดที่ศาลจะได้กำหนดให้นำมา
- ถ้าการตรวจไม่สามารถกระทำได้ในศาล ให้ศาลทำการตรวจ ณ สถานที่ เวลา และภายในเงื่อนไข ตามที่ศาลจะเห็นสมควร แล้วแต่สภาพแห่งการตรวจนั้น ๆ
- **ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๑** สิ่งใดใช้เป็นพยานวัตถุต้องนำมาศาล
- ในกรณีที่นำมาไม่ได้ ให้ศาลไปตรวจจดรายงานยังที่ที่พยานวัตถุนั้นอยู่ตามเวลา และวิธีซึ่งศาลเห็นสมควรตามลักษณะแห่งพยานวัตถุ

- 3. การสืบพยานประกอบ
- พยานวัตถุมีลักษณะเช่นเดียวกับพยานเอกสาร คือ ไม่สามารถเบิกความเองได้เหมือนพยานบุคคล จึงจะต้องมีการอ้างอิงและนำเข้ามาสู่สำนวนของศาล ในบางกรณีที่มีการโต้แย้งอาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบพยานบุคคลมายืนยันว่าพยานวัตถุที่ส่งศาลเป็นพยานวัตถุที่อ้างอิงหรือไม่ หรืออาจจะต้องมีการนำสืบพยานบุคคลเพื่อแสดงให้ศาลเห็นว่าพยานวัตถุนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดีอย่างไร

- พยานวัตถุที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี หรือพยานวัตถุที่มีการตรวจสอบโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์โดย พยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นเรื่องที่บุคคลทั่วไปไม่อาจเข้าใจได้โดยการ ตรวจสอบตามธรรมดา ก็อาจมีความจำเป็นที่จะต้องให้พยาน ผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความประกอบด้วย
- แม้ไม่มีกฎหมายกำหนดว่าการนำเสนอพยานวัตถุจะต้องมีการ สืบพยานประกอบ แต่อาจมีความจำเป็นเพื่อให้ศาลรับฟังพยานวัตถุ นั้น และอาจเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือหรือน้ำหนักของพยานวัตถุ นั้น ด้วย

- 4. การให้คู่ความหรือพยานตรวจดู
- ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๒ ในระหว่างสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา สิ่งของซึ่งเป็นพยานวัตถุต้องให้คู่ความหรือพยานตรวจดู

ถ้ามีการแก้ห่อหรือทำลายตรา การห่อหรือตีตราใหม่ให้ทำต่อหน้าคู่ความหรือพยานที่เกี่ยวข้องนั้น

- พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

- 1) พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์โดยทั่วไป
- นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) คือ การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขามาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในด้านกฎหมาย ทั้งประโยชน์ทางนิติบัญญัติในเรื่องการออกกฎหมาย และประโยชน์ของการคลี่คลายปัญหาและการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีความเพื่อผลในการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ นิติวิทยาศาสตร์จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ
 - 1. นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เช่น วิชาพิสูจน์หลักฐาน รวมถึงการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ
 - 2. นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม

- นิติวิทยาศาสตร์สำคัญ ๆ ที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในงานสืบสวนสอบสวนนั้นมีอยู่มากมาย อาทิ เช่น
- การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการถ่ายรูป, การตรวจลายนิ้วมือฝ่ามือฝ่าเท้า, การตรวจเอกสาร เช่น ตรวจลายเซ็น ลายมือเขียน, การตรวจทางฟิสิกส์ เช่น ตรวจร่องรอยการเฉี่ยวชนรถ, การตรวจทางนิติเวช เช่น งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมี และการตรวจทางชีววิทยา เช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ และตรวจรหัสพันธุกรรม (DNA) เป็นต้น
- พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้นมีน้ำหนักในการรับและเป็นที่ยอมรับในนานาอารยประเทศ

- 1. หลักฐานสำคัญทางนิติวิทยาศาสตร์
- หลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีอยู่มากมายหลายประเภท แต่การพิสูจน์ DNA นั้นได้รับความสนใจเป็นพิเศษสังเกตได้จากปัจจุบันเมื่อมีคดีข่มขืน คดีฆาตกรรม หรือคดีที่จำเป็นต้องพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ของเด็กเกิดขึ้น ประชาชนต่างให้ความสนใจและคาดหวังกับการตรวจพิสูจน์ DNA เป็นสำคัญ
- DNA เป็นสารพันธุกรรมของสิ่งที่มีชีวิต (มนุษย์ พืช สัตว์) ที่ถูกได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อหนึ่งส่วน และจากแม่อีกหนึ่งส่วน DNA มีอยู่ในนิวเคลียสของเซลล์ต่าง ๆ เช่น เซลล์เม็ดเลือดโลหิตแดง โลหิตขาว เซลล์ผิวหนัง เยื่อกระพุ้งแก้ม กระดูก หรือปลายรากเส้นผม เป็นต้น

- DNA จะเป็นตัวกำหนดข้อมูลในการสร้างสารชีวโมเลกุล ดังนั้น สิ่งมีชีวิตชั้นสูงและชั้นต่ำจึงมี DNA เป็นรหัสหรือแบบพิมพ์ในการสร้าง และมี จุด DNA เป็นรหัสเฉพาะตัว ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปมากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่สายพันธุ์ จึงไม่มีสิ่งมีชีวิตใดที่มีชุด DNA ที่เหมือนกันทั้งหมด ยกเว้น ฝาแฝดที่เกิดมาจากไข่ในเดียวกันเท่านั้น
- จากความจำเพาะที่มีอยู่ในชุด DNA แต่ละหน่วยนี้เอง เรียกว่าลาย พิมพ์ DNA ในทางนิติวิทยาศาสตร์จึงได้นำมาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจ พิสูจน์ เพื่อระบุยืนยันตัวบุคคลในทางคดีและยังใช้พิสูจน์ความสัมพันธ์ของพ่อ-แม่-ลูกได้

- 2. หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการพิจารณาคดีอาญา
- โดยทั่วไป กระบวนการพิจารณาคดีอาญามีข้อที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดอยู่สองประการ คือ ข้อกฎหมายประการหนึ่งและข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่ง
- หลักในการวินิจฉัยนั้นจะต้องพิจารณาค้นคว้าหาข้อเท็จจริง หรือความสัตย์จริงในคดีว่าเป็นอย่างไรแล้วจึงยกข้อกฎหมายขึ้นปรับวินิจฉัยว่าจำเลยควรจะได้รับโทษหรือควรจะได้รับ การปล่อยตัวไป
- ตามกฎหมายลักษณะพยานข้อเท็จจริงที่ศาลจะรับรู้ได้เองนั้น จำกัดอยู่เพียงข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามธรรมดาธรรมชาติซึ่งบุคคลธรรมดาจะพึงรู้ได้เองแล้ว ข้อเท็จจริงอย่างอื่นที่อยู่นอกเหนือไปจากความรู้ของคนธรรมดาสามัญศาลรับรู้เองไม่ได้ เพราะฉะนั้นฝ่ายผู้กล่าวหาจะต้องพิสูจน์ให้ประจักษ์แก่ศาลว่าผู้ต้องหาได้กระทำการที่อ้างว่าเป็นความผิดนั้นจริง

- พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ หรือวิจัย ซึ่งในทางกฎหมาย ถือว่า พยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหรือจะนำเข้าสู่ความรู้ของศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่
- โดยกำหนดวิธีการนำเสนอไว้ คือ หากคู่ความประสงค์จะอ้างหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่สำนวนเพื่อนำสืบข้อเท็จจริง ให้นำสืบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้ทำการตรวจหรือว่าได้ตรวจ ได้วิเคราะห์หรือได้วิจัยสังเกตเหตุการณ์หรือสิ่งของต่างๆที่เกี่ยวข้องกับในคดีนั้นมาแล้ว ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นี้ก็คือ พยานความเห็นของผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมายนั่นเอง

- อดีตที่ผ่านมา มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยคลี่คลายคดีต่าง ๆ ที่มีความสำคัญและมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนทั้งที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศมาแล้วหลายคดี
- ในประเทศสหรัฐอเมริกา คดีที่มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยในการคลี่คลายคดี ได้แก่ คดีลอบสังหารประธานาธิบดีเคนเนดี พฤษจิกายน ค.ศ. 1963, คดีโอ เจ ซิมป์สัน ฆาตกรรมภรรยาและเพื่อน มิถุนายน ค.ศ. 1994 และคดีฆาตกรรมไร้ศพ เหตุเกิดที่รัฐฟลอริดา เป็นต้น
- สำหรับในประเทศอังกฤษคดีสำคัญที่มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยในการคลี่คลายคดี คือ คดีฆาตกรรมอำพรางที่ฟาร์มวิดเดนฮิลล์ หมู่บ้านฮอตตัน ในปี ค.ศ. 1984

- ในประเทศไทยคดีที่สำคัญและมีความสลับซับซ้อนซึ่งคลี่คลายลงได้โดยอาศัยหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ คดีฆาตกรรม น.ส. ดอริส ฟอน ฮาเฟน นางแบบสาวชาวเดนมาร์ก เมื่อ 24 มกราคม พ.ศ. 2511, คดีฆาตกรรม นางสยามล พ.ศ. 2536, คดีฆาตกรรมนายแสงชัย สุนทรวัฒน์ พ.ศ. 2539, คดีฆาตกรรม น.ส. เจนจิรา พลอยอรุณศรี นักศึกษาแพทย์ปี 5 พ.ศ. 2541 และ
- คดีล่าสุดคดีที่กำลังอยู่ในกระแสวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชน คือ คดีฆาตกรรมแพทย์หญิงผัดพร โดยศาลฎีกาพิพากษาประหารชีวิตนายแพทย์วิสุทธิ์ คดีนี้ถึงแม้ว่าจะไม่พบศพของผู้เสียชีวิต แต่ผลการพิสูจน์ DNA ประกอบกับพยานแวดล้อมต่างๆ จึงเชื่อได้ว่าแพทย์หญิงผัดพร เสียชีวิตแล้ว

- สรุป

- ถือได้ว่านิติวิทยาศาสตร์เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ ผสมเข้ากับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน พิสูจน์หลักฐาน และดำเนินคดีตามกฎหมายเพื่อนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามา ลงโทษ เพราะหากปราศจากหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คดีสำคัญ ๆ ที่ สลับซับซ้อนหลายคดีคงจะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ทำให้ ส่งผลร้ายต่อสังคมเพราะมีโอกาที่ผู้นั้นจะกระทำความผิดแบบเดิมซ้ำอีก
- นอกจากนั้น การนำเอาหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ควบคู่กับกระบวนการ ยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นนี้ ย่อมเป็นมาตรการในการป้องกันและ ปราบปรามการก่ออาชญากรรมด้วยอีกทางหนึ่ง

- 2) การตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์
- ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๘/๑ ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้
- ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งโดยไม่ต้องรอให้ถึงวันสืบพยานตามปกติก็ได้
- ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจำเป็นต้องเก็บตัวอย่าง เลือด เนื้อเยื่อ ผิวน้ำหนัง เส้นผมหรือขน ปัสสาวะ อุจจาระ น้ำลายหรือสารคัดหลั่งอื่น สารพันธุกรรม หรือส่วนประกอบอื่นของร่างกาย หรือสิ่งที่อยู่ในร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ศาลอาจให้คู่ความหรือบุคคลใดรับการตรวจพิสูจน์จากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร ทั้งนี้ ถือเป็นสิทธิของคู่ความหรือบุคคลนั้นที่จะยินยอมหรือไม่ก็ได้

- ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือต่อการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ให้ความยินยอมหรือกระทำการขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมต่อการตรวจเก็บตัวอย่างส่วนประกอบของร่างกายตามวรรคสาม ก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง
- ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ ให้คู่ความฝ่ายที่ร้องขอให้ตรวจพิสูจน์เป็นผู้รับผิดชอบโดยให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียม แต่ถ้าผู้ร้องขอไม่สามารถเสียค่าใช้จ่ายได้ หรือเป็นกรณีที่ศาลเป็นผู้สั่งให้ตรวจพิสูจน์ ให้ศาลสั่งจ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด ส่วนความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้เป็นไปตามมาตรา ๑๕๘ หรือมาตรา ๑๖๑

- ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๑/๑ ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา ๑๓๑ ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้
- ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ ออจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการปองปิดขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้น แล้วแต่กรณี
- ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

- ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔๔/๑ ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้
- ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวน้ำหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อูจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง

- ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากมีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๓๗ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม
- ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

- พยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อมูลคอมพิวเตอร์

- ข้อมูลคอมพิวเตอร์ คืออะไร ข้อมูลคอมพิวเตอร์นี้ บางครั้งเรียกว่า ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ บางครั้งก็เรียกว่าข้อมูลดิจิทัล เป็นข้อมูลที่เกิดจากการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์..ข้อมูลโทรศัพท์มือถือปัจจุบันเป็นระบบดิจิทัลหมดแล้ว โทรศัพท์มือถือ จึงเป็นระบบคอมพิวเตอร์ตามความหมายนี้ด้วย
- ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หมายถึง ข้อมูล ไฟล์ดิจิทัล ที่เป็นเสียง เป็นรูปภาพ เป็นคลิปวิดีโอ เป็นข้อความอักษร เป็นข้อมูลการติดต่อสื่อสารภายในระบบ

- ข้อมูลคอมพิวเตอร์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่
- 1. ข้อมูลที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น ข้อความสนทนาหรือรูปถ่ายในไลน์ ในเฟส ในเพจ หมายเลขโทรเข้าออก รายชื่อเพื่อนในเฟส รายชื่อเพื่อนในอีเมล เป็นต้น
- 2. ข้อมูลที่ไม่เห็นด้วยตาเปล่า เพราะถูกลบ หรือซ่อนอยู่ เช่น ข้อมูลการเข้าเว็บไซต์ ข้อมูลการติดต่อสื่อสารของโทรศัพท์กับผู้ใช้บริการเครือข่าย ข้อมูลรูปภาพที่ซ่อนไว้ ข้อมูลที่ลบหรือฟอร์แมตฮาร์ดดิสก์ไปแล้ว หรือไฟล์เสียงสนทนาทางโทรศัพท์ที่เราไม่ได้ตั้งใจบันทึกไว้ แต่ระบบบันทึกไว้เอง เป็นต้น

- ข้อมูลที่มองไม่เห็นนี้
- ถ้าเป็นข้อมูลติดต่อสื่อสาร (กฎหมายใช้คำว่า ข้อมูลจราจร) ซึ่งอยู่ในเซิร์ฟเวอร์ ของผู้ให้บริการเชื่อมต่อเครือข่าย (ISP) หรืออยู่ที่เสาส่งสัญญาณโทรศัพท์ (cellsite) เจ้าหน้าที่จะต้องร้องขอหรือเรียกให้ ISP ส่งมาให้ แต่ถ้าเป็นข้อมูลที่อยู่ใน **hardisk** ของเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือหน่วยความจำของโทรศัพท์มือถือเอง เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญต้องใช้โปรแกรมพิเศษในการช่วยค้นหาตรวจสอบ

กฎหมายลักษณะพยาน

ครั้งที่ 11-12

พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือ พยานความเห็น

- พยานบุคคลจำพวกหนึ่งที่กฎหมายลักษณะพยานกำหนดหลักเกณฑ์การนำสืบพยานไว้เป็นพิเศษ คือ พยานผู้มีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะในแขนงใดแขนงหนึ่ง โดยสภาพแล้วพยานพวกนี้ไม่ได้เห็นเหตุการณ์หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีโดยตรง โดยหลักจึงไม่อาจเป็นพยานในคดีได้ แต่ความเห็นของบุคคลเหล่านี้ อาจทำให้ศาลสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีได้จึงเรียกพยานพวกนี้ว่า
- “พยานความเห็น” (Opinion Witness)

- หลักเบื้องต้นสำหรับพยานความเห็น
- คือ พยานประเภทนี้ศาลจะไม่รับฟัง แต่ในทางปฏิบัติตั้งแต่ศตวรรษที่14 ศาลรับฟังความเห็นของแพทย์ในคดีทำร้ายร่างกาย และนับแต่กลางศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา ศาลยอมรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นปกติ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์หรือเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากกฎหมาย (Buckle V. Thomas, 1554) โดยในเบื้องต้นแรกเห็นว่าผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ช่วยเหลือศาล แต่ต่อมาในภายหลังถือว่าผู้เชี่ยวชาญมีฐานะเหมือนพยานธรรมดาคนหนึ่ง พยานผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นเหมือนพยานธรรมดา ดังนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญจึงถูกซักค้าน ในประเด็นความรู้ ความชำนาญ ความน่าเชื่อถือ ความลำเอียง หรือความไม่อยู่กับร่องกับรอย

- “พยานผู้เชี่ยวชาญ” หากแบ่งแยกคำออกจากกัน คือ “พยาน” และคำว่า “ผู้เชี่ยวชาญ” ซึ่งมีความหมาย ดังนี้
- พยาน ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์อธิบายว่า “สภาวะอันใด มีสภาวะรู้เห็นได้ยืนยันโดยจริง อัน สำแดงซึ่งข้อความให้ขาดสงสัยแห่งชนทั้งหลายผู้วิวาทกัน สภาวะนั้นมีชื่อว่า สักขี คือ พยาน”
- พยานจึงมีความหมายครอบคลุมไปถึงพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุพยาน หมายถึงหลักฐานเครื่องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่รู้หรือข้อเท็จจริงที่ใช้เป็นหลักฐานเพื่อพิสูจน์ได้บุคคลซึ่งเห็น เหตุการณ์ให้การในเรื่องหรือสิ่งที่ตนได้เห็น ได้ยิน หรือได้รับรู้มาโดยวิธีอื่น

- ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Witness) หมายถึง บุคคลซึ่งมีความรู้ในเรื่องราวเฉพาะเป็นการพิเศษ โดยที่ความรู้รอบได้จากการศึกษา หรือจากประสบการณ์เฉพาะตน ที่บุคคลธรรมดากระทำไม่ได้หรือไม่มีความสามารถนี้ บุคคลซึ่งโดยพฤติการณ์แห่งการใช้ชีวิตและการทำงาน มีความชำนาญในการให้ความเห็นต่อปัญหาข้อพิพาท หรือช่วยเหลือศาลหรือคนธรรมดาได้เข้าใจความหมายเฉพาะเหล่านั้น
- ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางศิลปะ วิทยาศาสตร์ การฝีมือ การค้า หรือการทำงานที่ทำหรือในกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งความเห็นของผู้นั้นอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็นแห่งคดี ไม่ว่าผู้นั้นจะมีอาชีพในการทำงานหรือไม่ก็ตาม

- “พยานผู้เชี่ยวชาญ” (Expert Witness)
- พยานผู้เชี่ยวชาญ คือ คนที่จะเบิกความในศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงเพื่อให้ศาลรับฟังในการพิสูจน์ความจริงในคดี
- พยานผู้เชี่ยวชาญ เป็นพยานบุคคล ที่ไม่ใช่คู่ความไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด แต่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องหนึ่งเรื่องใด
- คู่ความจะอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยานฝ่ายตนเพื่อมาเบิกความให้ความรู้กับศาลก็ได้ หรือคู่ความอาจอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคนกลาง เป็นคนเดียวก็ได้ หรืออาจเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลเห็นสมควรเรียกมาเอง มาเป็นพยานศาลเพื่อให้ความรู้กับศาลก็ได้..

- พยานผู้เชี่ยวชาญ มีได้ทั้งในคดีแพ่งและในคดีอาญา
- คดีแพ่ง เช่น พิสูจน์ DNA ยืนยันความเป็นพ่อลูกในคดีมรดก หรือแย่งอำนาจปกครองบุตร หรือตรวจลายมือชื่อว่าทำสัญญาจริงหรือไม่ การให้ความเห็นเกี่ยวกับวิทย์ โทรทัศน์การสื่อสารในระบบอื่น การก่อสร้าง การคำนวณ เครื่องยนต์กลไก ตลอดจนเรื่องกฎหมายต่างประเทศ
- คดีอาญา เช่น พิสูจน์ทราบเขม่า ปลอกกระสุน ลายพิมพ์นิ้วมือ ตรวจพิสูจน์ยาที่ตรวจพบว่าเป็นยาเสพติดจริงหรือไม่ เรื่องเกี่ยวกับอาวุธปืน การตรวจเลือด ตรวจจลมหายใจ ตรวจระดับแอลกอฮอล์ในเลือด ตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ ตรวจลายเซ็น ตรวจเอกสารปลอม ตรวจศิลปวัตถุ ยา เชื้อโรคและไวรัสต่างๆ วัตถุมีพิษ วัตถุเคมี การตรวจบาดแผล การให้ความเห็น เกี่ยวกับอุบัติเหตุ การเกิดอัคคีภัย

- พยานผู้เชี่ยวชาญ ใน ป.วิ.อ. จะมีบัญญัติไว้อยู่ในหมวด 5 มาตรา 243 - 244/1
- **มาตรา ๒๔๓** ผู้ใดโดยอาชีพอหรือมิใช่ก็ตาม มีความเชี่ยวชาญในการใด ๆ เช่น ในทาง วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็น ของผู้นั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจ เป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น ๆ

ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาล และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่ตั้งใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดย ผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้

ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบ ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวต่อศาลใน จำนวนที่เพียงพอล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันเบิกความเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมารับ ไป

ในการเบิกความประกอบ ผู้เชี่ยวชาญจะอ่านข้อความที่เขียนมาก็ได้

- **มาตรา ๒๔๔** ถ้าศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เห็นจำเป็นเนื่องในการไต่สวนมูลฟ้อง พิเคราะห์ หรือสอบสวน ที่จะต้องตรวจศพ แม้ว่าจะได้บรรจุหรือฝังแล้วก็ตาม ให้มีอำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจได้ แต่การกระทำตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงหลักทางศาสนาและไม่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงอย่างอื่น

- มาตรา ๒๔๔/๑ ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้
- ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อูจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง

(ต่อ)

- ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากมีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๓๗ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม
- ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ให้ส่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

- ความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญ

- 1) เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อเท็จจริงในเรื่องที่ศาลไม่อาจแสวงหามาได้ เพราะไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนั้นเพียงพอ
- 2) เพื่อเป็นการให้ความเห็นเพื่อช่วยเป็นที่ปรึกษาแก่ศาลในการที่ศาลจะทำ คำวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยความเห็นดังกล่าวก็มีได้ผูกพันให้ศาลต้องวินิจฉัยชี้ขาดคดีไปตามความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลนั้นจะเป็นเพียงการ ให้ความเห็น เพื่อช่วยศาลในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีเท่านั้น

- ความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญสำหรับแต่ละคดีนั้นย่อมมีความสำคัญมากหรือน้อยแตกต่างกันไป บางกรณีพยานผู้เชี่ยวชาญมีความจำเป็นมาก ในการช่วยให้ศาลพิจารณาในประเด็นสำคัญแห่งคดี และตัดสินคดีนั้นได้
- เช่น ในคดีฟ้องร้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร ซึ่งในการพิสูจน์ความเป็นบิดา มารดาบุตรนั้น จำเป็นต้องมีการตรวจลายพิมพ์ ดี เอ็น เอ ซึ่งในกรณีดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาตรวจสอบและทำความเข้าใจ เสนอต่อศาล เพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี

(ต่อ)

- แต่ในบางกรณีนอกจากพยานผู้เชี่ยวชาญจะไม่มีควมจำเป็นแล้ว การยอมรับพยานผู้เชี่ยวชาญก็อาจ ทำให้เกิดความสับสนในการตัดสินใจได้ ดังนั้น กรณีที่ประเด็น ในคดีนั้นเป็นเรื่องซึ่งบุคคลธรรมดาสามัญ หรือศาลมีความรู้และสามารถเข้าใจได้ด้วยตนเองอยู่แล้ว ศาลก็สามารถใช้วิจารณญาณในการพิจารณา และวินิจฉัยคดีได้เองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ

- คุณสมบัติความเป็นผู้เชี่ยวชาญ
- ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญได้นั้น มีข้อพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติของพยานผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้
- 1) ความรู้ความเชี่ยวชาญของบุคคลที่จะทำหน้าที่พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องเป็นความรู้เฉพาะที่บุคคลทั่วไปไม่มีความรู้นั้นๆ เช่น ความรู้นั้นอยู่บนหลักการพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือหรือไม่ทฤษฎีหรือเทคนิคที่อ้างสามารถตรวจสอบได้หรือไม่ และ/หรือได้รับการตรวจสอบโดยนักวิทยาศาสตร์ในสาขาเดียวกันหรือไม่ กรณีวิธีการที่คิดค้นขึ้นใหม่หรือเทคนิคเฉพาะมีอัตราความผิดพลาดที่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด และได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการวิชาการหรือเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในสาขานั้นๆ หรือไม่ เป็นต้น

- 2) มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในเรื่องนั้นโดยตรง และมีอย่างเพียงพอต่อการให้ความเห็นในประเด็นพิพาทแห่งคดี
- 3) บุคคลที่จะเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในคดี หรือไม่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับคู่ความหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดี
- 4) เป็นผู้ที่สามารถให้ความเห็น หรือเบิกความในฐานะพยานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีในประเด็น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ตนมีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะ

- 5) บุคคลนั้นหรือความเห็นของบุคคลนั้น ต้องมีความน่าเชื่อถือ
- 6) บุคคลนั้นต้องให้ถ้อยคำหรือข้อความในข้อเท็จจริงประเด็น
แห่งคดีอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลาง ปราศจากอคติและนำเสนอ
เฉพาะข้อคิดเห็นที่เป็นข้อเท็จจริงจากการประเมินผลด้วยความรู้ และ
ความชำนาญของตนเท่านั้น
- 7) บุคคลนั้นมีความสามารถในการถ่ายทอด สื่อสาร และแถลง
ถ้อยคำความเห็นของตนเอง
- 8) บุคคลนั้นจะต้องให้ความเห็น พร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุน ทั้งใน
กรณีให้เห็นสอดคล้อง และ/หรือกรณีให้เห็นขัดแย้ง บนพื้นฐานของหลัก
วิชาการ

- จากคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะมีตัวชี้วัดในการคัดกรองทักษะความรู้ความสามารถของบุคคลที่จะมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้
- (1) วุฒิการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญเป็นวุฒิการศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานจากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล
- (2) ประสบการณ์การทำงานของผู้เชี่ยวชาญเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิ่งที่ต้องให้ความคิดเห็นแก่ศาล และมีประสบการณ์มาไม่น้อยกว่า 5 ปี
- (3) มีผลงานทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญในแวดวงวิชาการเดียวกันเอง

- บทบาทการเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

- บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของพยานผู้เชี่ยวชาญคือเรื่องความเป็นกลางของพยานผู้เชี่ยวชาญ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการชั่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญ เพราะพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีร้องขอศาลให้เข้ามาในคดี อาจมีผลประโยชน์ต่อการ หรืออาจเข้ามาในลักษณะของผู้รับจ้างและผู้ว่าจ้าง บทบาทที่สำคัญประการที่สอง คือ บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญในการให้ความเข้าใจต่อเรื่องที่บุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าใจได้
- เช่น เรื่องเทคนิควิทยาศาสตร์หรือแปลความจากสิ่งที่บุคคลธรรมดาที่ไม่สามารถเข้าใจได้แปลความหมาย สื่อความหมายของประเด็น แห่งข้อเท็จจริงที่ได้รับการพิสูจน์แล้วให้เป็นสิ่งที่บุคคลธรรมดา หรือศาลสามารถเข้าใจ และสามารถนำข้อเท็จจริงไปเป็นหลักฐานทางคดีได้

- หน้าที่ของพยานผู้เชี่ยวชาญ

- พยานผู้เชี่ยวชาญ เป็นคนที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะเรื่อง โดยที่ไม่ใช่คู่ความในคดี ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ของจำเลย แม้คู่ความเป็นฝ่ายอ้าง ให้มาเบิกความในศาลก็ตาม แต่ต้องถือว่าพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานคนกลาง จึงต้องมีความเป็นกลาง ไม่ใช่เบิกความในข้อเท็จจริงเพื่อเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด
- พยานผู้เชี่ยวชาญต้องเบิกความในเรื่องข้อเท็จจริงที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่เท่านั้น เช่น บาดแผล น่าจะเกิดจากอะไร หัวกระสุนยิงมาจากปืนกระบอกนี้หรือไม่ หรือตัวอย่างดีเอ็นเอที่ตรวจตรงกับที่เก็บได้ในที่เกิดเหตุหรือไม่
- พยานผู้เชี่ยวชาญ จึงไม่ควรให้ความเห็นในประเด็นข้อพิพาท เช่น มีความเห็นว่า บาดแผลเกิดจากการข่มขืนเพราะผู้เสียหายไม่ยินยอม หรือเชื่อว่าจำเลยเป็นคนร้ายเพราะ ดีเอ็นเอ ตรงกัน

- หลักการรับฟังและชั่งน้ำหนัก

- การชั่งน้ำหนักพยานอื่นว่า มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ศาลจะดูความสอดคล้องตามธรรมชาติและความสอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่นในคดีด้วย แต่สำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น เป็นพยานที่ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์การกระทำผิด และไม่เกี่ยวข้องกับคนใดในคดี
- พยานผู้เชี่ยวชาญ ถือว่าเป็นพยานบุคคล ที่มาเบิกความประกอบรายงานเอกสาร เช่น แพทย์มาเบิกความประกอบประวัติการรักษา หรือมาตรฐานทางการแพทย์ หรือ ผู้ตรวจพิสูจน์อาชญากรรมยื่นรายงานผลการตรวจอาชญาป็น
- การที่ศาลจะรับฟังและเชื่อสิ่งที่เขาเบิกความ พยานจึงต้องมีความน่าเชื่อถือ ในเรื่ององค์ความรู้ที่เป็นคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ และความรู้ที่เบิกความมีความน่าเชื่อถือด้วยไม่ว่า ที่น่าเชื่อถือเพราะว่าเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

- ในต่างประเทศ มีหลักการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญที่มาเบิกความในแง่นิติวิทยาศาสตร์ ดังนี้
- 1. พยานต้องเบิกความในสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ (body of knowledge) ของพยาน ไม่ใช่เบิกความตามความเชื่อหรือความเห็นของพยาน ไม่ใช่สิ่งที่ได้มาจากการค้นจาก google
- 2. องค์ความรู้นั้น ต้องเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่ตำนาน หรือความเชื่อ เช่น มองเห็นวิญญาณแม้จะแม่นยำ แต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับ
- 3. องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์นั้น ต้องได้รับการยอมรับจากนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในวงการหรือศาสตร์นั้นๆ แล้ว เช่น การนิติวิทยาศาสตร์ เทียบเคียงลายพิมพ์หรือ ดีเอ็นเอ
- 4. การได้รับการยอมรับ อาจมาจาก ผลงานวิจัยที่น่าเชื่อถือมีอัตราความคลาดเคลื่อนที่แน่นอนได้รับการตีพิมพ์ในตำราวิชาการมาแล้ว เป็นต้น

- ในประเทศไทย เจื่อนไขในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้
- 1. ประเด็นข้อพิพาทเป็นปัญหาซึ่งคนธรรมดาไม่อาจตัดสินใจได้โดยใช้ความรู้ ความสามารถ หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของวิญญูชน เพราะประเด็นนั้นเกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือวิทยาการเฉพาะแขนง ซึ่งจะตัดสินใจได้ก็แต่เฉพาะโดยผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นกล่าวอีกนัยหนึ่ง
- ศาลจะไม่ยอมรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในปัญหาที่สามารถตัดสินใจได้ โดยความรู้ของคนธรรมดาสามัญ เช่น

- (1) กฎหมายไทย ศาลไม่ยอมรับฟังเลย เพราะเป็นสิ่งที่ศาลรู้เอง และศาลเป็นผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายอยู่แล้ว คู่ความจะนำวิชาการ หรือศาสตราจารย์ในวิชากฎหมาย หรือแม้แต่ผู้ร่างกฎหมายฉบับ นั้นเองมาสู้ว่ากฎหมายฉบับนั้นมีเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายอย่างใด เพื่อช่วยในการตีความกฎหมายก็ไม่ได้
- (2) ภาษาไทย หมายถึง ภาษาไทยที่มีความธรรมดา คู่ความจะ อ้างผู้เชี่ยวชาญในทางอักษรศาสตร์แสดงความเห็นอธิบายภาษาไทย ธรรมดาไม่ได้

- (3) ศิลธรรม หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลรู้ได้เอง คู่ความไม่อาจอ้างผู้เชี่ยวชาญมาแสดงความเห็นได้ เช่น มีประเด็นว่า ภาพที่จำเลยตีพิมพ์เป็นภาพลามกอนาจารหรือไม่ โจทก์จะนำพยาน มาสืบว่าเป็นภาพลามกไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งที่ศาลรู้เอง แต่จำเลยอาจนำ พยานมาสืบได้ว่า ภาพนี้เป็นภาพศิลปะ เพราะศิลปะเป็นศาสตร์แขนง หนึ่งซึ่งอาจอ้างผู้เชี่ยวชาญมาแสดงความเห็นได้
- (4) จรรยาบรรณ จารีตประเพณีที่รู้กันทั่วไป เป็นข้อเท็จจริง ที่รู้กันทั่วไป จึงไม่อาจนำพยานมาสืบได้ แม้จะเป็นผู้เชี่ยวชาญ

- 2. พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาการแขนงที่เป็นปัญหาความรู้ความชำนาญนี้อาจจะได้มาจากการศึกษาเล่าเรียนจนได้ปริญญา หรือประกาศนียบัตรหรือหนังสือรับรองอื่นๆ หรืออาจได้จากการทำงานในสาขานั้นมาเป็นเวลานานจนมีความชำนาญก็ได้
- เช่น ผู้ใหญ่บ้าน แม้ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญการพิเศษ แต่มีอาชีพทางทำนา มีกระบือหลายตัว ก็สามารถรู้ลักษณะของกระบือตาถั่วและตาฝ้าแตกต่างกันอย่างไร สามัญชนพอจะเห็นข้อแตกต่างกันได้ จึงรับฟังเป็นพยานในข้อตำหนิกระบือดังกล่าวได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1610/2498)

- แม้ในต้วบทกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98 จะระบุ
แขนงของศาสตร์ที่จะมีความรู้เชี่ยวชาญได้ว่า ได้แก่ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ การฝีมือ
การค้า หรือการทำงานที่ทำ หรือกฎหมายต่างประเทศ ก็ไม่น่าจะถือว่าเฉพาะในศาสตร์
เหล่านี้เท่านั้นจะมีผู้เชี่ยวชาญได้
- ควรถือเป็นเพียงตัวอย่างที่กฎหมายยกมาให้ดูเท่านั้นยิ่งถ้าพิจารณาในประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 ซึ่งใช้คำว่า เช่น และระบุตัวอย่างอื่นที่ไม่
ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98 ด้วยแล้ว ยิ่งน่าจะทำให้
เห็นว่าควรตีความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98 ในวงกว้าง
มากกว่าในความหมายแคบ

- ข้อสำคัญ

- หากพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ได้เบิกความจากองค์ความรู้ของตนเอง หรือไม่ใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการยอมรับ
- ต้องถือว่าพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่น่าเชื่อถือ เป็นพยานที่ไม่มีน้ำหนักให้เชื่อว่า สิ่งที่เขาเบิกความนั้นเป็นความจริง

- หลักเกณฑ์การพิสูจน์และประมวลกฎหมายวิธีปฏิบัติ
- กฎข่าวลือ
- กฎสำคัญข้อหนึ่งที่ใช้กับพยานผู้เชี่ยวชาญแต่ไม่ใช่พยานที่รับรู้คือข้อยกเว้นของกฎคำบอกเล่า ผู้เห็นเหตุการณ์บอกเฉพาะสิ่งที่เขา/เธอรู้จริงเกี่ยวกับคดีหนึ่งๆ เท่านั้น และไม่มีอะไรมากไปกว่านั้น พยานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถให้ความเห็นหรือคาดเดาเกี่ยวกับชุดเงื่อนไขสมมุติฐานได้
- ในทางกลับกัน ศาลอนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญให้การเป็นพยานเกี่ยวกับประเด็นที่พวกเขาอาจไม่ทราบเป็นการส่วนตัว ซึ่งช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถพึ่งพาบทความทางวิทยาศาสตร์ การสนทนากับเพื่อนร่วมงานในหัวข้อ การอ่านคำให้การเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับคำให้การในคดี และข้อมูลที่คล้ายกันซึ่งผู้เชี่ยวชาญไม่ได้รู้จักเป็นการส่วนตัว

- ห่วงโซ่อารักขา
- เป็นสิ่งสำคัญที่พยานผู้เชี่ยวชาญที่จัดการหลักฐานต้องรักษาห่วงโซ่การควบคุมที่เหมาะสมเพื่อให้พวกเขาสามารถพิสูจน์หลักฐาน พิสูจน์ว่าเป็นสิ่งที่พวกเขาเป็นตัวแทนของพยานเมื่อให้การเป็นพยาน ในการพิจารณาคดี ที่โดดเด่นที่สุดในบริบทของการดำเนินคดีอาญา พยานผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินหรือตรวจสอบรายการที่เกี่ยวข้องกับการ สอบสวนหรือการประเมินกรณีอาจเพิ่มรายการในเอกสาร "ห่วงโซ่การ ควบคุมตัว" แบบฟอร์มที่มีคำอธิบายของรายการ เวลาและวันที่ปล่อย ของผู้คุมขังก่อนของรายการ และเวลาและวันที่ปล่อยให้พยาน

- น้ำหนักของคำให้การ
- ในกรณีของพยานผู้เชี่ยวชาญ น้ำหนักของหลักฐานของเขา/เธอ ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนพื้นฐานที่กำหนดไว้ก่อนที่จะให้ความเห็น ตัวอย่าง ได้แก่ ภูมิหลังทางการศึกษา การทบทวนงานวิชาการ การศึกษาภาคสนามและการฝึกอบรม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนารากฐานของความรู้เพื่อความน่าเชื่อถือของคำให้การ ก่อนการพิจารณาคดี ผู้เชี่ยวชาญทุกคนต้องจัดทำรายงานสรุปการวิเคราะห์และข้อสรุป และแบ่งปันรายงานกับฝ่ายอื่นๆ ทั้งหมด นี่จะช่วยให้ฝ่ายอื่นสามารถตรวจสอบผู้เชี่ยวชาญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- **ประเภทของพยานผู้เชี่ยวชาญ**
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการเป็นพยาน
- หากพยานจำเป็นต้องให้การเป็นพยานในศาล สิทธิพิเศษจะไม่ได้รับการคุ้มครองอีกต่อไป
ตัวตนของพยานผู้เชี่ยวชาญและเอกสารเกือบทั้งหมดที่ใช้ในการเตรียมคำให้การจะถูกค้นพบ
ได้ โดยปกติทนายความที่มีประสบการณ์จะแนะนำให้ผู้เชี่ยวชาญไม่จดบันทึกในเอกสารเพราะ
บันทึกทั้งหมดจะพร้อมใช้งานสำหรับอีกฝ่ายหนึ่ง
- ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นพยานในศาลรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของ
เฟด ร. อีวิด. 702. โดยทั่วไป ภายใต้กฎข้อ 702 ผู้เชี่ยวชาญคือบุคคลที่มี "ความรู้ทาง
วิทยาศาสตร์ ทางเทคนิค หรือเฉพาะทางอื่นๆ" ที่สามารถ "ช่วยเหลือผู้ทดสอบข้อเท็จจริง" ซึ่ง
โดยทั่วไปแล้วจะเป็นคณะลูกขุน พยานที่ได้รับการเสนอให้เป็นผู้เชี่ยวชาญต้องสร้าง
ความสามารถของตนในสาขาที่เกี่ยวข้องก่อนโดยผ่านการตรวจสอบข้อมูลประจำตัวของเขา
หรือเธอ ทนายความที่เป็นปฏิปักษ์ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการพยานที่เลวร้ายเพื่อทำลาย
คุณสมบัติของพยาน

- แม้ว่าผู้เชี่ยวชาญสามารถเป็นพยานในกรณีใด ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญของพวกเขามีความเกี่ยวข้องคดีอาญามีแนวโน้มที่จะใช้นักนิติวิทยาศาสตร์หรือนักจิตวิทยานิติเวชขณะคดีแพ่งเช่นการบาดเจ็บส่วนบุคคลอาจจะใช้วิศวกรนิติเวช , กฎหมายบัญชี , ที่ปรึกษาการจ้างงานหรือการดูแลผู้เชี่ยวชาญ อาวุโสแพทย์ - สหราชอาณาจักร, ไอร์แลนด์, และเครือจักรภพที่ปรึกษาสหรัฐอเมริกาแพทย์เข้าร่วม - มักมีการใช้ทั้งในศาลแพ่งและทางอาญา
- ศาลรัฐบาลกลางออสเตรเลียได้ออกแนวทางสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ปรากฏในศาลออสเตรเลีย ครอบคลุมถึงรูปแบบของคำให้การของผู้เชี่ยวชาญเช่นเดียวกับพฤติกรรมของพวกเขาในศาล วิธีการที่คล้ายกันนำไปใช้ในฟอรัมที่ไม่ใช่ศาลเช่นออสเตรเลียมนุษยสิทธิและสำนักงานคณะกรรมการกำกับโอกาส

- หากศาลมีคุณสมบัติเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญอาจให้การเป็นพยาน "ในรูปของความเห็นหรืออย่างอื่น" ตราบเท่าที่
- (1) คำให้การอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่เพียงพอ
- (2) คำให้การเป็นผลจากหลักการที่เชื่อถือได้และวิธีการ
- (3) พยานได้ใช้หลักการและวิธีการที่เชื่อถือได้กับข้อเท็จจริงของคดี

- การให้ความรู้การเป็นพยาน
- พยานที่ให้ความรู้จะสอนผู้ค้นหาความจริง (คณะลูกขุนหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี) เกี่ยวกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานและทฤษฎีการนำเครื่องมือไปใช้ พยานรายนี้เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งถูกเรียกให้แสดงความคิดเห็นว่าทฤษฎีมีความถูกต้องและเครื่องมือที่เกี่ยวข้องมีความน่าเชื่อถือ พยานต้องมีคุณสมบัติเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอาจต้องมีวุฒิการศึกษาหรือการฝึกอบรมเฉพาะทาง

มาตรฐานการพิสูจน์และการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

มาตรฐานการพิสูจน์ในคดีแพ่งจะเป็นระดับการพิสูจน์ให้ เห็นถึง พยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่ากัน (preponderance of evidence หรือ balance of probability) กล่าวคือคู่ความ ในคดีฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบหรือแสดงให้เห็น ศาลเห็นถึงความโน้มเอียงหรือความน่าจะเป็นของข้อเท็จจริงตามที่ตน กล่าวอ้างมากกว่าข้อโต้แย้งของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเกินกว่าร้อยละ 50 ส่วน มาตรฐานการพิสูจน์

- สำหรับโจทก์ในคดีอาญาจะเป็นระดับการพิสูจน์ให้ได้ความชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควรหรือ ปราศจากเหตุอันควรสงสัย (proof beyond reasonable doubt)
- โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้โดยพยานหลักฐานของโจทก์เองว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดรายนี้จริง โดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใด หากมีเหตุอันควรสงสัยอย่างใดอย่างหนึ่ง ว่าจำเลยอาจจะไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ศาลจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย

- มาตรฐานการพิสูจน์ในคดีอาญา อาจแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ
- 1. ระดับแรก คือระดับที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ โดยมีเพียงเหตุสงสัย แต่ยังไม่มีข้อมูลหรือพยานหลักฐานใดสนับสนุนให้น่าเชื่ออย่างพอเพียงว่าผู้้นกระทำผิดอาญา
- 2. ระดับที่สอง มีข้อมูลหรือพยานหลักฐานสนับสนุนเหตุอันควรสงสัยมากเพียงพอที่จะทำให้น่าเชื่อบุคคลใดน่าจะได้กระทำผิดอาญา มาตรฐานระดับนี้ใช้ในการพิจารณาระดับการขอออกหมายจับหรือหมายขังระหว่างสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 66 และมาตรา 71
- 3. ระดับที่สาม มีพยานหลักฐานมากถึงขนาดที่จะนำคดีเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยชี้ขาดว่าบุคคลน่าจะได้กระทำผิด มาตรฐานระดับนี้ ใช้ในการพิจารณาระดับชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 167
- 4. ระดับที่สี่ มีพยานหลักฐานมากเพียงพอที่ทำให้เชื่อโดยปราศจากความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดอย่างแน่นอน ซึ่งมาตรฐานนี้ ใช้พิจารณาลงโทษจำเลยในชั้นศาล ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 227

- มาตรฐานการพิสูจน์ในคดีอาญา (การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน)
- ป.วิ.อ. มาตรา 227 "ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น"
- เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย"
- มาตรฐานตามมาตรา 227 นี้ ถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในทางระบบกฎหมายสากล เรียกว่ามาตรฐานนี้ว่า **proof beyond reasonable doubt** คือ โจทก์ต้องนำเสนอให้เห็นโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัย

- เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 14822/2558 สำหรับความผิดฐานร่วมกันลักทรัพย์นั้น แม้ขณะเกิดเหตุจะฟังได้ว่า พวกของจำเลยเป็นผู้ยกเอาเก้าอี้ของโจทก์ไปโดยความรู้เห็นของจำเลยก็ตาม แต่พวกของจำเลยนำเก้าอี้ไปตั้งวางไว้ที่บริเวณหลังร้านของโจทก์ในระยะห่างจากจุดเดิมเพียงไม่กี่เมตร โดยจำเลยต่อสู้ว่านำเก้าอี้ไปใช้นั่งพูดคุยกันซึ่งก็มีเหตุผลควรแก่การรับฟัง เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยสั่งการให้ชนเคลื่อนย้ายเก้าอี้ไปไว้ในบ้านจำเลยหรือนำเก้าอี้ไปทำประโยชน์อื่นใด ดังนั้นการที่จำเลยไม่ยอมคืนเก้าอี้ให้แก่โจทก์ในตอนแรกจึงเป็นเพียงพฤติการณ์ที่เกะกะระรานสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่โจทก์มากกว่าจะเป็นการเอาเก้าอี้ไปเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับจำเลยหรือพวกของจำเลย คดียังมีเหตุอันควรสงสัยรับฟังไม่ได้แน่ชัดว่า จำเลยกับพวกเอาเก้าอี้ของโจทก์ไปโดยทุจริตหรือไม่ ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยตาม ป.วิ.อ. มาตรา 227 วรรคสอง จึงไม่อาจลงโทษจำเลยในความผิดฐานร่วมกันลักทรัพย์ได้

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12563/2558
- แม้ในชั้นสอบสวนทั้ง ฐ. และ อ. จะให้การต่อพันตำรวจตรี ส. พนักงานสอบสวนว่า จำเลยกับ พ. ร่วมกันลักรถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายมาขายให้ ฐ. 2 คัน และยังร่วมกันลักรถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายมาขายให้ อ. อีก 1 คัน แต่ในชั้นพิจารณาทั้ง ฐ. และ อ. ไม่ได้มาเบิกความยืนยันการกระทำผิดของจำเลย เพื่อให้จำเลยมีโอกาสดำเนินการเพื่ออธิบายข้อเท็จจริง ย่อมทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี ทั้งปรากฏจากคำให้การชั้นสอบสวนของ ฐ. ว่า ก่อนรับซื้อรถจักรยานยนต์หมายเลขทะเบียน รตจ กรุงเทพมหานคร 284 เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2551 พ. ได้โทรศัพท์มาติดต่อขายรถจักรยานยนต์ให้โดยอ้างว่าเป็นสิทธิพิเศษของตนที่มีสิทธิซื้อในราคาเริ่มเปิดประมูล แต่ต้องการขายสิทธิดังกล่าว
- ต่อมาวันที่ 2 กันยายน 2551 พ. ขับรถกระบะของผู้เสียหายบรรทุกรถจักรยานยนต์ยี่ห้อฮอนด้า หมายเลขทะเบียน รชต กรุงเทพมหานคร 653 มาขายให้อีกโดยขับมาคนเดียว กลับบอกว่าครั้งนี้เป็นสิทธิของตน ส่วนครั้งก่อนเป็นสิทธิของจำเลย พฤติการณ์ของ พ. ตามคำให้การในชั้นสอบสวนดังกล่าวมีข้อเคลือบแคลงสงสัยว่า จำเลยร่วมกระทำผิดกับ พ. หรือไม่ และตามคำให้การชั้นสอบสวนของ อ. ที่ว่า รถจักรยานยนต์ฮอนด้า หมายเลขทะเบียน วจม กรุงเทพมหานคร 424 มี พ. ขับมาขายโดยไม่ปรากฏว่ามีจำเลยเข้าไปมีส่วนร่วมกระทำผิดด้วยนั้นก็สอดคล้องกับที่ น. เบิกความว่า รถจักรยานยนต์คันดังกล่าว ต้องโทรศัพท์สอบถามจากบุคคลที่เคยมาประมูลซื้อรถ จึงทราบว่า พ. เป็นผู้ขับรถจักรยานยนต์ไปขาย ดังนี้ ลำพังคำให้การชั้นสอบสวนของ ฐ. และ อ. ตามบันทึกคำให้การชั้นสอบสวน จึงไม่อาจฟังลงโทษจำเลยได้

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 13389/2556
- การที่ ข. เคยถูกดำเนินคดีว่าร่วมกับจำเลยทั้งสองในคดีนี้พยายามฆ่าผู้เสียหาย แม้ขณะเบิกความเป็นพยานโจทก์ในคดีนี้ ศาลพิพากษายกฟ้อง ข. แล้วก็ตาม คำเบิกความของ ข. ก็ยังมีลักษณะเป็นคำขัดทอดของผู้ร่วมกระทำความผิดจึงมีน้ำหนักน้อย ส่วนผู้เสียหายโจทก์ไม่สามารถนำมาเบิกความ คงอ้างส่งคำให้การชั้นสอบสวนของผู้เสียหายที่ครั้งแรกให้การว่าคนร้ายที่ใช้อาวุธปืนยิงผู้เสียหายคือจำเลยที่ 1 ต่อมาให้การอีกครั้งว่าคนร้ายที่ใช้อาวุธปืนยิงคือจำเลยที่ 2 โดยอ้างว่าจำหน้าคนร้ายสับสน คำให้การที่ผู้เสียหายยืนยันว่าคนร้ายที่ใช้อาวุธปืนยิงผู้เสียหายคือจำเลยที่ 2 ไม่มีน้ำหนัก
- ส่วน ส. ซึ่งอยู่ร่วมกับผู้เสียหายในคืนเกิดเหตุก็เบิกความยืนยันเฉพาะว่าเห็นจำเลยที่ 1 นั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ที่ ข. ขับมาเท่านั้น ส่วนคนร้ายคนอื่นพยานไม่เห็นหน้าและมองไม่เห็น พยานหลักฐานโจทก์ที่นำสืบจึงยังมีเหตุสงสัยตามสมควรว่า จำเลยที่ 2 กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยที่ 2 ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 227 วรรคสอง ประกอบ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 6

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4494/2555
- ผู้รับมอบอำนาจช่วงโจทก์ร่วมและพนักงานของโจทก์ร่วมเบิกความตรงกันว่า เหตุที่พยานทั้งสองทราบว่าสินค้ายาของกลางเป็นสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าปลอมก็โดยการตรวจสอบเปรียบเทียบกับสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าจริง ซึ่งจะมีความแตกต่างกันอยู่ 4 ประการ ซึ่งเมื่อพิจารณากล่องบรรจุสินค้า ฉลาก และขวดยาของสินค้ายาของปลอมและที่แท้จริงเปรียบเทียบกันแล้วเห็นว่าคล้ายกันมาก ผู้รับมอบอำนาจช่วงของโจทก์ทราบว่ายาของปลอมมีลักษณะอย่างไรก็เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของโจทก์ร่วมเป็นคนชี้ส่วนสำคัญให้ดู
- ทั้งเกสซ์กรและผู้ตรวจวิเคราะห์ยาของกลางก็เบิกความตอบคำถามค้านของทนายจำเลยว่า หากเห็นแต่ยาของกลางเพียงอย่างเดียวจะไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นยาที่แท้จริงหรือยาปลอม และพนักงานสอบสวนก็ไม่สามารถระบุว่ายาดูเป็นยาปลอมหรือยาที่แท้จริงเพราะไม่ทราบรายละเอียดของตัวยาที่ผสมอยู่ แสดงว่าสินค้ายาคาโตะซาลที่มีเครื่องหมายการค้าปลอมของกลางคล้ายกับสินค้าที่แท้จริงมาก ถ้าไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อแตกต่างมาก่อนก็เป็นการยากที่จะสังเกตได้เอง ดังนั้นแม้จำเลยจะเป็นสัตว์แพทย์และเป็นผู้มีสินค้ายาของกลางไว้เพื่อจำหน่ายก็ไม่แน่ว่าจะได้สังเกตว่าสินค้ายาของกลางเป็นสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้า

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4862/2554
- โจทก์ร่วมเป็นเจ้าของชื่อ รูป รอยประดิษฐ์ที่ใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า "BOSCH" ที่โจทก์ร่วมใช้กับสินค้าต่าง ๆ ในการประกอบการค้าของโจทก์ร่วมและได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพื่อใช้กับสินค้าหลายชนิดของโจทก์ร่วมในราชอาณาจักร การที่มีบุคคลอื่นผลิตสินค้าชุดหลอดไฟติดรถยนต์นำมาให้จำหน่ายโดยที่สินค้า กล่องบรรจุสินค้า และสมุดคู่มือการใช้สินค้าชุดหลอดไฟติดรถยนต์ดังกล่าวใช้คำว่า "BOSCH HID" ติดอยู่กับสินค้า ซึ่งคำดังกล่าวมีตัวอักษรเป็นตัวพิมพ์ใหญ่สีแดงเช่นเดียวกันกับเครื่องหมายการค้าคำว่า "BOSCH" ของโจทก์ร่วม อีกทั้งข้างกล่องบรรจุสินค้านั้นยังติดสติ๊กเกอร์ระบุคำว่า "GERMANY BOSCH" เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นผลิตภัณฑ์ภายใต้เครื่องหมายการค้าคำว่า "BOSCH" ของโจทก์ร่วมซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายประเทศเยอรมนี
- แม้โจทก์ร่วมจะไม่มีสินค้าชุดหลอดไฟติดรถยนต์นั้นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในราชอาณาจักร แต่สินค้าดังกล่าวก็เป็นสินค้าชนิดเดียวกับสินค้าไฮดรอลิก ซึ่งเป็นชิ้นส่วนของยานพาหนะของโจทก์ร่วมที่ได้จดทะเบียนไว้ในราชอาณาจักร ย่อมถือได้ว่าเจ้าของสินค้าที่ผลิตสินค้าชุดหลอดไฟติดรถยนต์ดังกล่าวเอาเครื่องหมายการค้าคำว่า "BOSCH" ของโจทก์ร่วมทุกตัวอักษรที่ยังไม่ได้จดทะเบียนไว้กับสินค้าชุดหลอดไฟติดรถยนต์มาใช้โดยเจตนาให้ประชาชนผู้ซื้อสินค้านั้นหลงเชื่อว่าสินค้าชุดหลอดไฟติดรถยนต์นั้นเป็นสินค้าของโจทก์ร่วม และแม้จะปรากฏว่าคำที่ใช้กับสินค้าดังกล่าวมีคำว่า "HID" ต่อจากคำว่า "BOSCH" ด้วยก็ตาม

(ต่อ)

- คำว่า "HID" เป็นเพียงสิ่งบ่งบอกถึงคุณสมบัติของสินค้าที่หมายถึงให้ความเข้มข้นของแสงไฟสูงเท่านั้น ไม่ใช่การเพิ่มเติมในส่วนสาระสำคัญเพียงพอที่จะทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเครื่องหมายการค้าคำว่า "BOSCH" และ คำว่า "BOSCH HID" จึงหาทำให้ประชาชนผู้ซื้อสินค้าไม่อาจหลงเชื่อว่าสินค้านั้นไม่ใช่สินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าคำว่า "BOSCH" ของโจทก์ร่วมไม่ อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏจากพยานหลักฐานของโจทก์และโจทก์ร่วมว่า บริษัท บ. เจ้าของสินค้าได้รับอนุญาตจากโจทก์ร่วมให้ใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า "BOSCH" กับสินค้าชุดหลอดไฟติดรถยนต์หรือไม่ ซึ่งหากได้รับอนุญาตจากโจทก์ร่วมแล้ว การที่จำเลยเสนอจำหน่ายสินค้าดังกล่าวย่อมไม่เป็นความผิดตาม ป.อ. มาตรา 275 ประกอบมาตรา 272 (1) ได้ เพราะเป็นการเสนอขายสินค้าที่มีได้มีการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าของโจทก์ร่วม พยานหลักฐานของโจทก์และโจทก์ร่วมจึงมีความสงสัยตามสมควร ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 มาตรา 45 ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 227 วรรคสอง

- การใช้ดุลพินิจซึ่งนำหนักฟังพยานหลักฐาน ศาลมีอำนาจหยิบยกข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้รับความจากการนำสืบของทั้งสองฝ่ายมาใช้ดุลพินิจรับฟังได้ตามสมควรตามพฤติการณ์แห่งคดี อันเป็นอำนาจโดยอิสระของศาลในการค้นหาเหตุผลเพื่อหาข้อเท็จจริงแห่งคดีให้ได้ข้อยุติ
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12795/2558 การใช้ดุลพินิจซึ่งนำหนักฟังพยานหลักฐานของโจทก์และจำเลย เป็นการใช้ดุลพินิจในการค้นหาเหตุผลจากพยานหลักฐานเหล่านั้นว่าควรจะรับฟังได้เพียงใดหรือไม่ ฝ่ายใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือกว่ากัน ศาลมีอำนาจหยิบยกข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้รับความจากการนำสืบของทั้งสองฝ่ายมาใช้ดุลพินิจรับฟังได้ตามสมควรตามพฤติการณ์แห่งคดี อันเป็นอำนาจโดยอิสระของศาลชั้นต้นในการค้นหาเหตุผลเพื่อหาข้อเท็จจริงแห่งคดีให้ได้ข้อยุติ ข้อที่โจทก์รวมอุทธรณ์โต้แย้งว่าเหตุผลที่ศาลชั้นต้นหยิบยกขึ้นวินิจฉัยเป็นเพียงรายละเอียดปลีกย่อยก็เป็นเพียงความคิดเห็นของโจทก์รวม ทั้งไม่มีกฎหมายบัญญัติบังคับว่า หากเป็นรายละเอียดปลีกย่อยแล้วจะนำมาใช้ประกอบดุลพินิจไม่ได้ การใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยซึ่งนำหนักพยานของศาลชั้นต้นจึงไม่ขัดต่อกฎหมาย ไม่ถือเป็นกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

- ในคดีอาญาศาลจะต้องใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง จะไม่พิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น กรณีที่ศาลวินิจฉัยคดีโดยฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาญาเรื่องก่อนซึ่งถึงที่สุด โดยมิได้วินิจฉัยตามพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนคดีนี้ จึงเป็นการไม่ชอบ เป็นการขัดต่อ ป.วิ.อ. มาตรา 186 (5) และมาตรา 227 วรรคหนึ่ง
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5677/2555 ในการพิพากษาคดีอาญาหาได้มีบทบัญญัติของกฎหมาย ให้ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาในคดีอื่น ดังเช่นที่บัญญัติไว้สำหรับคดีแพ่งตาม ป.วิ.อ. มาตรา 46 ไม่ แม้โจทก์ทั้งสามกับบริษัท ส. ซึ่งมีจำเลยเป็นกรรมการผู้จัดการ จะเป็นคู่ความเดียวกันและพยานหลักฐานของจำเลยจะเป็นชุดเดียวกันกับจำเลยเคยอ้างและนำสืบในคดีอาญาก่อนมาแล้วก็ตาม เพราะในคดีอาญาศาลจะต้องใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง จะไม่พิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ฉะนั้น ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 3 วินิจฉัยคดีนี้โดยฟังข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาญาก่อนซึ่งถึงที่สุด โดยมิได้วินิจฉัยตามพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนคดีนี้ จึงเป็นการไม่ชอบ เป็นการขัดต่อ ป.วิ.อ. มาตรา 186 (5) และมาตรา 227 วรรคหนึ่ง